

Riksdagens protokoll

1989/90:125

Fredagen den 18 maj

Kl. 9.00–14.02

Protokoll
1989/90:125

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

*Reformerad svensk-
undervisning för
vuxna invandrare*

1 § Reformerad svenskundervisning för vuxna invandrare

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande
1989/90:UbU27 Reformerad svenskundervisning för vuxna invandrare
(prop. 1989/90:102).

Anf. 1 ULF MELIN (m):

Herr talman! Betänkandet som vi skall debattera i dag är ett efterlängtat betänkande. Det är på tiden att regeringen tagit sig samman och lagt fram propositionen om reformerad svenskundervisning för invandrare.

Vi moderater har kritiserat många av de regler som gällt på detta område sedan riksdagens beslut 1986. Systemet och reglerna har varit stelbenta och lidit brist på flexibilitet. Det finns, dess värre, ett otal exempel på detta. De som förlorat på detta är invandrarna och flyktingarna, som har passiviserats på grund av våra stelbenta bestämmelser.

Att det förhåller sig på detta sätt är inte bara påståenden från min sida, utan samma konstateranden kan man bl. a. läsa i RRVs rapport om hur sfi-systemet fungerar. Det är ett underbetyg för den hittills förda flyktingpolitiken att människor har passiviserats till att bli socialbidragstagare i månader och år utan att komma ut i arbetslivet. För att komma till rätta med och förbättra de fel och brister som finns i nuvarande regler, har vi moderater lagt fram många förslag till riksdagen.

Jag vill inledningsvis säga att det finns många bra förslag i betänkandet och i propositionen, som kommer att leda till att vi kan ta hand om våra flyktingar på ett bättre sätt än vad som tidigare varit fallet. Det jag främst tänker på är att vi nu får enhetliga statsbidrag i form av ett samlat schablonbidrag för flyktingar och ett statsbidrag för övriga invandrare till grund-sfi-undervisningen. Det innebär att vissa flyktingar inte längre kommer att diskrimineras.

Det är också positivt att även socialdemokraterna till slut har insett att det måste finnas variationer och möjligheter till att koncentrera undervisningen för de invandrare som kan tillgodogöra sig den. Det har inneburit ett stort

slöseri med resurser och psykisk hälsa att bara tillåta en undervisningstid på maximalt 21 timmar per vecka.

Trots att det tar lång tid innan invandraren kommer i arbete eller inleder reguljära studier, har samhället svårt att tilvarata invandrarens kunskaper. En undersökning visar att endast en femtedel av invandrarna arbetar inom yrken som motsvarar nivån på deras tidigare utbildning. Därför är det av stor vikt att utskottet konstaterar att det är mycket otillfredsställande att många invandrare inte kan få arbete inom de områden och på den nivå som de har kvalifikationer för.

Jag vill i det sammanhanget säga att jag hoppas att ekvivaleringsverksamheten vid UHÄ kommer att hålla jämna steg med efterfrågan och att man från den kommunala sidan agerar i ett tidigare skede i framtiden. Lyckas vi inte med dessa förbättringar, kommer vi moderater att få anledning att återkomma under den allmänna motionstiden.

Och nu till ett par av våra reservationer.

Statens invandrarverk arrangerar svenskundervisning under den tid flyktingar vistas i förläggning. Statens invandrarverk upphandlar utbildningen av olika anordnare. För denna undervisning saknas kompetenskrav för lärarna och krav på läroplan. Undervisningens kvalitet är i hög grad skiftande. Några förändringar i verksamheten föreslås inte i propositionen. Det är beklagligt. Förläggningssvenskan har en betydande omfattning. Det totala antalet undervisningstimmar i svenska uppgick 1988/89 till 450 000 och omfattar gott och väl hälften av all grund-sfi.

Vistelsetiden på förläggningarna är för många flyktingar lång, alldeles för lång. För närvarande har över 7 000 flyktingar fått uppehålls- och arbetstillstånd, men de saknar kommunplats, vilket gör att de blir kvar på förläggningarna.

Mot den bakgrunden anser vi att det är angeläget att flyktingar som fått arbets- och uppehållstillstånd får påbörja sfi-undervisning även om de vistas i flyktingförläggning. Den kommun där flyktingförläggningen är belägen bör ansvara för undervisningen. För denna sfi-undervisning skall samma regler gälla beträffande läroplan, lärarkompetens, anordnare av undervisningen samt statsbidrag som för grund-sfi i övrigt. Med vårt förslag kan flyktingen tidigare gå ut i arbetslivet eller fortsätta med vidare studier.

Herr talman! Jag är förvånad över att vi moderater måste reservera oss på den här punkten. I de olika betänkanden som debatteras i dag finner jag utmärkta beskrivningar när det gäller exempelvis de alltför långa vistelsetiderna på förläggningarna för dem som fått sina tillstånd klara eller den bristande flexibiliteten i sfi-systemet. Det är djupt beklagligt att inte utskottet med Ingvar Johnsson i spetsen förmår dra konsekvensen av detta olyckliga förhållande. Jag skulle bli mycket tacksam om jag kunde få ett svar på varför ni inte tillstyrker reservation 2.

I reservation 6 tar vi upp kommunernas val av anordnare. Enligt nu gällande bestämmelser får kommunerna förlägga grund-sfi till komvux, studieförbund eller folkhögskola. I propositionen föreslår regeringen att rätten för kommunerna att välja anordnare utökas till att också omfatta AMU och den statliga högskolan. Det är vår uppfattning att det inte finns någon anledning att i lag reglera vilka anordnare kommunerna får anlita för att genomföra

undervisningen i grund-sfi. Det är av större vikt att man i stället får anlita de anordnare som på ett effektivt sätt tillhandahåller en god utbildning. Beslut om utbildningsanordnare bör föregås av en öppen upphandling.

Majoriteten i utskottet anser att regeringens förslag ger ett tillräckligt utrymme för val av anordnare och att ett anbudsförfarande eventuellt skulle leda till att ett lågt pris ges företräde framför andra fördelar av t.ex. pedagogisk art. Detta är ju kvalificerat nonsens! Vi har ju i ett annat sammanhang i betänkandet understrukit vikten av lärarkompetens och läroplan.

I reservation 10 tar vi upp frågan om varvning av studier och arbete. Enligt nu gällande regler är det fullt möjligt att varva studier med arbete/praktik. Emellertid visar de utvärderingar som gjorts att detta inte har fungerat. Deltagarna i grund-sfi får i många kommuner inte hjälp av arbetsförmedlingen förrän de är klara med sin svenskundervisning. Detta innebär onödigt långa väntetider inför fortsatta studier eller för inträdet i arbetslivet. Av den anledningen har vi moderater föreslagit att riksdagen återigen skall uttala vikten av att detta i framtiden måste fungera bättre. Jag är förvånad över att majoriteten visar ett sådant ringa intresse i denna viktiga fråga.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till de reservationer där moderata företrädare deltagit.

Anf. 2 CARL-JOHAN WILSON (fp):

Värderade talman! Undervisningen i svenska är givetvis mycket viktig för invandrades och flyktingars möjlighet att anpassa sig till och trivas i det svenska samhället. Den som kommer till Sverige för att här börja en ny tillvaro med hopp om trygghet och trivsel, måste försöka lära sig svenska så snart som möjligt. Ju förr den nye svensken kan förstå och tala det svenska språket, desto snabbare blir han eller hon accepterad av oss infödda svenskar.

En vettigt genomförd svenskundervisning för vuxna invandrare är alltså oerhört viktig för Sveriges invandrar- och flyktingpolitik.

I de flesta momenten i betänkandet 1989/90:UbU27 tillhör folkpartiet utskottets majoritet, och jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet med undantag av de moment som "drabbats" av reservationer från folkpartiet. Jag skall här kommentera ett par av avvikelserna.

Regeringen och utbildningsutskottets majoritet anser att man bäst påverkar studieintensiteten genom att begränsa en kommuns skyldighet att ordna svenska för invandrare till två år från kyrkobokföringsdagen.

Tyvärr kan man inte förutsätta att alla invandrare kommer i gång med sina studier i svenska språket snabbt. Folkpartiet – liksom vänsterpartiet kommunisterna och miljöpartiet de gröna – anser därför att vi inte skall sätta någon borte tidsgräns för kommunens skyldighet att ordna undervisning i svenska för invandrare. Den åsiktsskillnaden är orsak till reservation nr 1. Jag yrkar bifall till reservation nr 1 – och i förekommande fall också till reservation nr 4.

Värderade talman! I statens anslag till timsättning vid vissa vuxenutbildningar ingår också s.k. studiesocialt stöd vid vissa kurser i teckenspråk. Det innebär t.ex. att föräldrar till döva och gravt hörselskadade barn får stöd i form av betald vistelse vid utbildning om barnets handikapp. I reservation

16 föreslår miljöpartiet de gröna och folkpartiet att även syskon till döva och gravt hörselskadade barn skall få denna möjlighet. Jag yrkar bifall till reservation nr 16.

Värderade talman! Folkpartiet har synpunkter på statsbidragssystemet för den här verksamheten. Det framgår av ett antal motioner i ärendet. Efter som regeringen nu förbereder en proposition, som skall täcka all vuxenutbildning, nöjer vi oss för närvarande med att invänta den.

Anf. 3 MARIANNE ANDERSSON i Vårgårda (c):

Herr talman! En av målsättningarna med flyktingpolitiken måste vara att den som kommer till vårt land så snart som möjligt skall lära sig det svenska språket, få undervisning om det svenska samhället och de skyldigheter och rättigheter man har. De skall komma ut i arbetslivet så snart som möjligt. Ineffektivitet i det avseendet ger också grogrund för negativa stämningar i det svenska samhället, vilket vi erfarit senast i nyhetssändningarna i morse.

Det system för svenskundervisning för invandrare som funnits under några år har visat uppenbara brister, vilket också påvisats i rapporter från riksrevisionsverket och diskrimineringsombudsmannen. Alltför stelbenta regler har hindrat flyktingarna från att få en effektiv svenskundervisning och därmed att inlemmas i det svenska samhället.

Den som fått vänta länge på uppehållstillstånd har gått miste om en stor del av svenskundervisningen. Uppdelningen i grund-sfi och påbyggnads-sfi har ofta medfört tidsmässiga luckor. Akademiker och analfabeter har gått i samma grupp, vilket medfört att undervisningen inte kunnat bli av bra kvalitet för någon. Begränsningen i timantal per dag har också lett till att undervisningen blivit onödigt utdragen för dem som skulle ha förutsättningar att tillgodogöra sig mer intensiv språkundervisning.

Det förslag till förändringar av svenskundervisningen som vi nu har att ta ställning till innebär att man undanröjer många av de här missförhållandena. Vi i centern tycker att det i det stora hela är ett bra förslag som också har blivit ytterligare förbättrat genom utskottsbehandlingen. Kommunerna kommer nu att få det övergripande ansvaret för hela undervisningen. Uppdelningen i grund-sfi och påbyggnads-sfi försvinner. Kommunerna kan antingen själva stå för undervisningen eller anlita den utbildningsanordnare som har de bästa förutsättningarna just på den aktuella orten – studieförbund, folkhögskolor, AMU eller högskolor.

Regleringen beträffande antalet undervisningstimmar per dag föreslås upphöra. Eftersom detta är en regeringsfråga finns det här anledning att ytterligare poängtera vikten av att regeringen verkligen fattar ett sådant beslut så att kommunerna får reella möjligheter att individanpassa undervisningen. Genom att samarbeta med arbetsförmedlingen och den lokala arbetsmarknaden får kommunen också större möjligheter att varva undervisning och arbete, vilket ger flyktingen möjligheter att tidigt praktisera svenska genom möte med svenskar.

Eftersom skyldigheten att anordna svenskundervisning nu skall räknas från den dag flyktingen kyrkobokförs i kommunen, minskar risken att någon på grund av långa väntetider i förläggningar skall gå miste om undervisning. Skyldigheten skall gälla i två år från denna dag med möjlighet till förlängning

ett år. Tidsgränsen kan naturligtvis diskuteras. Vi anser dock att någon tidsgräns bör finnas eftersom detta även innebär ett tryck på flyktingen att delta i undervisningen.

Enligt vår uppfattning är det inte bara en rättighet utan också en skyldighet för de flyktingar som kommer hit att lära sig svenska. Särskilt gäller detta för kvinnorna. Problemen för dem kan ha att göra med barnomsorg eller också vara av kulturell art. Därför är det viktigt att kommunerna har ett instrument för att trycka på familjen så att kvinnorna får svenskundervisning så snabbt som möjligt. Risker är annars mycket stora att kvinnorna hamnar vid sidan om. Det är viktigt att kommunerna tar sitt ansvar och finner flexibla lösningar på barnomsorgsfrågan. Vi anser vidare att det är viktigt att vi noga följer utvecklingen och ser hur det kommer att fungera.

I vår motion pekar vi på bristen på behöriga lärare. Eftersom utskottet kommit överens om att regeringen och SÖ nu skall pröva om nuvarande behörighetsregler är lämpliga och att man skall ta med frågan om tillgång på lärare i budgetarbetet, avstod vi från reservation i denna fråga.

Kunskaper om det svenska samhället är avgörande för att flyktingen skall kunna anpassa sig här. Utskottet uttalar starkt att samhällskunskap måste ges större vikt när nu läroplanen skall ses över. Det tycker vi är bra.

Herr talman! Vi har endast en reservation till detta betänkande, nr 7. Den gäller svenskundervisningen på förläggning. Tyvärr är det fortfarande så att många flyktingar får vistas på förläggning i väntan på kommunplacering lång tid efter det att de fått uppehållstillstånd. Den tiden måste utnyttjas på ett effektivt sätt. Det är olyckligt om flyktingarna passiviseras. De måste förberedas för sitt liv i Sverige genom en effektiv svenskundervisning av samma omfattning och av samma kvalitet som sfi-undervisningen. Vi anser att när flyktingen sedan flyttar ut i en kommun kan man samordna de kunskaper som flyktingen har med den sfi-undervisning som ges i kommunen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 7 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 4 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Herr talman! I riksrevisionsverkets granskning av sfi-undervisningen framkom det att många deltagare ansåg att takten i sfi-undervisningen var för låg. Deltagarna hade ca tre timmars undervisning per dag. Därför anser vpk att det i lagen bör föreskrivas skyldighet för kommunerna att erbjuda sex timmars undervisning per dag om undervisningen inte är varvad med praktik. I likhet med riksrevisionsverket, skolöverstyrelsen och diskrimineringsombudsmannen anser vi att kommunernas skyldighet att ordna svenskundervisning skall gälla alla som har behov av sådan undervisning oavsett hur länge de har vistats i landet. Vi anser att det är oacceptabelt med en tidsgräns i det här sammanhanget. Det kan finnas olika skäl, t.ex. sviter efter tortyr, för att en invandrare sent kommer i gång med svenskstudier. Alla invandrare med behov av sfi-undervisning måste också ha rätt till sådan undervisning. Vi anser inte att det finns fog för att sätta upp begränsningar i tiden härvidlag.

Marianne Andersson i Vårgårda snuddade vid ett principiellt intressant resonemang i den här frågan när hon talade om det förhållandet att det mot

Prot. 1989/90:125
18 maj 1990.

*Reformerad svensk-
undervisning för
vuxna invandrare*

en skyldighet måste svara vissa rättigheter. Det kan jag skriva under på. Men att sedan ta den ställning som centern har gjort i utbildningsutskottet, nämligen att sätta upp den här tvåårsregeln för rätten till sfi-undervisning, stämmer inte rent logiskt med det anförande som Marianne Andersson höll.

I riksrevisionsverkets granskning har det också framkommit att samhällskunskap förekommer i alltför liten omfattning i undervisningen. Därför är det tillfredsställande att utskottet nu trycker på att samhällskunskap måste få ett större genomslag i sfi-undervisningen. Det hälsar vi i vpk med tillfredsställelse.

När det gäller svenskundervisningen är rätten till kunskaper i och tillgången till det svenska språket ett grundläggande demokratiskt villkor för oss som bor i Sverige. Vår verksamhet t.ex. här i riksdagen vilar till avgörande del på dessa förhållanden till det svenska språket. Språket är avgörande för människans möjligheter att verka som en social varelse. Språket är ett verktyg för att kunna delta i en social gemenskap var den än finns – på min arbetsplats, i mitt bostadsområde osv. Med svenskans hjälp kan jag återge mina erfarenheter, utbyta tankar och kanske t.o.m. uttrycka mina inre känslor.

Alla dessa villkor gäller för alla oss som bor i Sverige. Det märks allra tydligast för våra invandrare. Diskrimineringsombudsmannen Peter Nobel har uttryckt sig så här: "Om alla våra nyanlända lärde sig en bra svenska och hur man bär sig åt för att bevaka sina rättigheter och skyldigheter i Sverige, då skulle det knappast behövas någon ombudsman mot etnisk diskriminering." Här finns en viktig sanning.

Det är bl.a. mot denna bakgrund som vi i vpk alltid ser till de kvalitativa målen när det gäller sfi-undervisningen.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till de reservationer till betänkan-
det som vpk står bakom.

Anf. 5 MARIANNE ANDERSSON i Vårgårda (c) replik:

Herr talman! Tidsregeln kan, som jag sade, naturligtvis diskuteras, Björn Samuelson. Det kan finnas skäl till att man inte kommer i gång tidigt med undervisning, det vet jag också. Men jag tror att det är viktigt att man känner ett tryck, och att kommunerna också har ett tryck på sig att se till att alla flyktingar får undervisning. Oavsett vilken bakgrund en människa har mår man bäst av att bli delaktig i det svenska samhället när man ändå bor här. Två år är inte så kort tid, och det finns möjlighet till förlängning. Egentligen är det faktiskt fråga om tre år.

Vi i centern anser att det är ganska viktigt att kommunerna har detta instrument, och det är inte minst viktigt för kvinnor. Man måste aktivt medverka till att de deltar i undervisningen så att de inte ställs utanför. Det finns alltför många fall, vilket jag själv har sett, där kvinnorna ställs litet utanför det svenska samhället. Det kan bero på problem med barnomsorg, men till största delen är det kulturella orsaker som ligger bakom. Vi vill också påverka invandarmännen, och då är det viktigt att vi har det här instrumentet.

Anf. 6 BJÖRN SAMUELSON (vpk) replik:

Herr talman! Centerns ställningstagande i fråga om tvåårsregeln och rätten till svenskundervisning blev inte mer begripligt för mig efter detta inlägg.

Det finns skäl till detta ställningstagande, säger Marianne Andersson i Vårgårda och räknar upp också sådana skäl som vi i vpk tillsammans med folkpartiet och miljöpartiet delvis har redovisat i en reservation.

Det tryck som man vill använda för att komma till rätta med kulturella traditioner skall enligt Marianne Anderssons sätt att resonera rikta sig mot kommunerna. Jag känner inte till att man på något sätt har kunnat påverka kulturella traditioner genom att sätta ett tryck på svenska kommuner. Varför inte se till de behov som faktiskt finns hos den enskilde eller hos en invandrargrupp och låta detta styra de beslut om kvaliteten på svenskundervisningen som riksdagen har att fatta?

Anf. 7 MARIANNE ANDERSSON i Vårgårda (c) replik:

Herr talman! Visst finns det kulturella orsaker. Vi vet att det finns motståndare till utbildning, och vi möts av många olika kulturer.

Vi vet att detta inte är någon lätt fråga att hantera. Men det är viktigt också för stämningen i Sverige att de flyktingar som kommer hit så fort som möjligt kommer ut i det svenska samhället – annars klarar vi faktiskt inte av flyktingmottagningen.

Vi vet alltså att det finns problem. Jag anser därför att det är viktigt att vi ser till att det finns en skyldighet att delta i svenskundervisningen, och då har vi det här instrumentet. Jag tycker att vi skall pröva detta. Sedan får vi naturligtvis följa utvecklingen och göra en utvärdering.

Anf. 8 BJÖRN SAMUELSON (vpk) replik:

Herr talman! Marianne Andersson i Vårgårda säger att vi skall pröva detta instrument. Det har vi gjort under en rad av år, och vi ser fortfarande de här problemen.

Av olika skäl deltar inte vissa invandrare i svenskundervisningen. Jag förstår inte vilka stämningar i det svenska samhället som Marianne Andersson talar om. Vilka stämningar är det vi skall falla till föga för när det gäller kvalitetsbegrepp inom svenskundervisningen? Det vore välgörande om Marianne Andersson klart och tydligt kunde tala om vilka stämningar hon avser.

Om det är invandrarfientliga stämningar som Marianne Andersson menar när hon talar om stämningar, är det enda sättet att möta sådana att vara öppen och rak och sätta kvalitetsnivån först.

Tredje vice talmannen anmälde att Marianne Andersson i Vårgårda anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 9 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Att inte förstå och inte kunna tala om vad man tycker, vad man har upplevt och vad som händer – här finns en grund för den invandrarfientlighet som ökar i Sverige. Situationen just nu är mycket allvarlig, och läget har försämrats.

Här ser jag svenskundervisningen som det viktigaste instrumentet för att öka förståelsen mellan svenskar och invandrare. Det är så viktigt att jag tror att det är avgörande. När man inte kan tala svenska, eller på stapplande svenska försöker förklara en sak, och möter en invandrarfientlig stämning i

ett samtal, då kan man inte argumentera. Man måste ha rent grammatiska kunskaper så att det blir tydligt vad man säger, och man måste kunna nyansera sitt tal. Främlingsrädsla finns också hos svenskarna när de inte förstår. Det är viktigt att vi ser till att den minskar på alla områden.

I utbildningsutskottets betänkande nr 27 finns många förslag till förbättringar av den framtida sfi-undervisningen, dvs. svenska för invandrare. Men miljöpartiet motsätter sig grundidén att man skall ha en schablonersättning som även omfattar invandrarundervisningen. Vi anser att man bör hålla ersättning för sfi isär från den övriga schablonersättningen, eftersom det är möjligt att man annars inte prioriterar undervisningen tillräckligt högt. Det kan vara möjligt att inkludera den i ett senare skede. Men vi är måna om att hålla medel för undervisningen isär från den schablonersättning för flyktingmottagande som vi kommer att behandla i debatten i eftermiddag.

Vi anser att det är viktigt att man gör en plan inom språkundervisningen och i övrigt för varje invandrare och flykting. Hit kommer analfabeter och högt utbildade akademiker. Det kan inte vara rimligt att man skall använda samma plan för dessa två olika grupper. Sedan finns det kunskapsnivåer däremellan. På de nivåerna kan det hända att man kan föra samman olika grupper. Det blir svårt i de små kommunerna, men man måste försöka att individualisera så mycket som möjligt i de stora kommunerna. Till dem räknar jag de kommuner som tar emot 50–100 invandrare. Där bör man redan kunna indela i olika grupper.

Vi i miljöpartiet anser också att vuxna invandrare som inte har en utbildning motsvarande grundutbildning, dvs. grundskolan, bör få en obligatorisk undervisning på grundskolenivå. Vi har kämpat oerhört länge med grundvux i Sverige, och framför allt kvinnorna har legat efter. Nu kommer en ny grupp av människor som inte har en motsvarande utbildning. Det skall naturligtvis inte förekomma något tvång, men kommunerna skall ställa upp med sådan undervisning med hjälp från staten och på alla sätt se till att människor får den här grundutbildningen. Man skall naturligtvis kunna ge dispens från detta krav med hänsyn till ålder och andra förutsättningar.

Man skall i möjligaste mån bilda sådana grupper som passar för invandrarna. Det kan vara fråga om yrkesinriktade grupper. Det finns i vissa län vårdpersonal som går i särskilda grupper och får specialutbildning i svenska så att de snabbt skall kunna komma in i sitt yrkesarbete. Det anser vi vara ett föredömligt sätt att arbeta på. Det finns flera bristyrken där man skulle kunna bilda dylika grupper. Jag återkommer då till att detta kanske måste ske i samarbete mellan olika kommuner eller i de större kommunerna. Det måste ske från både yrkessynpunkt och utbildningssynpunkt.

För en akademiker som kan fyra fem språk är det naturligtvis mycket lättare att lära sig ytterligare ett språk än för den med mycket bristfällig grundutbildning eller för den som t. o. m. är analfabet. Jag är övertygad om att det går att ge heldagsutbildning för alla dessa grupper, när det inte går att varva utbildningen med arbete. Jag har själv undervisat både analfabeter och akademiker i heltidsundervisning. Går det att anpassa undervisningen efter gruppens sammansättning blir det inga problem.

Som det framgår av betänkandet är samhällskunskapen oerhört viktig. Bl. a. behövs det utbildning om våra lagar, men minst lika viktig är de

oskrivna lagarna. Det är svårt att förklara olika sätt att uppföra sig. Vi kan ha samma problem när vi kommer till ett annat land. Som turist kan det accepteras att man inte känner till alla oskrivna lagar. Men som svensk eller boende i Sverige är det oerhört viktigt att man känner till dessa oskrivna lagar. Det motverkar också invandrarfientlighet om invandrarna känner till hur man skall uppföra sig i olika situationer. Det är häpnadsväckande att tanken har kommit upp att döma invandrare efter andra kriterier än vad som gäller för svenskar.

Vi tycker att sfi-undervisning skall ges åt alla dem som behöver förlängd undervisning enligt de särskilda regler som finns. Vi tycker att den nuvarande tvåårsregeln är felaktig. Det finns flyktingar som kan lära sig svenska mycket snabbare, och de skall naturligtvis uppmuntras till det. Men det finns också flyktingar som har så stora problem att de först måste komma över dem, innan de orkar att ta ett riktigt grepp över sin framtid. Det kan vara fråga om tortyrskador och psykiska skador – även psykiska skador som de har ådragit sig när de har vistats länge i flyktingförläggningarna. Bland de vanligast förekommande patienterna på psyket i dag i de kommuner som har flyktingförläggningar är flyktingar som av ångest och oro för sin framtid behöver stöd och hjälp. En del psykiska skador har de ådragit sig tidigare, men de blir förvärrade av osäkerheten som råder. Dessa frågor skall vi återkomma till. Den individuella planen för en invandrare måste tas upp till omprövning så fort det framgår att situationen inte stämmer med de planer som gjordes upp från början.

I övrigt yrkar jag bifall till de punkter som gäller sfi-undervisningen. Vi ser med stor tillfredsställelse på stora delar av detta.

I betänkandet behandlas även frågan om syskon till hörselskadade barn. Vi hävdar att de skall beredas möjlighet att få betald vistelse för att kunna lära sig teckenspråk, såsom fallet är beträffande föräldrarna. De hörselskadade är en eftersatt grupp när det gäller stöd till språkundervisning. Detta beror till stor del på att de hörselskadades språk, dvs. teckenspråket, under decennier har varit förbjudet. Man har ännu inte täckt det behov som finns. Situationen är komplicerad, eftersom det inte finns tillräckligt med utbildare när det gäller teckenspråk. Det måste alltså utbildas utbildare, men det finns inte tillräckligt många sådana som kan utbilda teckenspråkslärare och teckenspråkstolkar. Men vi menar att när föräldrar vistas på Leksands folkhögskola och går på kurs i teckenspråk bör även syskon kunna få delta utan att det komplicerar situationen alltför mycket. Är de små får man ta det hela mer på lek, är de äldre kan de delta i föräldrarnas grupper.

Jag yrkar bifall till alla reservationer med miljöpartiets namn och även till vpk:s reservation nr 9. Vi hade också en motion angående detta, men den har på något sätt blivit förbigången.

Anf. 10 INGVAR JOHNSON (s):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att läsa ur regeringens proposition om samordnat flyktingmottagande. Där skrivs att målen för den svenska invandrarpolitiken, som sammanfattas i begreppen jämlikhet, valfrihet och samverkan, innebär att invandrare i förhållande till övriga invånare i Sverige skall ha likvärdiga förutsättningar att bo, leva och verka här.

För att vi skall kunna leva upp till dessa högt ställda mål är det utomordentligt viktigt att alla invandrare får lära sig svenska så snart som möjligt. Det är helt avgörande för invandrarnas möjligheter att göra sig bekanta med människorna, kulturen och samhällslivet i Sverige och ta till vara sina rättigheter och fullgöra sina skyldigheter och komma till sin rätt i arbetslivet.

Vi vet också att oförmåga att tala med och förstå varandra kan skapa irritation och motsättningar. I utskottets betänkande anför vi också att det är ytterst angeläget att t.ex. kvinnor med barn eller äldre kvinnor inte ställs utanför. För kommunerna gäller det att nå invandrarkvinnorna med erbjudande om svenskundervisning och att skapa möjligheter till deltagande med hjälp av bl.a. tillgång på barnomsorg.

För fem år sedan fastställde vi här i riksdagen de nu gällande målen för sfi. I propositionen föreslår regeringen att dessa mål bör gälla oförändrade, vilket också tillstyrks av utskottets majoritet.

I vad gäller regeringens förslag i övrigt tillstyrks de i allt väsentligt, och utskottet är också enigt beträffande reformens viktigaste delar. Jag tycker att det är tillfredsställande att utskottet helt enigt tillstyrker att den grund- och påbyggnads-sfi som nu finns skall läggas samman till en utbildning för vilken kommunen skall ha ansvar. Utskottet skriver också helt enigt att samhällsundervisningen bör stärkas inom sfi. Det är en viktig fråga.

Förslagen i propositionen innebär att positionerna nu flyttas fram och att en egentligen ganska bra svenskundervisning förbättras ytterligare. Jag vill gärna säga att den svenskundervisning som getts först inom ramen för försöksverksamheten och sedan efter reformen 1986, har betytt väldigt mycket för våra invandrare. Många cirkelledare, lärare och andra deltog tidigt i ett engagerat pionjärbete och möjliggjorde därmed en positiv utveckling av sfi-verksamheten.

Men även om, som jag sade tidigare, vi är överens om mycket så har det på några områden avlämnats reservationer, vilka jag något vill bemöta.

För det första har vi tvåårsgränsen. Alla talare som kritiserar gränsen har glömt att tala om att det i vissa fall finns en möjlighet till ett tredje år. När det gäller de fall då det enligt de exempel som har getts inte borde finnas en tidsgräns, skulle sannolikt det tredje året kunna komma i fråga. Utskottet anser således att gränsen är väl avvägd. Det avgörande skälet för att ha en tidsgräns är enligt utskottets mening att den bidrar till att påskynda att svenskundervisningen kommer till stånd. Det är också viktigt att påpeka att tiden för kommunens skyldighet nu skall räknas från den dag då invandraren kyrkobokförs.

För det andra beträffande de asylsökande som vistas på statlig förläggning, tillstyrker utskottet också regeringens förslag. Inriktningen måste vara att invandrarna snarast möjligt skall kunna flytta ut i en kommun och få sin grund-sfi där. Kommunen skall därför inte åläggas ansvar för svenskundervisning vid de statliga förläggningarna. Det är ett ansvar som tillkommer invandrarverket. Men utskottet framhåller att det är angeläget att svenskundervisning av god kvalitet anordnas även på flyktingförläggningarna.

För det tredje beträffande anordnare av sfi anser utskottet, till skillnad från moderaterna, att regeringens förslag ger tillräckligt utrymme för val av anordnare. Utskottet anser också att kommunerna själva bör få bestämma

på vilket sätt de väljer anordnare i de fall då de inte väljer att själva anordna undervisningen.

Utskottet anser vidare att det inte är motiverat att, som vpk föreslår, begära förslag om lagstadgad svenskundervisning vid flyktingförläggningarna. Som jag nämnde skriver utskottet om vikten av god kvalitet på undervisningen vid flyktingförläggningarna. Därmed anser jag att de krav som Mari-
anne Andersson i Vårgårda framförde är tillgodosedda.

För det fjärde tillstyrker utskottet regeringens förslag beträffande undervisningens organisation. Eftersom den statliga detaljregleringen skall upphöra kan kommunerna själva anpassa undervisningen med hänsyn till vad som bäst passar en viss grupp. Därför avstyrker utskottet de motioner som innehåller förslag om att införa nya detaljregler. Frågor om ersättning mellan kommunen är en fråga för berörda myndigheter och inte för riksdagen.

För det femte tillstyrker utskottet att statsbidraget för flyktingar skall rymmas inom ramen för den nya schablonersättningen. Likaså tillstyrker utskottet förslaget om statsbidrag för övriga invandrare. Utskottet tillstyrker också att statsbidraget för sfi skall gälla även dem som är berättigade till grundvux eller sårvox.

För det sjätte tillstyrker utskottet i enlighet med socialförsäkringsutskottets yttrande vad som föreslagits i propositionen beträffande ersättning till deltagarna. De förändringar som framförs i reservationerna avstyrks med hänsyn till att frågan om timsättningarna är föremål för utredning.

För det sjunde avstyrker utskottet miljöpartiets förslag om obligatorisk grundutbildning för invandrare. Motionärens förslag skulle föra alltför långt.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 11 ULF MELIN (m) replik:

Herr talman! Ingvar Johnsson inledde sitt anförande med att framhålla vikten av att man så snart som möjligt skall lära sig svenska för att man sedan skall kunna gå vidare ut i arbetslivet eller till fortsatta studier. Det är vi inom alla partier i utskottet överens om. Jag anser dock att den springande punkten är att man trots att riksdagen beslutade om vissa förändrade regler – bl. a. möjligheten att få ut invandrare från förläggningar – ändå kan konstatera att vistelsetiderna på förläggningarna är oerhört långa. Det finns flyktingar som har fått uppehålls- och arbetstillstånd, vilka har suttit på förläggningar upp till ett år och längre. Då menar jag att man inte är speciellt logisk när man förvägrar dessa människor grund-sfi-undervisning. Därigenom förlorar de oerhört mycket tid. När dessa människor väl kommer ut i en kommun tar det ytterligare tid innan de kommer i gång med svenskundervisningen. Därmed gör vi flyktingarna och invandrarna en stor otjänst, vilket också sägs i den rapport från riksrevisionsverket som också de föregående talarna berörde i sina anföranden.

Läser man tidningsartiklar som skrivits av människor som arbetar med dessa frågor – framför allt av människor som själva har invandrabakgrund – finner man att de instämmer helt med att vi i Sverige med vår flyktingpolitik

Prot. 1989/90:125
18 maj 1990

*Reformerad svensk-
undervisning för
vuxna invandrare*

ser till att flyktingar och invandrare passiviseras, att vi – förmodligen av väl-
villighet – inte ställer så speciellt stora krav. Det är djupt olyckligt, anser jag.

Jag vill också något kommentera tvåårsregeln. Där har vi moderater och
socialdemokraterna samma uppfattning, nämligen att det är väldigt viktigt
att man ställer krav på att det inte går för lång tid innan undervisningen kom-
mer i gång, utan att kravet på två år verkligen skall gälla. Sedan finns det ju,
som Ingvar Johnsson sade, möjlighet att förlänga tiden med ytterligare ett
år, och det anser vi vara riktigt.

Jag kan inte förstå varför man avstyrker vårt yrkande om att kommunerna
skall ha rätt att välja anordnare. Det viktigaste är ju trots allt att anordnaren
har kompetenta lärare och att man följer läroplanen. Då ser man också till
att undervisningen blir av god kvalitet.

Anf. 12 MARIANNE ANDERSSON i Vårgårda (c) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja ta upp frågan om svenskundervisningen på
förläggningen. Ingvar Johnsson sade att vårt yrkande i vår reservation är till-
godosett. Men vi anser att utskottets skrivning är alldeles för vag i detta av-
seende. Den innehåller litet för mycket av "såvitt möjligt" och att det är
"angeläget" att svenskundervisning skall ske på förläggningen och vara av
god kvalitet. Vi anser att denna undervisning ovillkorligen skall vara av
samma omfattning och av samma kvalitet som sfi-undervisningen för att vän-
tetiden skall kunna minskas innan flyktingarna kommer in i det svenska sam-
hället. Det rör sig om en nyansskillnad, men den är faktiskt ganska viktig.

Anf. 13 INGVAR JOHNSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill först till Marianne Andersson i Vårgårda säga att jag
fortfarande hävdar att det egentligen inte finns någon skillnad mellan synsät-
tet i centerns reservation och i det som utskottsmajoriteten har skrivit.

Ulf Melin talade om att man på flyktingförläggningar förvägras sfi-under-
visning och att man då kommer längre efter än vad man skulle behöva om
man kunde komma i gång med undervisningen. Det låter som att Ulf Melin
tycker att man inte lär sig någon svenska i den svenskundervisning som an-
ordnas på förläggningarna. Jag tror också att om kommunerna fick ansvar
för undervisningen på flyktingförläggningarna, skulle det bära i väg ganska
långt när det gäller ansvaret för de kommuner som har en stor flyktingför-
läggning. Därför är den uppläggning som nu har valts bra.

När det gäller diskussionen om valet av anordnare, tycker jag att det är
litet märkligt att moderaterna anser att kommunerna skall få välja precis
vilka anordnare de vill. Men när kommunerna sedan skall göra sitt urval
bland dem som är intresserade, då vill moderaterna plötsligt att riksdagen
skall utfärda detaljregler.

Moderaterna har åtta reservationer. Jag har tittat på dem och noterat att
några innehåller frågor av principiell art och om ekonomi. Men hälften av
reservationerna innehåller förslag om att riksdagen skall besluta i ganska
små detaljer, såsom t.ex.: hur kommuner skall välja anordnare, hur grund-
sfi skall varvas med arbete, hur en fortlöpande utvärdering skall gå till, hur
kostnader skall fördelas när invandrare undervisas i flera kommuner. Melin
måste ha en mycket låg tilltro till kommuner och myndigheter, eftersom han

tycker att vi i riksdagen skall ta ställning till så många små detaljer i den här verksamheten.

Prot. 1989/90:125
18 maj 1990

*Reformerad svensk-
undervisning för
vuxna invandrare*

Anf. 14 ULF MELIN (m) replik:

Herr talman! Jag – liksom Ingvar Johnsson – känner väl till att det på förläggningarna förekommer svenskundervisning som statens invandrarverk tillhandahåller. Det sade jag också i mitt anförande. Hade Ingvar Johnsson lyssnat, hade han också förstått detta.

Den springande punkten för att vi vill förändra detta är att denna förläggningssvenska saknar såväl läroplan som krav på lärarkompetens. Det visar sig också att kvaliteten på denna undervisning är i hög grad skiftande. Jag har själv sysslat med kommunalpolitik innan jag hamnade i riksdagen, och jag ser inget större hinder för att kommunerna själva skulle ta ansvaret för sfi-undervisningen. Jag ser inte att det skulle medföra några större problem. Detsamma gäller ersättningsreglerna. I många andra sammanhang har vi inte heller kommunala ersättningar. Det är klart att man skulle kunna lösa detta.

När det sedan gäller de detaljer som vi skall peta i är det möjligt att Ingvar Johnsson inte har sett någon reservation där vi har en detaljreglering. Det beror på att vi måste ändra i lagstiftningen om vårt förslag skulle gå igenom. Frågan om att varva arbete och studier anser jag inte vara någon liten detalj. Det är exakt samma sak där. Riksdagen har tidigare fattat beslut om att man skall försöka få till stånd en varvning av svenskundervisning och praktik eller arbete, av det enkla skälet att invandrarna inte skall bli isolerade. Det visar sig att vi inte har lyckats nå det målet. Då är det väl ganska rimligt att riksdagen ånyo tar upp denna fråga. Om ett sakförhållande inte fungerar, rör det sig knappast om en detalj.

Anf. 15 INGVAR JOHNSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att systemet med varvning av studier och arbete är bra och viktigt. Det skriver vi också i utskottets betänkande. Skillnaden mellan vad vi anser och vad moderaterna anser är att vi tror att även om riksdagen inte detaljreglerar detta så kommer man ute i kommunerna, där man har ansvar för verksamheten, att försöka klara den på ett så bra sätt som möjligt. Ulf Melin tycks tro att om riksdagen inte föreskriver något, så blir det ingen bra verksamhet någonstans. Jag har tydligen ett annat förtroende för kommunalpolitiker än vad Ulf Melin har.

När det gäller kvaliteten på förläggningssvenskan vill jag åter hänvisa till vad som har sagts om vad utskottet skriver i betänkandet om god kvalitet och behöriga lärare.

Ulf Melin säger att vi inte har kommunala ersättningar på andra områden heller. Ja, men det är inte reglerat av riksdagen, utan myndigheterna har kommit överens om hur det skall vara. Det är precis detta vi säger i utskottets betänkande. Det är ingen fråga för riksdagen, utan det är en fråga som myndigheterna skall komma överens om.

Tredje vice talmannen anmälde att Ulf Melin anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 16 BARBRO EVERMO PALMERLUND (s):

Herr talman! Regeringens proposition om reformerad svenskundervisning för vuxna invandrare har på flera områden tagit fasta på den kritik som har framförts om brister i sfi-systemet. Dess värre anser vi att grundläggande och allvarliga brister kvarstår i förslaget. Dessa brister återupprepas nu i utbildningsutskottets betänkande.

En grundläggande förutsättning för våra invandrades anpassning i det svenska samhället och arbetslivet är förmågan att förstå och tala svenska.

Goda kunskaper i svenska språket är också en förutsättning för att invandraren skall få ett arbete och ett så meningsfullt arbete som möjligt. Arbetslösheten bland invandrare är dubbelt så stor som den svenska, och diskriminering av invandrare vid anställningstillfället är alltför vanligt.

En större andel invandrare än svenskar utför de sämsta jobben. Invandrarna är också mer utsatta för farliga arbetsmiljöer, eftersom information om risker inte alltid är tillgänglig på andra språk än svenska.

Otillräckliga kunskaper i svenska språket gör alltså invandrarna mera utsatta på arbetsmarknaden.

Därför måste vi satsa ordentligt på en förbättrad svenskundervisning. En bra svenskundervisning har ett egenvärde och utgör en god investering.

LO har gjort en enkät bland landets 284 kommuner och har fått svar från 219 av dem. Av dessa hade 75 % inte gjort någon som helst ansträngning för att kartlägga och beräkna behovet av grund-sfi för gamla invandrare.

I en enkät till 164 företag, som Metall har gjort, visar det sig att vid 119 av dem har språkkunskaperna testats hos 1 854 invandrare. 1 501 av dessa hade behov av utbildning, men för endast 302 av dem hade någon utbildning igångsatts.

Det finns också exempel på att utbildning har fått avbrytas på grund av att kommunerna inte har haft tillräckliga medel för att fortsätta den påbörjade utbildningen. Av Metalls undersökning framgår vidare att vid merparten av de undersökta företagen har det inte skett någon uppsökande verksamhet. Det finns också i undersökningen de som säger sig inte ha råd att utbilda sig på arbetstid. Företagen är tydligen inte beredda att betala utfyllnad till fullt förlorad arbetsförtjänst, trots den rekommendation som Svenska arbetsgivarföreningen gått ut med till sina medlemsföretag.

Av Metalls enkät framgår att endast 38 % av företagen betalade skillnaden mellan faktisk förlorad arbetsförtjänst och studiepenning. Av dem som betalade var det mindre än 40 % som betalade något för den restid som uppstod i samband med utbildningen.

Arbetsgivarna tar tydligen inte sitt ansvar för att invandrarna skall få tillräckliga kunskaper i svenska språket.

Bilden är ännu tydligare inom servicebranschen. På grund av förhållandena inom dessa branscher förekommer ofta studier på fritiden. Här visar sig stimulansbidraget ha haft ett värde både för deltagandet i och fullföljandet av svenskundervisningen.

Goda möjligheter till svenskundervisning är av avgörande betydelse för att vi skall kunna fullfölja våra invandrapolitiska mål. Alla invandrare, oavsett tiden för ankomst till Sverige, skall ges möjligheter till undervisning i

svenska språket. Undervisningens omfattning måste utgå från den enskildes behov och förutsättningar.

Mot bakgrund av detta kräver vi motionärer för det första att riksdagen skall ge regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av svenskundervisning till invandrare, oberoende av tiden för ankomst till Sverige. Detsamma gäller för det andra behovet av full kompensation för förlorad arbetsförtjänst, inkl. ersättning för restid, och för det tredje behovet av stimulansbidrag för genomförande av studier även utanför arbetstiden. För det fjärde hemställer vi att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna vad som anförts om behovet av insatser för uppsökande verksamhet och speciella informationsåtgärder.

Herr talman! Med det anförda skulle jag vilja yrka bifall till motion Ub19, förutom att jag stöder reservation 1.

Anf. 17 ERKKI TAMMENOKSA (s):

Herr talman! Mitt anförande riktar jag till utskottets representanter. Jag vill konstatera att i min motion Ub743 om bättre utbildningsmöjligheter för invandrare i grundvux föreslår jag inte – jag har i alla fall inte menat det – något obligatorium. Texten finns på s. 23 i betänkandet, om ni vill läsa den. Jag vill i stället att skolöverstyrelsen skall se över bestämmelserna och riktlinjerna avseende grundvux för att de bättre skall motsvara de invandrarpolitiska målen. Undervisningen *skall* bedrivas på elevens eget språk i *vissa* fall. Detta vill jag att riksdagen ger regeringen till känna. Det handlar om den verkliga situationen i grundvux och de invandrare som har de sämsta förutsättningarna att tillgodogöra sig utbildningen.

Med tanke på att det är andra gången som jag motionerar i denna fråga, herr talman, med samma resultat trots en ny genomgång av sakinnehållet avseende motionsskrivandet, yrkar jag bifall på min motion 743.

Den andra motionen, där första namnet är Berndt Ekholm, nr 808, handlar om invandrarakademikernas svårigheter att få arbete som motsvarar deras yrkesutbildning. Denna fråga har behandlats här tidigare.

Vi kan inte förstå att motionens andra att-sats har hamnat i detta utskott som är så belastat med motioner. Arbetsmarknadsutskottet hade varit det rätta utskottet att behandla frågan.

Vi anser att utskottet nonchalerar vår motion. Jag frågar utskottets talesman varför man inte har behandlat motionen i fråga på ett sakligt sätt. Vi har faktiskt arbetat seriöst med denna motion, och det är andra gången vi gör det. En ny arbetsfördelning mellan utskotten borde kanske utredas.

Många läser ju betänkanden och uppfattar att riksdagen inte anser att invandrarfrågor är viktiga.

I dessa dagar, när det behövs en debatt om s. k. vanliga, riktiga invandrarfrågor, är det dubbelt så viktigt att även motioner som inte tillhör flyktigdebatten behandlas seriöst. Detta gäller, som sagt, inte minst i dessa dagar när rasismen och främlingsfientligheten gör sig gällande.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1989/90:125
18 maj 1990

Reformerad svenskundervisning för vuxna invandrare

*Reformerad svensk-
undervisning för
vuxna invandrare*

Beslut

Mom. 1 (kommuns skyldighet att under sammanlagt högst två år anordna svenskundervisning för invandrare)

Utskottets hemställan bifölls med 219 röster mot 69 för reservation 1 av Lars Leijonborg m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (tidpunkt från vilken kommuns skyldighet att anordna svenskundervisning för invandrare skall räknas)

Utskottets hemställan bifölls med 238 röster mot 50 för reservation 2 av Birgitta Rydle m. fl.

Mom. 6 (målet för svenskundervisningen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Birgitta Rydle m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (anordnare av svenskundervisning för invandrare)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 6 av Birgitta Rydle m. fl., *dels* reservation 7 av Marianne Andersson i Vårgårda och Marianne Jönsson, *dels* reservation 8 av Björn Samuelson – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (deltidsstudier)

Utskottets hemställan bifölls med 261 röster mot 33 för reservation 9 av Björn Samuelson.

Mom. 11 (varvning av grund-sfi och arbete)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Birgitta Rydle m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (undervisningens organisation i övrigt)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Birgitta Rydle m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 15 (utbetalning av statsbidrag till sfi för invandrare som undervisas i flera kommuner)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Birgitta Rydle m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 16 (förändring av statsbidragssystemet för grundläggande svenskundervisning för invandrare)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 13 av Björn Samuelson, *dels* reservation 14 av Claes Roxbergh – bifölls med acklamation.

Mom. 20 (timersättning m.m. vid vissa vuxenutbildningar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 16 av Lars Leijonborg m. fl., *dels* reservation 15 av Björn Samuelson, *dels* utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion Ub19

av Barbro Evermo Palmerlund m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Prot. 1989/90:125.
18 maj 1990

Invandring, m.m.

Mom. 22 (anslaget Timersättningen vid vissa vuxenutbildningar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 17 av Birgitta Rydle m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 24 (obligatorisk grundutbildning för invandrare)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 18 av Claes Roxbergh – bifölls med acklamation.

Mom. 26 (hemspråkets roll i grundvux)

Utskottets hemställan – som ställdes mot motion Ub743 av Erkki Tammenoksa – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

2 § Meddelande om sammanträdet tisdagen den 29 maj m.m.

Anf. 18 TREDJE VICE TALMANNEN:

Tisdagen den 29 maj sammanträder kammaren för frågestund kl. 14.30. Tidigare planerat arbetsplenum är inställt.

Vidare har ett meddelande utdelats till kammarens ledamöter som gäller sammankallning till votering.

3 § Beslut om uppskjuten votering

På förslag av tredje vice talmannen medgav kammaren att de ärenden som hann debatteras färdigt under återstoden av dagens sammanträde skulle företas till avgörande i ett sammanhang vid arbetsplenum onsdagen den 23 maj.

4 § Invandring, m.m.

Föredrogs

socialförsäkringsutskottets betänkanden

1989/90:SfU17 Invandring m.m. (prop. 1989/90:100 delvis),

1989/90:SfU21 Samordnat flyktingmottagande och nytt system för ersättning till kommunerna, m.m. (prop. 1989/90:105 och 1989/90:100 delvis),

1989/90:SfU22 Tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1989/90 (prop. 1989/90:125 delvis) samt

1989/90:SfU18 Åtgärder mot etnisk diskriminering m.m. (prop. 1989/90:86 delvis och 1989/90:100 delvis).

Tredje vice talmannen meddelade att socialförsäkringsutskottets betänkanden SfU17, SfU21, SfU22 och SfU18 skulle debatteras gemensamt.

Anf. 19 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Vi skall nu diskutera fyra olika betänkanden som behandlar flykting- och invandrapolitiska frågor.

I utskottets betänkande 17 behandlas anslagsfrågor i anledning av budgetpropositionen. Det gäller bl.a. anslag till statens invandrarverk och stiftelsen Invandartidningen. Det råder ganska stor, för att inte säga mycket stor, samstämmighet om anslagsfrågorna i utskottet.

Moderata samlingspartiet har tillsammans med folkpartiet och miljöpartiet fogat en reservation till betänkandet om en ökning av flyktingkvoten, i ett första steg till 2 000 personer. Vi har även fogat en följdreservation till betänkandet om ett något ökat anslag i anledning av detta.

Vi moderater har sedan länge föreslagit att flyktingkvoten skall prioriteras framför mottagandet av spontanflyktingar med flyktingliknande skäl. Med tanke på att Sverige nu i princip följer FN-konventionen med en individuell bedömning anser vi att vår linje om en ökning av flyktingkvoten bör kunna fullföljas.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 4 och 6.

Det kanske viktigaste betänkandet i sammanhanget, SfU21, som innehåller en hel del nytänkande, gäller ett samordnat flyktingmottagande och ett nytt system för ersättning till kommunerna. Även i dessa frågor råder stor samstämmighet om de övergripande riktlinjerna. Det nuvarande systemet för ersättning till kommunerna, som innebär att kommunerna får ersättning från staten det år uppehållstillstånd beviljas samt ytterligare tre år, kommer att ersättas av en schabloniserad engångsersättning med 115 000 kr. för flyktingar som fyllt 16 år och 70 000 kr. för barn under 16 år. Ersättningen skall bl.a. täcka bostadskostnad och kommunal kostnad för grund- och påbygg-nads-SFI och träda i kraft den 1 januari 1991.

Kommunerna får stor frihet när det gäller att använda resurserna. Helt nyligen har vi diskuterat utbildningsutskottets betänkande om grund-SFI och påbygg-nads-SFI. Jag vill understryka vad som sades i den debatten, nämligen att det är viktigt att regeringen nu fattar ett beslut om att kommunerna får möjlighet till en mycket individualiserad undervisning till flyktingarna. Det är viktigt att ta hänsyn till tidigare utbildningsbakgrund, yrkeserfarenhet och annat. Vår förhoppning är att det kommer att fattas ett sådant beslut. Det är viktigt också att man kan varva arbete och utbildning i svenska. Vi har erfarenheter från olika kommuner där man har varit mycket framgångsrik i det avseendet. Det är naturligtvis efterföljansvärt. Resurserna kan användas till någon form av flyktinglön för arbete som anordnas av kommunen. De kan användas till introduktionsersättning och liknande. Naturligtvis kommer det att ligga ett stort ansvar på kommunerna men också en stor makt när det gäller att använda sin fantasi och sin samarbetsförmåga med övriga organ – arbetsförmedling, olika myndigheter, arbetsplatser och inte minst organisationer – för att verkligen snabbt få flyktingarna i arbete. Bl.a. anser vi att arbetsgivarna direkt bör kunna rekrytera arbetskraft vid förläggningarna. Det har vi framfört tidigare i reservationer.

Vi moderater har länge förordat ett ersättningssystem liknande det nu föreslagna, som möjliggör en mycket snabbare utslussning av flyktingar i arbetslivet. Det är givetvis vår förhoppning och vår strävan att det nya ersättningssystemet skall slå väl ut. Vi har alla som kommunmedborgare ansvar för att här händer positiva saker. Det är alldeles nödvändigt att flyktingarna snabbt kommer ut i arbete och inte passiviseras som bidragstagare, vilket tyvärr ofta har varit fallet hittills. Det är viktigt främst för deras egen skull men även med tanke på den allmänna opinionen. Människor förstår ofta inte att flyktingarna inte har något val. Man blir sittande på förläggningen och blir bidragstagare, i stället för att vi sätter till alla klutar för att de verkligen skall komma ut i arbete.

Ett förslag som vi moderater länge har haft är också att lån skall utgå i stället för s.k. statsbidrag till bl.a. hemutrustning. Vi kan nu glädja oss åt att även detta vårt förslag framförts i propositionen och i utskottsbetänkandet.

Herr talman! Jag skall nu övergå till att något kommentera de moderata reservationerna i detta ärende.

I reservation 8 rörande handikappade flyktingar säger vi att det är omöjligt att göra en bedömning av en handikappad flyktings möjlighet att arbeta på det tidiga stadium som man i propositionen utgår ifrån. Vi anser att rehabiliteringen av handikappade bör starta så tidigt som möjligt, och det skall inte tas för givet att den handikappade flyktingen är predestinerad att bli en socialbidragstagare. Det gäller naturligtvis att sätta in rehabiliteringsåtgärder så snart som möjligt. Först när en rehabilitering visat sig omöjlig bör kommunerna garanteras kontinuerligt stöd för utgifter för socialbidrag.

I reservation 14 efterlyser vi övergångsregler inför det nya systemet, så att det inte blir för stora skillnader i ersättningen till de kommuner som tidigare har varit generösa i sitt mottagande av flyktingar. Man har tagit emot måhända ovanligt många flyktingar, och man har skrivit relativt generösa avtal med invandrarverket. Det har uttryckts farhågor från vissa kommuner att man kommer att förlora ett anseende belopp i jämförelse med nuläget. Därför hade vi velat att övergångsbestämmelser skulle ha skapats redan nu. Men det skall sägas att utskottet verkligen är öppet och aktivt följer upp vad som händer i detta ärende. Delvis har våra krav tillmötesgåtts på denna punkt. Vi har ändå velat markera att det kan finnas en risk att vissa kommuner blir mer restriktiva.

När det gäller bostäder till flyktingar säger vi i reservation 17 att flyktingar inte bör erhålla förtur i bostadskön jämfört med t.ex. svenska ungdomar. Den här uppfattningen har framförts också av bl.a. diskrimineringsombudsmannen. Det kan bli en mycket negativ reaktion hos många ungdomar när de märker att flyktingar går före dem i kön när de kanske har väntat länge. Vi tycker att det är bättre att ordna övergångsbostäder till flyktingar tills en permanent bostad kan ordnas åt dem. I utskottets betänkande uttrycks förhoppningar om att kommunerna i sina bostadsbyggnadsplaner inom de närmaste åren har så att säga byggt i kapp kön. Vi får hoppas att det blir en positiv utveckling på detta område.

Betänkande 22 behandlar anslag i tilläggsbudgeten. Till det betänkandet har inga motioner eller reservationer fogats, och jag vill här endast yrka bifall till utskottets hemställan.

Betänkande 18 handlar bl.a. om åtgärder mot etnisk diskriminering. Det grundar sig dels på utredningar och förslag som lagts fram av kommissionen mot rasism och främlingsfientlighet, dels på den s.k. DO-utredningen. Låt mig gärna säga att vi moderater uppskattar att en del av de förslag som lagts fram i utredningarna inte förts fram som lagförslag. En åtgärd där man direkt förbjuder s.k. rasistiska organisationer skulle enligt vår mening helt motverka sitt syfte och snarare ge ytterligare uppmärksamhet och råg i ryggen åt sådana organisationer, vilka vi naturligtvis tar avstånd ifrån.

Från moderat sida är vi tveksamma även till en del av de föreslagna åtgärderna. Vi anser att en öppen information om gällande regler, t.ex. i fråga om bidragsgivning, är en väl så effektiv åtgärd som särregler mot diskriminering. Detta har vi utvecklat i reservation 2. Vi anser att etniska minoriteter redan i dag genom grundlagen och andra författningar har ett tillräckligt skydd mot diskriminering på etnisk grund. Vi avvisar därför i reservation 9 en utredning om lagstiftning mot etnisk diskriminering i arbetslivet.

I reservation 13 stödjer vi en centermotion rörande gruppptalan vid skadestånd. Vi ifrågasätter starkt möjligheten att införa möjlighet till gruppptalan inom ramen för vårt straffrättsliga, processrättsliga och skadeståndsrättsliga system. Av den s.k. DO-utredningens betänkande framgår att nämnden mot etnisk diskriminering bör kunna avskaffas. Föredragande statsrådet är också inne på tanken, men vågar tydligen inte lägga fram något förslag nu. Ett sådant skjuts på framtiden. Vi har i en motion framhållit att nämnden redan nu bör kunna avskaffas och har följt upp denna tanke i reservation 16, som jag yrkar bifall till.

Till sist har vi moderater i reservation 18 gått emot förslaget om kraftigt ökade resurser till ombudsmannen när det gäller etnisk diskriminering. Vi anser att diskrimineringsombudsmannen utför ett förtjänstfullt arbete, men vi tycker att denna myndighet, lika väl som alla andra, bör begränsa sin volymtillväxt. Däremot har vi räknat upp anslaget med hänsyn till inflationen.

Därmed, herr talman, yrkar jag bifall till samtliga reservationer avgivna av oss moderater och i övrigt till utskottets hemställan där den inte föranlett några reservationer.

Anf. 20 MARIA LEISSNER (fp):

Herr talman! Vi vill inte ha några flyktingar här i vårt vackra Kimstad! De skräpar ned, de stjälar frukt och de kackar i folks trädgårdar. Ja, ungefär så lät det i en nyhetssändning i TV i går när en kommunalpolitiker från Kimstad uttalade sig med anledning av att man planerar att ha en flyktingförläggning där.

För det första vill jag säga att håren reser sig på armarna när jag hör sådana uttalanden, och tyvärr är de inte längre särskilt sällsynta.

För det andra hoppas jag att närvarande moderater här i kammaren kan intyga att moderaterna i allmänhet inte har en sådan människosyn.

För det tredje är det här naturligtvis en allvarlig signal – flyktingmottagningen är i ett stresstillstånd. Det kärvar med utplaceringen till kommunerna, och det kärvar också alltmer när det gäller att åstadkomma fler förläggningar för asylsökande ute i kommunerna.

Det är inte så lätt att ta emot flyktingar. Problemen har varit så stora att

regeringen fattade det s.k. decemberbeslutet. Enligt detta är det viktigare att åtgärda problemen med det svenska flyktingmottagandet än att se till tusentals flyktingars och asylsökandes skyddsbehov. Argumenten är att det råder brist på bostäder, att det råder en allmän resursbrist och att den flyktingfientliga attityden i Sverige har tilltagit.

För oss i folkpartiet är det viktigt med medverkan när det gäller att lösa problemen med flyktingmottagningen. Vi förespråkar en generös och rätts-säker flyktingpolitik, och därför måste flyktingarna kunna tas emot på ett värdigt sätt, på ett sådant sätt att svenskar villigt och med öppna armar säger att de är beredda att vara solidariska med flyktingarna. För att detta skall kunna bli fallet i Sverige måste vissa systemfel i den svenska flyktingmottagningen åtgärdas. De grundläggande problem som har utkristalliserat sig under de senaste åren i fråga om flyktingmottagningen har varit dels den långa väntan på besked – och detta fortfarande ett av de största problemen –, dels det förläggningssystem som har utvecklats för asylsökande. Det nuvarande förläggningssystemet har nämligen i stor utsträckning karaktären av läger. Detta leder till en passivisering av de asylsökande. Dessutom får man en känsla av att det är skillnad mellan svenskar och invandrare – vi och de, de där. Flyktingarna och de asylsökande uppfattas på något sätt som apor i bur i stället för att betraktas som medlemmar av det samhälle som vi lever i.

Men det finns ytterligare ett problem som jag gärna vill betona, och det är problemet med den mycket utdragna väntan som gäller för flyktingar med tillstånd innan dessa tillåts komma ut i samhället. Men det gäller inte bara problemet med de 7 000 människor som finns på förläggningar och som väntar på att komma ut i samhället och vars tillstånd redan är klara, utan det gäller också en annan sak. När dessa människor kommer ut i kommunerna dröjer det, i värsta fall, nämligen ytterligare ett antal år tills de har möjlighet att själva försörja sig. Ett problem har varit svenskundervisningen. Men förhoppningsvis kommer denna att fungera bättre efter det beslut som vi nyss har fattat. Ett annat problem är att det har gått mycket långsamt när det gäller att få en introduktion på arbetsmarknaden. Det har i många fall varit ett utdraget bidragsberoende för flyktingar.

Det monopol som kommunerna har på flyktingmottagningen och det centraliserade förläggningssystem som vi i Sverige har valt leder till en beskuren individuell frihet för dem som kommer hit. Men det leder också till passivisering och till onödiga kostnader för samhället och ger näring åt främlingsfientliga attityder. Därför anser vi i folkpartiet att flyktingmottagningen grundligt behöver renoveras.

Med regeringens proposition kommer vi ett gott stycke på vägen. Det känns mycket skönt att kunna vara i huvudsak positiv i flyktingdebatten här i kammaren. Det är alltså mycket behagligt att kunna konstatera att vi är överens om färdriktningen i framtiden när det gäller flyktingmottagningen, åtminstone på väsentliga punkter.

Det vinnas dock några saker att säga om det nya bidragssystemet. Vi i folkpartiet är övertygade om att det kommer att stimulera till att människor fortare kommer ut på arbetsmarknaden. Att det är möjligt att få ut folk på arbetsmarknaden visar inte minst exemplet i Kramfors. Redan inom det nuva-

rande systemet har man ju där lyckats att på kort tid få ut många människor på arbetsmarknaden.

Men det behövs också andra saker för att det hela skall fungera smärtfritt. Vi i folkpartiet har föreslagit att biståndet, om detta är möjligt, helst inte skall utbetalas av socialförvaltningen – detta för att man på det sättet skall komma i från den känsla av socialbidragsberoende som hittills har vidlått flyktningmottagningen.

Arbetslinjen är en annan sak som vi i folkpartiet har drivit mycket envist både när det gäller asylsökande och när det gäller flyktingar. Det aktuella betänkandet är ett av få betänkanden där vi inte har haft tillfälle att reservera oss till förmån för att asylsökande skall få arbeta. Men vi tänker återkomma till den frågan. Det är väl helt klart att arbetslinjen har fått en skjuts framåt i och med den proposition som vi har framför oss. Det är viktigt att påminna om, och detta sades också i den förra debatten, att man kan varva arbete med undervisning inom ramen för sfi-undervisningen. Försök av den karaktären har gett mycket goda resultat. Det vore bra om de kommuner som har sådana här möjligheter kunde införa ett system med praktikplatser för flyktingar. Det har visat sig ge utomordentligt goda resultat. När man på ett företag under en försöksperiod får lära känna en flykting inser man att det rör sig om en människa som mycket väl klarar av den arbetsuppgift som han eller hon är satt att göra. En hel del av de problem som vi har med etnisk diskriminering på arbetsmarknaden är just en fråga om attityder och om kunskap.

Det är utomordentligt viktigt att på olika sätt försöka komma ifrån den karaktär av socialfallsfabrik som flyktningmottagningen i vissa fall har haft. Bostadsproblemet är faktiskt, skulle jag vilja påstå, ett av de största systemfelen, åtminstone beträffande asylmottagningen. Vi menar att regeringen har haft en överdriven ambition att planera och kontrollera de asylsökandes tillvaro. Detta har lett till att man allt hårdare har inriktat sig på en förläggningstillvaro för de asylsökande. Trots att det finns en synnerligen stor brist på förläggningar, trots att invandrarverket gör förtvivlade ansträngningar att dammsuga landet på förläggningsplatser och trots att man tvingas till dåliga och dyrbara lösningar – hotellboende etc. – har vi hittills inte kunnat notera något nytänkande från regeringens sida.

Vi i folkpartiet presenterade för en tid sedan rapporten "Ut ur lägren", där vi säger att de asylsökande själva måste få lov att ta initiativ. De skall inte bara tillåtas att ta initiativ när det gäller att hitta en bostad, utan de behöver faktiskt också uppmuntras.

Vi menar att de människor som kommer hit i mycket stor utsträckning är starka människor, resurskraftiga och initiativrika. Det kanske är mer den sortens människor som tar sig till Sverige och som har problem bakom sig på grund av politisk verksamhet i hemlandet, och därför borde man utgå från att kanske t. o. m. en majoritet av de asylsökande själva både vill och kan ta ett eget ansvar för t. ex. sin bostad även under asylperioden. Man skulle då kunna komma ifrån både problemet med brist på rörelsefrihet vid vistelsen på en förläggning och problemet med att hitta förläggningsplatser.

Därför har folkpartiet också föreslagit att ett sådant system skall införas att de asylsökande helt enkelt får kvittera ut pengar som täcker uppehållet

om de har egna alternativ för boendet. Det kan också leda till en högre mänsklig kvalitet under väntetiden, då de kan bo hos släktingar och vänner och få ett stöd, som ofta är avgörande.

Även för flyktingar med tillstånd vill vi gärna se en uppluckring av det kommunala flyktingmonopolet. Man skulle kunna pröva om några andra än kommuner kunde vara mottagare av flyktingar. Man skall även tilltro flyktingar med tillstånd möjligheten och förmågan att ta egna initiativ. Ett av de stora systemfelen är just detta att människor som är starka och initiativrika bryts ner långsamt under den långa väntan, på grund av det system som de tvingas in i. De förvandlas i värsta fall till människor som inte återfår sin forna styrka och initiativrikedom.

Bostadsproblemet är naturligtvis en kärnfråga även utan dessa reformer. Utplaceringen i kommunerna måste gå snabbare, och därför har vi föreslagit, såväl tidigare som nu, ett stimulansbidrag för att stimulera kommunerna att bygga provisoriska bostäder. Vi ser det tyvärr fortfarande som nödvändigt med tillfälliga lösningar.

När det gäller boendet vill jag gärna påminna om andra åsikter som folkpartiet har fört fram när det gäller att slipa bort onödigt friktion mellan invandrare och svenskar. Det handlar bl. a. om att invandrare bör få lån i stället för bidrag till boställning, och vi konstaterar med glädje att regeringen också har den inställningen i propositionen. En annan sak som vi har fört fram är att det är viktigt att se till att flyktingar inte får gå före i bostadskön om de inte har sociala skäl, dvs. samma skäl till förtur som andra svenskar.

De betänkanden som nu behandlas är mycket olika till sin karaktär, och jag har här mest uppehållit mig just vid det betänkande som handlar om ett samordnat flyktingmottagande och ett nytt system för ersättning till kommunerna.

I ett annat betänkande tas framför allt frågan om flyktingkvoten upp, och där har folkpartiet, som tidigare, reserverat sig till förmån för en ökning av flyktingkvoten. Mot bakgrund av att regeringen, uppenbarligen utan några större svårigheter, har kunnat öka antalet mottagna kvotflyktingar till över 1 400 jämfört med 1 200 anser vi att det är självklart att fortsätta i den färdriktningen.

Jag skulle gärna vilja fråga socialdemokraternas representanter om man ändå inte skulle kunna börja röra sig uppåt. Det kan ju konstateras att mottagandet i realiteten ligger över den fastslagna flyktingkvoten.

Det betänkande som handlar om etnisk diskriminering har folkpartiet inga avvikande meningar om. Vi vet att etnisk diskriminering är ett reellt problem för utomordentligt många av de människor i Sverige som har en annan härkomst. Det handlar inte enbart om att man har svårt att få arbete om det finns andra kandidater som är svenskar, utan vad diskrimineringsombudsmannen framför allt har framhållit är att blott det faktum att man har en annan hudfärg eller ett avvikande efternamn ofta gör att man inte ens kommer fram till en anställningsintervju.

Vi i folkpartiet är mycket bekymrade över dessa fakta, men vi har inte haft anledning att göra annat än att tillstyrka regeringens förslag om att fundera ytterligare ett varv på hur problemet skall kunna åtgärdas. Vi tycker att det har funnits problem med den utformning av lagförslaget som framfördes av

diskrimineringsombudsmannen, och vi ser därför gärna att en utformning som kan komma att fungera bättre tas fram.

Vi har en reservation till det betänkandet, och det gäller närradion. Närradion är ju ett mycket stort bekymmer, framför allt genom Radio Islam. Vi tycker inte att det räcker med den nuvarande ettårsgränsen för att få sätta i gång med nya sändningar för den som avstängts. Vi anser att man måste gå hårdare fram mot en så vidrig, öppet antisemitisk propaganda som förs fram i Radio Islam. Därför har vi reserverat oss till förmån för att sändningstillstånd skall vara indraget åtminstone under fem år, innan den som har blivit fälld för rasistisk propaganda, på det sätt som Radio Islam har blivit, får komma igen.

Det finns en rad andra reservationer som jag inte har tagit upp, men jag tänkte ändå sluta här och gärna återkomma senare i debatten.

Jag slutar därför med att yrka bifall till samtliga de reservationer som folkpartiet har avgivit i anledning av de betänkanden som nu diskuteras.

Anf. 21 GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Till Maria Leissner vill jag säga att den moderata politiken redovisas i utskottsdiskussionerna, i utskottsbetänkandena och i den debatt som förs i denna kammare. Det är bara att lyssna och läsa innantill vilka ståndpunkter vi står för. Ibland kan det vara ris och ibland kan det vara ros, såväl till regeringen som till andra politiska företrädare, men vår politik utgår från realiteter och har humanism och medmänsklighet som grund. Detta är viktigt.

Vad representanter för olika partier säger utanför detta hus i hetsiga diskussioner har jag ingen anledning att kommentera här. Jag följer i dag huvudsakligen upp den partimotion som förvisso är moderat politik.

Jag tror, herr talman, att svensk flykting- och invandrapolitik skulle må mycket bra av en lugn och sansad debatt, där vi tar hänsyn till de realiteter som råder, den förmåga vårt land över huvud taget har att ta emot flyktingar på ett värdigt och bra sätt, men, som jag hela tiden också säger, med denna humana människosyn som grund.

Jag tror också att svensk flykting- och invandrapolitik skulle må väl av att inte någon av oss som företräder de olika politiska partierna vill framstå som bättre, mer human och medmänsklig än alla andra. Jag tror att vi alla är besjälade av viljan att göra det här så bra som möjligt. Det är det som jag absolut vill ha sagt i detta sammanhang.

Anf. 22 MARIA LEISSNER (fp) replik:

Herr talman! Jag uppfattar det så att Gullan Lindblad genom sitt inlägg tar avstånd från det som den moderata kommunalpolitikern i Kimstad uttalade om flyktingar och vad flyktingar kan förväntas ägna sig åt. Jag tar upp det här därför att jag blir mycket upprörd, och jag tycker att det är av värde att höra att det inte är någonting som moderata samlingspartiet ställer sig bakom.

Jag tar också upp detta för att jag anser att vi alla, jag själv, mitt parti, liksom alla andra partier, har ett ansvar för en slags renhållning i debatten. Som alla vet är flyktingdebatten utomordentligt infekterad. Det kan vara en

mycket svår balansgång mellan att å ena sidan diskutera problem med flyktingpolitiken och flyktingmottagandet och att å andra sidan glida över i mer främlingsfientliga resonemang. Just denna mycket svåra balansgång är det, tycker jag, riksdagens partiers skyldighet att försöka upprätthålla. Därför tackar jag Gullan Lindblad för det avståndstagande som jag menar att hennes inlägg utgjorde.

Prot. 1989/90:125
18 maj 1990

Invandring, m.m.

Anf. 23 RUNE BACKLUND (c):

Herr talman! Under 80-talets andra hälft har frågor som rör flyktingar och flyktingmottagandet helt dominerat debatten. Så är det även i dag. Det som berör invandrapolitiken, dvs. invandrarnas möjligheter att leva och verka i vårt samhälle, har däremot kommit mer i skymundan. Inte minst de tidiga arbetskraftsinvandrargrupperna tycker sig ha blivit bortglömda i debatten. Deras problem blir inte lika uppmärksammade som t.ex. nyanlända flyktinggruppers problem.

Riktlinjerna för invandrapolitiken, såsom riksdagen har fastställt dem, brukar delas upp i tre huvudmål: jämlikhet, valfrihet och samverkan. Jämlikhetsmålet bör ses som det mera övergripande målet för invandrapolitiken. Det innebär dels att man skall uppnå lika rättigheter, dels att man skall ha likvärdiga möjligheter. Invandrarna skall alltså behandlas på samma sätt som övriga medborgare inom ramen för den generella politik som fastställs för olika samhällsområden, som t.ex. arbetsmarknad, bostad och utbildning. För att invandrarna skall kunna behandlas på ett sådant sätt krävs det att varje myndighet har ett ansvar för att åtgärder vidtas som gör det möjligt att nå de här rättigheterna: samma möjligheter, samma villkor.

I motion Sf623 har vi från centerpartiets sida pekat på det faktum att det på flera viktiga samhällsområden är en bra bit kvar tills vi uppnår jämlikhetsmålet. Ett exempel som vi nämner gäller invandrarna och arbetsmarknaden. Vi kan konstatera att invandrare, och särskilt invandrarungdomarna, har en dubbelt så hög arbetslöshet som motsvarande svenskar och svenska ungdomar.

På skolans område kan vi se hur elever med ett annat hemspråk än svenska i mindre omfattning än sina svenska kamrater söker sig till gymnasium och högskola. Det är också vanligare med studieavbrott i den gruppen.

Man skulle kunna fortsätta att göra en sådan här uppräknings av fler samhällsområden där vi har en bra bit kvar till att nå lika förutsättningar och lika villkor. Tyvärr kan den listan göras ganska så lång.

Vi i centerpartiet tycker att det är dags att man utvärderar jämlikhetsmålet och ser på hur det i praktiken har kommit att omsättas i samhället. Det har hänt mycket i vårt land sedan mitten av 70-talet, då målet formulerades. De tidigare arbetskraftsinvandrarna är nu mitt uppe i ett generationsskifte. Stora grupper bland det senaste årtiondets invandrare har kommit från längre bort liggande länder. Det innebär att det kulturella, språkliga och religiösa avståndet mellan dem som kommit och det samhälle som de skall leva i har ökat. Frågan är om vi i tillräcklig grad har anpassat våra samhällsinsatser till dessa förändringar. Det tycker vi att vi borde utvärdera – och komma med riktlinjer för hur detta skall fungera under 90-talet.

Herr talman! Valfrihetsmålet har kommit att formuleras så, att det ger in-

vandrarna rätt att leva och verka i den svenska samhällsgemenskapen och samtidigt behålla och utveckla sitt kulturarv. Det skall dock ske inom ramen för de grundläggande normer som gäller i det svenska samhället för mänsklig samlevnad och respekt för andra människor. Det här målet har kommit att tolkas på vitt skilda sätt, beroende på hur man har uppfattat rätten att behålla och utveckla sitt kulturarv. Det har t.o.m. åberopats som skäl till att vissa brott i vårt land, med hänvisning till den åtalades kulturella bakgrund, skulle betraktas på ett mildare sätt.

Valfrihetsmålet kommer med stor sannolikhet under de närmaste tio åren att få en mer central betydelse inom invandrarpolitiken. I och med att invandringen har ändrat karaktär under framför allt 80-talet har antalet invandrare med mera avvikande kulturell bakgrund ökat i snabb takt. Riskerna för konflikter och motsättningar ökar därigenom i samhället. De som har anlänt under senare år har knappt hunnit etablera sig i vårt samhälle. Men om några år kommer dessa grupper att ställa krav på samhället och på sina medmänniskor.

Herr talman! Jag vill påstå att samhället är dåligt förberett på att möta den debatt som då uppstår. Hitintills har vi i hög grad hukat för den debatten och hänvisat till det övergripande målet, utan att vi närmare vill precisera vad det i praktiken innebär. För frågan är hur långt vi är beredda att gå när det gäller att acceptera kulturellt avvikande beteenden.

Vi som deltar i den här debatten vet att spännvidden på den här punkten är stor bland svenska folket. Maria Leissner har pekat på ett sådant påtagligt exempel. Här finns uttalanden – alltifrån dem som säger att "är man i Sverige, då får man acceptera svenska normer och sedvänjor fullt ut", till dem som talar sig varma för ett mångkulturellt samhälle.

Det är egentligen det här som mycket av det som står i propositionen om åtgärder mot etnisk diskriminering handlar om. Därför tycker vi centerpartister att det är beklagligt att man från regeringens och utskottsmajoritetens sida inte vill starta ett arbete som innebär att vi preciserar valfrihetsmålet. Det kommer att behövas.

Herr talman! I stort sett är vi från centerpartiets sida överens med utskottsmajoriteten om att vi inte genom lagstiftning skall förbjuda rasistiska organisationer. Däremot anser vi att vi skall skärpa straffen för brott med rasistiska förtecken, och vi tycker att man i den aviserade utredningen skall se över lagstiftningen med inriktning på att vi kraftfullare motverkar och beivrar etnisk diskriminering.

När det gäller lagstiftning mot etnisk diskriminering i arbetslivet anser vi att man på nytt bör överväga en sådan, i första hand i preventivt syfte. Det innebär att straffrättsliga ingripanden bör undvikas och att vi i stället bör inrikta sanktionerna på skadestånd.

I betänkandet SfU21 behandlar vi en helt annan sak. Det gäller ett nytt ersättnings- och mottagningssystem för flyktingar i kommunerna. Från centerpartiets sida har vi under några år efterlyst ett nytt ersättningssystem som motverkar ett passivt socialbidragsberoende och som ger kommunerna möjligheter att mera aktivt arbeta med att slussa ut flyktingarna på arbetsmarknaden. Den nu föreslagna modellen ligger väl i linje med våra tidigare krav.

Samma förhållande gäller regeringens avsikter att återinföra bosättningslån.

Vi har dock från centerpartiets sida haft två cirkringar. I övergången till ett nytt system kan det finnas kommuner som får problem och där ersättningen inte täcker kommunernas kostnader. Vi har till utskottet fått en skrivelse från någon kommun, och vi har under utskottets arbete också fått påstötningar från olika kommuner. De är oroliga för vad övergången kan innebära. Därför har vi i utskottet i enighet markerat att staten har huvudansvaret. Skulle det bli problem måste regeringen snabbt överväga åtgärder som kan lösa problemen och som håller kommunerna kostnadsmässigt skadeslösa. Skulle kommunerna uppleva att omläggningen är ett försök från statens sida att vältra över kostnader och ansvar på kommunerna, är jag helt övertygad om att det kommer att bli mycket svårt för invandrarverket att i framtiden teckna avtal med dessa kommuner om fortsatt flyktingmottagande.

Det andra kravet från vår sida gäller kommunernas möjligheter att begära och beställa arbetsmarknadsservice. Mycket av den här omläggningen står och faller med hur vi lyckas med att snabbt få ut flyktingarna i arbetslivet. I annat fall blir hela omläggningen ett slag i luften.

Vi tycker att propositionen är något otydlig på den här punkten. I propositionen talas det i allmänna ordalag om hög beredskap och nära samarbete. Vår erfarenhet av att diskutera detta med människor som arbetar med den här typen av frågor ute i kommunerna är att det inte är så enkelt som att bara tala om att det skall vara hög beredskap och nära samarbete. Det finns ett antal konfliktpunkter mellan de statliga arbetsmarknadsmyndigheterna och kommunerna då det gäller de senares önskemål och vilja att göra insatser. Enligt vår uppfattning måste en preciserings ske av bl.a. arbetsmarknadsverkets roll i det fortsatta arbetet. Kommunerna måste få större möjligheter och större rättigheter att begära och beställa service och särskilda insatser hos AMS och andra arbetsmarknadsorgan för att kunna genomföra de individuella introduktionsplaner som hela idén bygger på. De måste fungera så att invandrarna snabbt kommer ut i arbetslivet.

Vi har i en reservation pekat på att vi skulle önska att man tillförde detta till det nya systemet. Då tror vi att man har större förutsättningar att lyckas bra med omläggningen, som är så viktig för det fortsatta kommunala flyktingmottagandet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till centerreservationerna till socialförsäkringsutskottets betänkanden 18 och 21.

Anf. 24 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! Först skulle jag vilja säga ett par ord till Gullan Lindblad från moderata samlingspartiet. Självfallet är det på det viset att den officiella moderata politiken återspeglas i moderaternas motioner och reservationer i riksdagen, och det är dem vi behandlar. Men samtidigt måste Gullan Lindblad ha en viss förståelse för oss övriga, om vi känner oss något förvirrade av att moderata samlingspartiet så att säga uppträder med två ansikten. Man har en officiell politik i riksdagen, men samtidigt finns det framstående företrädare för partiet som uppträder precis tvärtom i andra församlingar.

Jag gör inte anspråk på att ha monopol på humanitet och generositet. Jag skulle gärna vilja att dessa begrepp omfattades även av alla i moderata samlingspartiet. Men då fordras det att partiet tar klart och entydigt avstånd från kommunala politiker som uppträder i strid mot den officiella moderata politiken. Det klargörandet anser jag vara absolut nödvändigt, om vi skall rensa den här debatten från rasistiska inslag som en eller annan kommunalpolitiker gör sig skyldig till.

Herr talman! I de betänkanden vi nu behandlar återfinns ett stort antal vpk-motioner och motsvarande reservationer på en rad områden. Det handlar om konkreta förslag vad gäller flyktingpolitiken, invandrarpolitiken, det kommunala flyktingmottagandet, åtgärder mot etnisk diskriminering, anknytningsinvandring och representation i invandrarverkets styrelse. Det är självklart att en gemensam debatt kring så många och omfattande områden av nödvändighet blir schematisk och bristfällig.

Vad gäller flyktingpolitiken ämnar jag koncentrera mig till de områden som vi anser viktiga att debattera i dag. Vi kan konstatera att regeringen har påbörjat en anpassning till den restriktivare flyktingpolitik som råder i Europa. Den svenska regeringens beslut den 14 december 1989, att med hänvisning till 3 kap. 4 § i utlänningslagen inte längre ge skydd i Sverige åt krigsvägrare och s.k. de facto-flyktingar, om inte särskilt starka skyddsbehov föreligger, innebär att regeringen inför ett tidsobestämt undantagstillstånd för mänskliga rättigheter. Det finns skäl att frukta att regeringens avsikt är att detta tillstånd senare skall permanentas.

Människor som fram till den 14 december 1989 haft rätt att få skydd i Sverige mot krig och kränkningar av de mänskliga rättigheterna skall nu avvisas till sina hemländer, till fortsatta kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Sverige har genom att underteckna internationella konventioner och förklaringar om mänskliga rättigheter åtagit sig att respektera dem. Om regeringen avvisar asylsökande människor till allvarliga kränkningar av deras mänskliga rättigheter, har Sverige åsidosatt sina internationella åtaganden.

Genom att Sverige ger lägre prioritet åt skyddsbehövande asylsökande människors mänskliga rättigheter försvagas hela försvaret av de mänskliga rättigheterna, i förlängningen också för dem som har uppehållstillstånd och för dem som är svenska medborgare.

Som skäl för denna drastiska förändring av den svenska flyktingpolitiken åberopar regeringen att invandrarverkets förläggningsskapacitet är överansträngd, att det är stora problem att utplacera flyktingar med uppehålls- och arbetstillstånd i kommunerna och att invandrarverkets personal är utarbetad. Allt detta är administrativa problem som går att lösa med god vilja och större flexibilitet.

Det kan aldrig godtas att problem i vårt flyktingmottagande löses genom att vi ensidigt beslutar vägra att ge skyddsbehövande fristad. I ett krisläge bör regeringen inleda konsultationer med FN:s flyktingkommissarie och begära fördelning av de asylsökande på andra konventionsstater.

I det sammanhanget bör påpekas att vi inom vpk självfallet är medvetna om att Sverige inte ensamt kan klara Europas flyktingmottagning. Likaså är vi medvetna om att Sverige inte kan föra en självständig flyktingpolitik helt utan hänsyn till vår omvärld. Oavsett om Sverige harmoniserar sig med EG:s

flyktingpolitik eller inte, är vi tvunga att i viss mån anpassa oss till den i alla fall.

Just därför är det viktigare än någonsin med initiativ från Sveriges sida på statsministernivå om en gemensam och generös flyktingpolitik i hela Europa. Det är nämligen en förutsättning, om vi vill slå vakt om vår generösa och humana flyktingpolitik. Det är också en förutsättning om vi vill slå vakt om de värderingar som är förknippade med den humana och generösa flyktingpolitiken. Varje uteblivet initiativ på det området undanröjer förutsättningarna för oss i Sverige att bedriva den generösa och humana flyktingpolitik som vi vill föra.

Det är viktigt att påpeka att just detta är det viktigaste området inom flyktingpolitiken i dag. Man kan inte förhålla sig tyst i fortsättningen. Varje tänkande politiker förstår att om EG och det övriga Europa för en restriktiv flyktingpolitik, kan inte Sverige ta emot alla de flyktingströmmar som med nödvändighet kommer att vända sig mot oss. Lösningen på det är att ta initiativ på det internationella planet och försöka åstadkomma en generös flyktingpolitik så att också de andra länderna i Europa skall kunna ta sitt ansvar för de stora flyktingströmmarna.

Samtidigt ser man en inriktning i budgetpropositionen som går åt ett helt annat håll. Det är litet skrämmande att det i budgetpropositionen, bilaga 12, s. 126, under rubriken "Åtgärder för att öka antalet sysselsatta" meddelas att regeringen mot bakgrund av utvecklingen på arbetsmarknaden och integrationsarbetet i Västeuropa har för avsikt att ta upp frågan om tillämpning av reglerna för arbetskraftsinvandring med parterna på arbetsmarknaden och AMS. Dessa skrivningar överensstämmer också med intervjuuttalanden av statssekreterare Bo Göransson i Dagens Nyheter den 19 november 1989, där han talar om att stänga gränserna för de facto-flyktingar.

Detta nya synsätt betyder att Sverige radikalt försvagar sitt arbete med att försvara de mänskliga rättigheterna i världen och att företagens behov av arbetskraft skall bli styrande för den svenska flyktingpolitiken. Självfallet innebär detta en grundläggande förändring av den svenska politiken i riktning bort från solidaritet och medmänsklighet till förmån för kortsiktiga lönsamhetsintressen för företagen.

Vänsterpartiet kommunisterna anser emellertid att det måste skapas vissa förutsättningar för att förverkliga den humana och generösa flyktingpolitik som riksdagen har beslutat om. Den viktigaste frågan i dag är svårigheterna som det kommunala flyktingmottagandet har. Att vi lyckas lösa det problemet är av avgörande betydelse för den framtida flyktingpolitiken. Varje år betalar invandrarverket hundratals miljoner kronor till olika privatpersoner som skor sig på invandrarverkets desperata behov att hitta tak över huvudet för flyktingar. Mot denna bakgrund anser vpk att man inte längre kan tala om en human och generös flyktingpolitik, om man inte löser de problem som är förknippade med det kommunala flyktingmottagandet.

Inte heller den nya organisationen av invandrarverket, som förhoppningsvis skall förkorta väntetiden, kan förverkligas om ingenting görs på det här området. Förkortningen av de ofta omdebatterade och med rätta kritiserade väntetiderna, liksom av förlägningsvistelsetiden, är direkt beroende av

Prot. 1989/90:125
18 maj 1990

Invandring, m.m.

kommunernas benägenhet att ta emot flyktingar. Denna påverkas i sin tur av bostadsbristen.

Vpk har upprepade gånger lagt fram konkreta förslag till en lösning av flyktingarnas bostadsproblem. I dag vistas ca 7 000 personer med uppehålls- och arbetstillstånd på förläggningar. Dessa personer har rätt att bosätta sig och arbeta var som helst i landet. På grund av bostadsbristen, som är ett stort problem, kan de inte göra det.

Vpk har föreslagit en kraftfull satsning på åtgärder för att skapa tillfälliga genomgångsbostäder för alla som är i omedelbart behov av en bostad. Dessa bostäder skall vara just tillfälliga. Den som tilldelas en sådan bostad skall behålla sin plats i den ordinarie bostadskön. Dessa tillfälliga bostäder skall kunna tilldelas även svenska ungdomar och alla som är i behov av en bostad.

I detta sammanhang kan konstateras att det går att lösa problemen med bostadsbristen och förlägningsvistelsen för de flyktingar som fått politisk asyl, men det kräver resurser. En human och generös flyktingpolitik kan inte förverkligas med bara ord. Det är inte lätt att förverkliga den, och det kostar pengar. Men det är nödvändigt.

Herr talman! Jag är benägen att hålla med centern om att i debatterna om flykting- och invandrapolitiken under senare år har en stor del av invandrapolitiken helt försvunnit. En gång i tiden beslutade riksdagen om riktlinjer för invandrapolitiken där målsättningarna om jämlikhet, valfrihet och samverkan fastställdes. En gång i tiden preciserades också invandrarverkets uppgifter på detta område. Så beskrivs antagligen fortfarande uppgifterna i anslagsframställningar, nämligen att invandrarverkets uppgifter är att

- fortlöpande bevaka behovet av åtgärder för att främja invandrares och språkliga minoriteters sociala och kulturella situation i Sverige, uppmärksamma berörda myndigheter på sådana behov samt verka för att vidtagna åtgärder samordnas och att myndigheternas handläggning av ärenden enligt utlännings- och medborgarskapslagstiftningen är effektiv,
- verka för samordning av samhällsinformation till invandrare samt svara för sådan samhällsinformation till invandrare som inte ankommer på annan myndighet och för information till allmänheten i invandrapolitiska frågor,
- svara för sådan dokumentation om invandrares och språkliga minoriteters sociala och kulturella situation som inte kommer på annan myndighet,
- vara kontaktorgan mellan samhället och invandrare, språkliga minoriteter och deras sammanslutningar.

Det är en väsentlig skillnad mellan å ena sidan hur verkets arbete beskrivs i verksamhetsplaner och andra dokument och å andra sidan det arbete som görs i verkligheten. Orsakerna här till kan diskuteras, men det vore ärligare om verket talade om att man i nuvarande läge inte kan uppfylla de här nämnda arbetsuppgifterna och talade om varför så är fallet.

Till att börja med är det viktigt att man ser till att det blir möjligt för vanligt folk att över huvud taget komma i kontakt med verket, vilket i dag är helt omöjligt. Det är det minsta man kan begära av ett statligt verk.

Det är helt uppenbart att man håller på att radera ett långt, mödosamt och tålmodigt uppbyggnadsarbete vad det gäller invandrapolitiken. Detta sker samtidigt som alarmerande rapporter talar om ökad brottslighet bland in-

vandrarungdomar och utländska medborgare. Det sker samtidigt som det kommer minst lika alarmerande rapporter om invandrarungdomars och andra generationens invandrades ökade andel bland personer med psykiska och psykosomatiska problem. Det sker samtidigt som man kan konstatera att arbetslösheten bland invandrarna är mer än dubbelt så hög som bland svenska ungdomar och ännu högre bland invandrarungdomarna. Det sker samtidigt som man kan konstatera att diskrimineringen av invandrare och invandrarungdomar på arbetsplatserna ökar. Det sker samtidigt som man kan konstatera en ökad yrkesmässig, social, utbildningsmässig och ekonomisk segregation bland invandrarna, som riskerar att bli något slags underproletariat, ett underproletariat som ger de rasistiska tendenserna näring och som är en skam för arbetarrörelsens partier och för de värderingar dessa representerar.

Den debatten förs inte i dag. Den debatten försöker man hålla undan. Det mödosamma arbete som hittills har bedrivits, inte minst inom invandrarernas organisationer, håller på att raseras. Alla de värdefulla aktiviteter som bedrivs i dessa organisationer – inte minst på frivillig grund – för kvinnor, ungdomar och invandrarfamiljer håller också på att raseras. Det är synd, och jag hoppas att någonting i denna debatt skall kunna sägas om invandrapolitiken och de svåra problem som vi i dag har på detta område, inte minst med tanke på att alla flyktingar som kommer till Sverige och får politisk asyl blir invandrare och alltså blir föremål för dessa åtgärder inom invandrapolitiken.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till samtliga vpk-reservationer.

Anf. 25 GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Jag vill gärna upprepa för Alexander Chrisopoulos vad jag tidigare sade, nämligen att det är den politik som redovisas här i riksdagen som är moderata samlingspartiets officiella politik i flykting- och invandrarfrågor. Nu står detta i protokollet på två ställen, så att Alexander Chrisopoulos kan läsa det innantill.

När det gäller talet om politikens två ansikten kan jag redovisa att vårt ungdomsförbund t. ex. förespråkar en helt fri invandring. Så kan det vara i ett demokratiskt parti.

Alexander Chrisopoulos anser sig kunna ställa särskilda krav på mig. Jag vill då säga att Alexander Chrisopoulos som företrädare för ett kommunistiskt parti nog skall vara mycket varsam med orden när det handlar om politikens två ansikten.

Anf. 26 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Herr talman! Det är inte en ideologisk fråga vi nu diskuterar, utan vad vi diskuterar är den elementära frågan huruvida ett parti bör uppträda enhetligt i riksdagen, i kommunala församlingar och i andra sammanhang i en så vital och viktig sak som rasistiska uttalanden är.

Gullan Lindblad anför som ett exempel på hur ett demokratiskt parti fungerar att moderata samlingspartiets ungdomsförbund har en annan uppfattning och vill ha en fri invandring. Skall man tolka det så att Gullan Lindblad accepterar sådana uttalanden som gjorts av den aktuelle moderate kommu-

nalpolitikern? Är det ett inslag i partiets sätt att fungera demokratiskt, och skall sådana uttalanden få göras även i fortsättningen? För Gullan Lindblad borde det nu vara viktigt att klart och tydligt ta avstånd eller inte ta avstånd från denna kommunalpolitikers agerande på detta område och inte bara hänvisa till partiets motioner. I dessa kan vi själva läsa innantill.

Anf. 27 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Situationen är i dag av många orsaker allvarlig när det gäller invandrarfrågorna. Den är allvarlig ute i världen när det blivit så stora flyktingströmmar. Den är allvarlig i Sverige, och vi har problem som vi på något sätt måste lösa. Samtidigt vill jag vända litet på det hela. Det förekommer inte bara invandrarfientliga stämningar i Sverige. I går var människor samlade i en kyrka i Östergötland och bildade en front för flyktingars rättigheter. Samtidigt som det finns ungdomar som visar rasistiska tendenser, finns det ungdomar som ställer upp för sina kamrater när de är sjuka, när de är hotade av utvisning och i andra sammanhang. Det finns alltså både – och, och det skall vi komma ihåg.

Nästan alla talar om invandrarfientliga strömningar. Men det finns också arbetsgivare som säger: Jag vill helst ha invandrare som anställda, de är pålitliga och bra arbetare, och de väjer inte för de problem som finns.

Det finns alltså både – och.

Vi har endast denna jord att leva på, och vi måste vara aktsamma om den, så att den uthålligt kan vara Moder Jord för oss människor och allt annat liv. För att vi skall få leva ett liv i överensstämmelse med naturen, i frihet och i fred oss människor emellan, måste vi tänka globalt.

Just nu – i detta århundrade, under vår livstid – bor vi i den del av världen där det råder fred, där vi har demokrati och där det finns överflöd av mat och annat som vi behöver. Vi har överskott av livsmedel och måste stifta lagar för att det inte skall bli för mycket. Däremot finns det fördelningsproblem, men dessa tänkte jag inte ta upp nu.

Det har inte alltid varit så. För två till tre generationer sedan sökte sig en miljon svenskar till en annan världsdel, till Amerika, som ekonomiska flyktingar eller miljöflyktingar. Det är väldigt viktigt att vi i dag tänker på de flyktinggrupper som finns internt i olika länder eller som flyr till andra länder på grund av försaltade jordar, ökenspridning eller radioaktiva jordar som i Ryssland. Vi måste aktivt arbeta mot denna förstöring av jordarna. Det är oerhört viktigt, eftersom dessa problem annars ökar. Detta har med flyktingpolitiken att göra. Miljöflyktingarna är nästa stora grupp, som flyr för att kunna överleva rent materiellt.

I dag tar vi emot människor på grund av förföljelser mot dem, och vi har arbetsplatser som väntar på dem. Men vi förmår bara inte placera dem. De betänkanden som vi nu behandlar berör frågan hur vi skall ta emot dessa flyktingar och hur de skall leva här i fred och samförstånd med oss övriga invånare i Sverige.

Vi måste vända på flyktingpolitiken och invandrapolitiken och se flyktingarna som den resurs de är. Hur kunde 60 000–70 000 invandrare om året komma under den stora arbetskraftsinvandringens tid utan att det ställde till så stora problem, även om det fanns problem då också? De flesta kunde inte

svenska. De behövde lära sig språket och anpassa sig. Vi har under några år haft en liknande situation – vi behöver arbetskraft. Jag kan inte exakt ange vad som här skulle behöva göras, men nog är det märkligt att vi har dessa människor i Sverige men ändå har tomma arbetsplatser. I dessa betänkanden försöker man få dessa båda faktorer att mötas. Det ser vi positivt på.

När det gäller socialförsäkringsutskottets betänkande 17 vill jag yrka bifall till de reservationer som miljöpartiets representant i utskottet står bakom. Dessutom vill jag yrka bifall till vpk:s reservation nr 2 om representationen i invandrarverkets styrelse. Det är viktigt att åtminstone alla riksdagspartier är representerade i styrelsen för statliga verk vars verksamhet berör en stor del av vår befolkning, både gamla och nya svenskar.

Betänkandet handlar mycket om en ökning av flyktingkvoten. Det finns i läger runt om i världen flyktingar som har ett stort behov av att komma därifrån. Antalet sådana flyktingar uppgår till 15 miljoner. Vi kan här dra vårt strå till stacken. I vår motion föreslår vi en större ökning än som nu föreslås i den reservation som vi har gemensamt med moderata samlingspartiet och folkpartiet. Vi har emellertid anslutit oss till den reservationen för att ge större kraft åt detta krav. Viktigt är att vi öppnar möjligheterna för en större kvot flyktinginvandring.

Nu finns planer på en samlad flykting- och arbetskraftsinvandring. Man skall inte i första hand tänka på att få arbetskraft från flyktinglägren, utan man skall främst tänka på dem som har behov av att komma därifrån. Att det är ett mycket stort antal människor och att vi inte kan uppnå en lösning på det problemet är alla medvetna om. Vi tänker särskilt på de irakiska kurderna som är i lägren i Turkiet. Deras situation är mycket svår. Irak försöker på alla sätt att få dem tillbaka till landet. Vad som händer dem om de kommer tillbaka, vågar jag inte tänka på. I övrigt yrkar jag bifall till propositionen.

Socialförsäkringsutskottets betänkande 18 handlar om etnisk diskriminering. Här gäller det att främst tänka på barnen och ge dem undervisning i ämnen som svenska, historia, samhällskunskap och religion. På låg- och mellanstadiet har dessa ämnen andra rubriker. Det är lättast att påverka barnen i frågor som rör mänskliga rättigheter. Man kan få barnen att rent instinktivt förstå vad det handlar om. De allra flesta har dessutom klasskamrater eller i varje fall skolkamrater som kommer från andra länder. Naturligtvis kan man också ha temadagar och studiebesök på olika ställen, men det viktigaste är att diskutera frågor om diskriminering i den normala undervisningen i samband med olika situationer som uppkommer i skolan. Jag har själv varit SFI-lärare för invandrarbarn och vuxna i alla former av grundutbildning i flera decennier och vet vad det handlar om.

Den ökande invandrarfientligheten måste motverkas på alla sätt. Det räcker inte med att låta barn komma in i Sverige – fast det är inte så bara, utan vi måste också ge dem en framtid. Både svenska barn och invandrarbarn kan påverka sina föräldrar och bidra till en bättre stämning. Gott omdöme och föredöme hos de människor som insett vikten av detta är oerhört viktigt. Det kan vara lärare, personal på daghem och fritidshem samt förstås politiker. Men det är inte alla av oss politiker som kommer i daglig kontakt med dessa problem, utan ofta är problemen mer teoretiska för oss. Men vi

bör ändå försöka upprätthålla de kontakter vi har med invandrare och invandrarorganisationer. Jag vet också att många, åtminstone i socialförsäkringsutskottet där jag ingår, gör det.

Vi måste också använda oss av lagar. Miljöpartiet de gröna vill förbjuda sammanslutningar som ägnar sig åt att förfölja personer eller grupper av viss ras, hudfärg eller visst etniskt ursprung, dvs. rasistiska organisationer eller grupper. Ett förbud skulle inte bara gälla mot organisationer med egna stadgar och annat utan mot alla grupper som ägnar sig åt sådant. Deltagande i sådana sammanslutningar anser vi skall kriminaliseras. Om vi inte tar avstånd från dessa organisationer och sammanslutningar tillåter vi dem faktiskt. Vi kommer i så fall att ge dem föreningsstöd och hjälpa dem med lokaler. Det som inte är förbjudet enligt svensk lag blir ju tillåtet. Handlingarna är redan förbjudna, men det är enligt min mening viktigt att också förbjuda dessa organisationer och grupper. I de länder där rasismen är som värst – jag behöver inte nämna dessa länder vid namn – har det inte funnits förbud mot sådana organisationer och sammanslutningar, utan de har fått verka fritt.

Grundlagsmässigt finns inget hinder för en sådan lag. Många faktorer väger tungt för dess stiftande. I den FN-konvention som vi har skrivit under står inskrivet ett avskaffande av alla former av rasdiskriminering. Många juridiskt tunga instanser har tillstyrkt tillkomsten av en lag på detta område, exempelvis Advokatsamfundet, Kommunförbundet, Landstingsförbundet, BRÅ, rikspolisstyrelsen, domstolsverket och Svea hovrätt. Folkrörelser och kvinnoförbund har uttryckt tveksamhet eller avstyrkt. Det är alltså fråga om ganska många tunga remissinstanser. Jag anser det viktigt att en lag mot etnisk diskriminering i arbetslivet stiftas och att regeringen snabbt återkommer till riksdagen med sådant förslag.

Vid brottet hets mot folkgrupp är det viktigt att rätt till skadestånd införs för den som utsätts.

Jag yrkar bifall till de reservationer som miljöpartiet antingen står ensamt bakom eller som vi har tillsammans med andra partier i socialförsäkringsutskottets betänkande 18. Jag yrkar vidare bifall till hemställan i SfU22 om tilläggsbudgeten. Dessutom yrkar jag bifall till hemställan i SfU21. Trots att miljöpartiet har avgett fyra reservationer till detta senare betänkande, ser vi positivt på att ett helhetsgrepp tas i fråga om flyktningmottagandet.

Introduktionsplanerna är oerhört viktiga. Om jag har förstått saken rätt kommer dessa planer att göras upp inte bara för dem som skall ut i arbetslivet utan även för hustrur i familjer med många barn. Även kvinnor skall således finnas med i dessa planer och kunna lära sig svenska språket. Vi vet att männen i många äldre invandrarfamiljer klarar sig ganska bra språkligt sett. Kvinnorna däremot talar fortfarande inte svenska särskilt bra. Det gör att deras kontakt med omvärlden är dålig. Även kontakten med barnen kan bli dålig. Jag förutsätter därför att det upprättas introduktionsplaner för varje flykting.

Vi anser också att det är viktigt att allmänheten gör en insats för flyktingarna under deras anpassningstid i landet. Frivilliga åtaganden som fadderfamilj förekommer redan på många orter. Man kan också vara hyresvärd åt en flyktingfamilj. Det ser vi som en viktig del i strävan att snabbt anpassa flyktingar till förhållandena i det nya landet. Fadderfamiljen kan självfallet

också vara en annan invandrarfamilj som bott en längre tid i Sverige. Det måste alltså inte vara ursvenskar som ställer upp på detta sätt.

Att kunna tillhandahålla flyktingar bostäder är en mycket viktig sak. Här har många kommuner mycket stora svårigheter att klara vad de har åtagit sig. Vi ser dock positivt på det förslag som innebär en öppning till en större rörlighet i bostadsfrågan. Det ges bidrag till tillfälliga bostäder, genomgångsbostäder osv. Vi har lagt till att flyktingar också kan vara inneboende hos familjer. En sådan ordning skulle förbilliga för kommunerna.

Den strikta tidsgränsen i vad gäller ersättning för anknytningsinvandring vill vi inte hålla på. Vi anser att den kan få gälla under längre tid än två år. Även språkutbildningen anser vi kan utsträckas i tiden, en fråga som vi redan har behandlat här.

Vi vill också att det nya ersättningssystemet skall följas upp, speciellt i de kommuner där det är ont om arbete. Kommunförbundet eller kommunen i fråga bör ha möjlighet att omförhandla de olika planerna, så att inte systemet blir stelbent. Det gäller att fullfölja de avsikter som kommit till uttryck i betänkandet. SÖ och länskolnämnderna bör vidare se till att undervisningen av flyktingar fungerar på ett tillfredsställande sätt.

Jag yrkar bifall till de reservationer som miljöpartiet har skrivit under och i övrigt bifall till hemställan i betänkandet.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 28 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Herr talman! Socialförsäkringsutskottets betänkande 17 behandlar budgetanslaget till statens invandrarverk, till kvotflyktingar och statsbidraget till Stiftelsen Invandrantidningen.

Det är mindre än ett år sedan invandrarverket genomförde sin stora omorganisation. Avsikten med den nya organisationen var att förkorta de långa handläggningstiderna och få ett bättre flyktingmottagande. Vi känner alla till hur verkligheten blev. Den stora tillströmningen av asylsökande har skapat problem och gjort det nästan omöjligt att få den korta väntetid som avsågs med den nya organisationen. Bristen på kommunplatser för dem som har fått uppehålls- och arbetstillstånd har också skapat problem och ett starkt tryck på förläggningsverksamheten. Det finns ca 7 000 människor på förläggningarna som har uppehålls- och arbetstillstånd men ingen kommunplats. Dessa 7 000 människor skulle fylla ca 35 förläggningar.

I reservation 1 från vpk begärs att invandrarverket skall tillföras 25 milj.kr. så att verket kan bevaka och fullfölja invandrapolitikens praktiska tillämpning. Varifrån dessa 25 milj.kr. skall tas anges inte.

Vpk:s svepande kritik mot invandrarverkets verksamhet är inte på något sätt underbyggd. Man anger inte heller vad pengarna skall användas till. Dessutom överstiger beloppet kraftigt det belopp som verket självt begärt i sin anslagsframställning. Jag vill påminna om att regeringen har ett bemyndigande att besluta om de tillfälliga förstärkningar som behövs för att handlägga asylärenden och för att ta emot asylsökande och flyktingar. Sådana åt-

gärder skall därefter anmälas för riksdagen. Jag yrkar avslag på den reservationen från vpk.

Tre reservationer berör flyktingkvoten. I en gemensam motion begär moderaterna, folkpartiet och miljöpartiet att flyktingkvoten bör öka till 2 000 personer. De begär också, i händelse av bifall, ökade anslag.

Vpk har en egen reservation i vilken man begär att flyktingkvoten skall höjas till 3 000 personer per år, men man begär inga medel för att finansiera ökningen.

Flyktingkvoten har under flera år varit 1 250 personer per år. Det råder egentligen inga delade meningar om att denna kvot bör höjas. Det tycker vi alla, men frågan är bara tidpunkten för det.

I den situation som nu råder är det knappast möjligt att höja flyktingkvoten. Våra slussar och flyktingförläggningar, både de fasta och de tillfälliga, är fullbelagda till följd av den stora spontantillströmningen av asylsökande och bristen på kommunplatser. Men, som utskottet fått en redogörelse för, pågår inom regeringskansliet ett arbete som går ut på en sammanhållen flykting- och immigrationspolitik. Man diskuterar också en kraftig höjning av flyktingkvoten.

Samtidigt säger man att utslussningen till kommunerna då måste fungera snabbare än i dag. Många av de människor som kommer hit på flyktingkvoten har tillbringat lång tid i flyktingläger. Därför är ytterligare en lång förläggningstvist svårare och mer oacceptabel än för andra flyktingar.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Utskottet behandlar i sitt betänkande 18 propositionen om åtgärder mot etnisk diskriminering. Propositionen grundar sig främst på det betänkande kallat "Mångfald mot enfald" som kommissionen mot rasism och främlingsfientlighet avgett.

Jag tror att den här propositionen kom i rätt tid. Vi behöver en diskussion om rasism, främlingsfientlighet eller invandrarfientlighet.

I propositionen redovisas många värdefulla synpunkter på orsaker till etniska konflikter och hur sådana kan förebyggas eller motarbetas.

Opinionsbildning och attitydpåverkan är av stor betydelse. Opinionsen kan påverkas genom förmedling av kunskaper eller goda exempel. Ibland betyder torra fakta mycket för att rätta till missförstånd och missuppfattningar. I det opinionsarbetet är det inte bara myndigheterna och deras informationsinsatser som behövs utan också insatser från alla enskilda samt inte minst från vårt organisationsliv och våra folkrörelser. Vi har en fin tradition inom svensk folkrörelse att arbeta med solidaritetsfrågor på ett kunnigt och ansvarsfullt sätt.

Skolan har också ett stort ansvar för att unga människor får en tolerant inställning till invandrare och flyktingar. I en skola där de flesta elever i dag har kamrater som kommit som flyktingar eller invandrare finns förmodligen de bästa förutsättningarna för en större insikt i och kännedom om orsakerna till invandringen.

Det finns visserligen undersökningar som visar att vi har en positiv inställning till invandrare och flyktingar, men frågan är just nu om den allmänna opinionen håller på att svänga till invandrarnas och flyktingarnas nackdel

eller om det bara är ett fåtal som plötsligt blivit mer högljudda eller fått större utrymme i massmedia. Det finns emellertid all anledning att vara uppmärksam på olika händelser och klart markera att sådant som korsbränning, vandalisering på flyktingförläggningar och trakasserier av invandrare och flyktingar i bostadsområden inte tolereras i vårt svenska samhälle.

Det finns heller ingen anledning att inte bemöta det flygblad från Sverige-demokraterna som nu cirkulerar på arbetsplatser och på andra ställen runt om i landet. Budskapet är där att våra skattemedel förskingras genom att flyktingarna går till socialbyrån och får stora bidrag och därmed lever bättre än svenskarna.

Den stora inströmningen av asylsökande, det ökade antalet flyktingar, skapar osäkerhet, oro och också rädsla hos många. Men det är inte bara svenskar som känner sig rädda och osäkra. Det gör också invandrare, även de som bott i Sverige i flera år. De anser att klimatet har blivit hårdare den senaste tiden, och de är oroade över de tendenser till främlingsfientlighet som de anser att de allt oftare möter.

För att inte förlänga debatten, och eftersom jag vet att invandrarministern gärna vill tala om opinionsfrågor, övergår jag till att kommentera några av de 18 reservationer som finns fogade till betänkandet.

I reservation nr 7 yrkar vpk och miljöpartiet på ett förbud mot rasistiska organisationer. Förbudet skulle emellertid endast avse sammanslutningar som ägnar sig åt att förfölja personer på grund av deras ras, hudfärg eller etniska ursprung. I propositionen finns en lång beskrivning till varför en lagstiftning inte föreslås. Utskottet delar statsrådets uppfattning att rasistiska attityder främst skall motarbetas med kunskap och upplysning. Frågan är om man bäst kommer till rätta med rasistisk verksamhet genom att förbjuda den. En lagstiftning skulle dessutom innebära ett ingrepp i föreningsfriheten. Utskottet anser att man i stället bör utreda om man inte på annat sätt kan försvåra en rasistisk verksamhet.

Fyra reservationer handlar om en lag mot etnisk diskriminering i arbetslivet. Reservationerna har dock litet olika utgångspunkter. I propositionen sägs att en lagreglering mot etnisk diskriminering i arbetslivet bör övervägas och att den utredning som skall överväga åtgärder mot rasistisk verksamhet också kan arbeta med dessa frågor.

Moderaterna anser att etniska minoriteter redan i dag har ett tillräckligt skydd och att en lag därför inte behövs.

Av centerns reservation framgår att man delar regeringens uppfattning om att en lagstiftning bör övervägas, men centern vill också att utredningen skall analysera etnisk diskriminering på grund av myndigheters beslut.

Vpk och miljöpartiet anser att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag och att en utredning inte behövs.

Utskottet delar uppfattningen att lagstiftningen bör övervägas och att arbetet skall göras av den utredning som skall överväga åtgärder mot rasistisk verksamhet.

Herr talman! Med detta yrkar jag avslag på samtliga reservationer fogade till betänkandet och bifall till utskottets hemställan.

I socialförsäkringsutskottets betänkande nr 21 behandlas regeringens proposition om ett samordnat flyktingmottagande och ett nytt system för ersätt-

ning till kommunerna. I propositionen föreslås också vissa ändringar i lagen om bistånd åt asylsökande.

Det ersättningssystem som i dag finns för kommunernas flyktingmottagande innebär att kommunerna får ersättning för socialbidragskostnaderna. Ersättningen ges under det år uppehållstillstånd beviljas och sedan för ytterligare tre år. Kommunerna får också ett schablonbidrag för varje mottagen flykting som kommunen har avtal med invandrarverket om. Dessutom utgår statsbidrag från SÖ för grund-SFI. Kommunen kan också få särskilda projektbidrag. Invandrarverket ersätter även kommunernas kostnad för genomgångsbostäder. Kommunerna får alltså bidrag från olika håll, och det uppstår ofta glapp mellan insatser på grund av att ansvaret ligger på flera myndigheter.

I propositionen om ett nytt system för ersättning till kommunerna föreslås nu att socialbidragskostnaderna och huvuddelen av övriga bidrag till kommunerna läggs ihop till en schablonersättning. Ersättningen är 115 000 kr. för flyktingar som fyllt 16 år och 70 000 kr. för barn under 16 år. Beloppen är beräknade efter den prisnivå som gällde i början av året.

Kommuner som har ett avtal med invandrarverket om flyktingmottagande får, för att organisera sitt mottagande, en grundersättning som är tre gånger schablonbidraget för vuxna.

Invandrarverket beviljar varje år bidrag till olika projekt som kommunerna vill genomföra. Enligt det nya förslaget kommer kommunerna själva att kunna finansiera en del projekt inom ramen för schablonbidraget. Men samtidigt är det viktigt att kommunerna har möjlighet att få ersättning för särskilt kostnadskrävande insatser som de gjort vid flyktingmottagandet. Det kan t.ex. vara extra åtgärder för att få fram bostäder eller att man tagit emot en ny stor flyktinggrupp där stora tolkinsatser behövs eller familjer med många små barn.

Utgångspunkten för det nya ersättningssystemet har varit att det inte skall bli dyrare för kommunerna. Ersättningssystemet har arbetats fram tillsammans med Kommunförbundet. Ersättningsnivån kommer också att fastställas årligen genom överläggningar mellan regeringen och Kommunförbundet. Det nya systemet föreslås träda i kraft den 1 januari 1991.

Utskottet påpekar också att det är mycket viktigt att regeringen redan från början noga följer hur det nya systemet påverkar kommunernas ekonomi och även deras möjligheter att ta emot flyktingar som har svårt att få ett arbete. Utskottet förutsätter att regeringen snabbt ingriper om det visar sig att det nya ersättningssystemet inte fungerar. Det här nya systemet bör göra det möjligt för kommunerna att på ett mera flexibelt sätt, utifrån flyktingarnas egna förutsättningar, hjälpa dem till en bra start i vårt svenska samhälle.

Enligt propositionen skall en individuell plan utarbetas så snart flyktingen kommit till en kommun. Planen skall utarbetas i samråd med flyktingen och innehålla introduktion som bl.a. gäller bosättning, utbildning och arbete. Avsikten med introduktionsplanen är att på ett så bra sätt som möjligt ge flyktingen förutsättningar att leva, bo och arbeta i vårt samhälle.

Trots att det råder brist på arbetskraft vet vi att många invandrare och flyktingar har svårt att få ett lämpligt arbete. Arbetslösheten är hög jämfört med den som gäller för befolkningen i övrigt, och många har blivit beroende av

socialbidrag under lång tid. Det nya ersättningssystemet är ett sätt att stimulera kommunerna att satsa på aktiva åtgärder för att flyktingen skall komma i arbete. Även om invandrarnas och flyktingarnas problem skall lösas inom ramen för de befintliga arbetsmarknadspolitiska resurserna, har AMS också extra resurser. Arbetsförmedlingarna har sedan några år tillbaka fått förstärkning för att kunna arbeta aktivt med flyktingarna. Arbetsgivarna har också möjlighet att få förhöjt rekryteringsstöd om de anställer invandrare.

Herr talman! De flyktingbarn som kommer till Sverige utan vårdnadshavare finns som regel i kommunala grupphem eller i familjehem. I dag får kommunerna ersättning för vård som ges med stöd av socialtjänstlagen eller med stöd av lagen om särskilda bestämmelser för vård av unga. Kostnaderna är ofta höga i det enskilda fallet, och därför är det svårt att ha denna ersättning inräknad i schablonersättningen.

Det föreslås i propositionen att ersättning skall lämnas för hela den faktiska vårdkostnaden. Dessutom bör schablonersättningen lämnas enligt de regler som gäller för andra flyktingar för att täcka övriga kostnader.

När det gäller flyktingens bosättning, får flyktingen i dag socialbidrag för hemutrustning, något som ofta diskuterats och som också kan bidra till att skapa en negativ inställning till flyktingarna. Nu föreslås i propositionen att flyktingarna i stället skall erbjudas lån. Lånet skall kunna ges till dem som fyllt 18 år vilka kommunerna får ersättning för.

När det gäller handikappade och äldre flyktingar kan det många gånger vara svårt för dem att få en kommunplats, och de riskerar att bli kvar alltför länge på förläggningarna. I det ersättningssystem som vi nu har får kommunerna ersättning för sina socialbidragskostnader. Den treårsgräns som finns för kommunernas bidrag gäller inte här. Samma system kommer att gälla även i fortsättningen men med det tillägget att kommunerna i det nya systemet får ersättning även för social hemtjänst och för färdtjänst för äldre och handikappade flyktingar.

I propositionen sägs att kommunen får de här ersättningarna för de flyktingar som på grund av handikapp eller hög ålder inte kan stå till arbetsmarknadens förfogande. Moderaterna anser i sin reservation nr 8 att det är omöjligt att på ett så tidigt stadium som vid hälsoundersökningen på förläggningen avgöra om en handikappad kan rehabiliteras så att han kan ta ett arbete.

Jag delar naturligtvis uppfattningen att rehabilitering är viktig och att handikappade flyktingar skall ha möjlighet att komma ut i arbetslivet på samma villkor som svenska handikappade. Men i propositionen står faktiskt att bedömningen kan göras i vissa fall i hälsoundersökningen vid förläggningen. I annat fall bör underlag för bedömning normalt komma fram i samband med planering av flyktingens introduktion. Jag anser också, vilket utskottet skriver i betänkandet, att det finns en fara i att tvinga fram rehabiliteringsinsatser genom att, som moderaterna föreslår, kommunerna skall få ersättning för sina kostnader först när en flykting är omöjlig att rehabilitera. Jag yrkar avslag på reservationen.

Folkpartiet säger i sin reservation att ett särskilt bidrag för handikappade bör ges som extra påslag på schablonbidraget.

Folkpartiet säger inget om hur stort det eventuella påslaget skulle vara och

om det skall vara lika för alla. Det kan ju faktiskt vara ganska stora skillnader i kostnad för olika handikappgrupper. Jag tror inte att folkpartiets förslag gör kommunerna mera villiga att ta emot handikappade flyktingar. Jag yrkar därför avslag på reservationen.

Reservationerna nr 6 från vpk och nr 7 från miljöpartiet tar upp ersättningen vid anknytningsinvandring. Vpk vill att tidsgränsen för schablonbidrag till anhörig skall vara fem år från det att flyktingen tagits emot i en kommun. Miljöpartiet anger ingen tidsgräns, utan säger att ersättning bör ges till anhöriga som anländer efter en längre tid.

I dag gäller olika regler för utlänningar som får uppehållstillstånd beroende på vilken anknytning de har till flyktingen. För make/maka eller barn under 18 år utgår både schablonbidrag och ersättningen för socialbidrag. Schablonbidraget förutsätter att maken eller maken betraktas som flykting eller att ansökan gjorts inom sex månader från det att den som kom först fick uppehållstillstånd. För andra anhöriga lämnas ingen ersättning till kommunerna.

Det här har ofta kritiserats, och nu föreslås i propositionen, att schablonersättning enligt det nya förslaget skall lämnas till alla som får uppehållstillstånd på grund av anknytning till flykting. Men man sätter en tidsgräns för hur länge bidrag kan erhållas, och den gäller lika för alla anhöriga. Utgångspunkten är den tid som det beräknas ta för en flykting att etablera sig i landet. Tidsgränsen är två år, dvs. den anhöriga skall ha ansökt om uppehållstillstånd inom två år från det att den först anlände togs emot i en kommun. Utskottet anser att det är en rimlig tidsgräns. Jag yrkar därför avslag på reservationerna.

Två reservationer, en från miljöpartiet och en från moderaterna, tar upp frågan om bostäder till flyktingar. Bostadsbristen i landets kommuner är onekligen ett problem, inte bara för flyktingar utan även för flera grupper. Miljöpartiet vill ha fler stimulansinsatser och informationskampanjer för att få fram fler bostäder. Moderaterna vill inte att flyktingarna skall ha förtur i bostadskön. Bostadsutskottet har lämnat ett utförligt yttrande över flyktingarnas bostadssituation med anledning av ett antal motioner. Socialförsäkringsutskottet instämmer i dess yttrande, och med hänvisning till detta yrkar jag avslag på reservationerna nr 16 och 17.

Herr talman! Jag yrkar härmed avslag på samtliga reservationer till betänkande nr 21 och bifall till utskottets hemställan.

Anf. 29 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Herr talman! Det finns flera hundra tusen människor här i landet som är utländska medborgare. De arbetar, vistas och lever i vårt samhälle. Det finns förutom dessa flera hundra tusen människor med utländskt påbrå som redan har fått svenskt medborgarskap. Här finns andra generationens invandrare, dvs. barn till de invandrare som lever här. Det är ungefär en miljon människor som har invandrarbakgrund.

Alla dessa människor har speciella problem just i egenskap av invandrare. Alla de speciella problem som finns och de åtgärder som krävs för att bemöta denna situation har diskuterats, och det har fastslagits någonting som kallas invandrarpolitik.

Maud Björnemalm sade i sitt anförande inte enda ord om dessa människor. Hon sade inte ett enda ord om invandrapolitiken, dvs. alla de åtgärder som är nödvändiga för att bemöta den situation som uppstår och som drabbar dessa människor just i egenskap av invandrare.

Vi har från vpk föreslagit att anslaget till invandrarverket ökas med 25 milj.kr. för att invandrarverket skall få förutsättningar att fullfölja sina uppgifter på invandrapolitikens område. Om begreppet invandrapolitik nu klarnat i Maud Björnemalms föreställningsvärld, borde hon förstå att det handlar om resurser som skall göra det möjligt för invandrarverket att fullgöra de uppgifter som invandrarverket har ålagts av bl. a. riksdagen och regeringen för att bevaka just invandrapolitiken.

Detta sker inte i dag. Det är ingen hemlighet att så inte sker. Detta är inte några svepande formuleringar. Invandrarverket själv säger att man inte kan fullgöra sina uppgifter. Det fanns tidigare någonting som kallades samordningsbyrån på invandrarverket som hade just till uppgift att bevaka invandrapolitiken och olika myndigheters insatser på det här området och belysa invandrarernas sociala och ekonomiska situation. Den här samordningsgruppen finns inte längre. Den har införlivats med tillståndsbyrån. Följaktligen bedrivs det ingen som helst verksamhet på det område som i sista hand kommer att drabba eller beröra dem som i dag är flyktingar och som har fått uppehållstillstånd och vistas i olika kommuner.

Jag hoppas att Maud Björnemalm i sin nästa replik kommer att säga något om den saken.

Anf. 30 RAGNHILD POHANKA (mp) replik:

Herr talman! Jag anser att invandrarfientligheten har sanktionerats i och med 13-decemberbeslutet. I pressmeddelanden talas om missbruk av asylrätten och i artiklar och intervjuer med höga tjänstemän från arbetsmarknadsdepartementet talas det om falska flyktingar. Detta har gett ny fart åt invandrarfientligheten.

Vidare har vi detta med att flyktingar behandlas som brottslingar. De tas i förvar, blir hämtade av polisen osv. i kanske onödigt stor utsträckning. Genom att i handling kriminalisera själva skyddssökandet ökar flyktingfientligheten. Jag vill kriminalisera dem som tillhör rasistiska organisationer. Asylsökandet är en mänsklig rättighet.

Jag vill också ta upp frågan om varför man skall tidsbegränsa anknytningsinvandringen. Vi vet ju att det kan vara nästan omöjligt för någon att lämna ett land. Om nu Sverige har gett inresetillstånd för en nära anhörig att komma hit är det inte säkert att personen kan komma ut ur det land som denne skall fly från. Jag kan inte se att en tidsbegränsning för något positivt med sig. Man borde räkna dessa anhöriga som flyktingar och behandla dem därefter. Annars kan det bli svårt för kommunerna att organisera denna anknytningsinvandring. Det kan ju t.ex. vara flera barn med i sammanhanget – om t.ex. det är en maka med barn som kommer till Sverige.

Anf. 31 RUNE BACKLUND (c) replik:

Herr talman! Vi är här i kammaren rörande överens om att det gäller att så snabbt som möjligt få flyktingarna i arbete när de har kommit ut i kommu-

ner. Mycket av det som står i propositionen och i utskottsbetänkandet går ju ut på att detta skall ske på ett så snabbt och effektivt sätt som möjligt.

Jag är förvånad över att majoriteten är så rädd – nu läggs ansvaret över på kommunerna att se till att invandrarna kommer ut på arbetsmarknaden – att ge kommunerna instrument som gör att de kan ställa krav på arbetsmarknadsmyndigheter och andra att verkligen göra de insatser som behövs för att klara situationen. Jag tycker att det är till förfång för hela omläggningen att vi inte riktigt har klarat ut de exakta riktlinjerna för vad arbetsmarknadsmyndigheterna skall göra. Det är litet otydligt. Det talas mycket i propositionen om samråd och samarbete. Men jag tror att det därutöver behövs ett tydligt klarläggande av att kommunerna har rättigheter att ställa krav. Annars tror jag inte att detta kommer att fungera fullt ut.

I ett annat betänkande berörs målen för flykting- och invandrapolitiken. Jag kan i och för sig förstå att socialdemokraterna litet grand värjer sig för att delta i denna diskussion. Man har fullt upp med att hantera de akuta problemen med flyktingpolitiken. Men vi får inte glömma bort de invandrapolitiska frågorna och de invandrapolitiska målen. När vi från centerpartiets sida har sagt att vi skall utvärdera dessa frågor och mål, och framför allt försöka åstadkomma preciseringar när det gäller målen för valfrihet, är det inte för att vi i centern i sig tycker att det är speciellt intressant med att ha utredningar i gång.

Vi ser framför oss att det under 90-talet kommer att ställas större krav än vad det har gjorts tidigare på invandrapolitiken. Detta kan bl.a. bero på att det kommer större grupper från andra kulturer som avviker mera än vad tidigare invandrargrupper har gjort. Vi måste i det svenska samhället söka precisera och klara ut gränserna för vad som är tolerabelt och inte tolerabelt. Det kan vi inte göra genom att enbart vänta på en debatt. Vi vet på förhand att den debatten polariseras till dem som är mycket negativa och till dem som är mycket positiva. Jag menar därför att samhället, dvs. staten, måste vara den som tar initiativet och som leder debatten och klarar ut dessa preciseringar.

Anf. 32 GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att det råder ganska stor samstämmighet i utskottet kring de flesta frågor. Vissa av reservationerna kan sägas vara en krusning på ytan.

Vi diskuterar i dag ett stort smörgåsbord, inte mindre än fyra olika betänkanden. Det är naturligtvis ett massivt arbete för utskottsmajoritetens företrädare att kommentera samtliga reservationer. Jag skall inte heller göra det.

Men på några punkter har vi litet olika uppfattning. Vi har t.ex. detta med etnisk diskriminering. Där ställde Maud Björnemalm själv den kloka frågan hur man bäst kommer till rätta med flyktingfientlighet och rasistisk verksamhet. Vi moderater tror att ju mera uppmärksamhet dessa grupper får, som ibland är relativt små men dock ganska högljudda, desto mera luft under vingarna får de. Jag tror också att man skall vara litet försiktig med att alltid dra slutsatsen att det handlar om direkt flyktingfientlighet.

Ibland kan det handla om ett oskickligt agerande, jag tänker t.ex. på Kimstad även om jag inte försvarar vad som har hänt där, som gör att dessa

människor inte vänder sig mot flyktingarna som sådana utan just mot att det skall bli en stor förläggning för så många människor i en liten bygd. Kanske hade den frågan kunnat hanteras på ett något skickligare sätt.

Vi moderater har allmänt sett när det gäller etnisk diskriminering inte velat ha ytterligare lagstiftning, utan vi anser att det går att klara sig med den lagstiftning som finns och att detta inte skall ges ökad uppmärksamhet.

Något som är mycket bra i dagens betänkande är förslaget om en ökad frihet för kommunerna att använda resurserna på ett helt annat sätt än i dag. Pengarna skall användas till flyktinglön, utbildning, utbildning och arbete varvat osv. Över huvud taget handlar det om att tusen blommor skall få blomma i fortsättningen. Vi måste på alla sätt gå emot en planekonomi, där det så att säga skall råda ett förhållande för alla flyktingar och invandrare. Det är viktigt att hitta många nya individuella lösningar, organisationer, enskilda, faddrar osv. och se till att dessa fungerar på ett bättre sätt än i dag. Här får naturligtvis alla hjälpas åt i kommunerna så att det hela sker på ett positivt sätt.

Anf. 33 MARIA LEISSNER (fp) replik:

Herr talman! Jag har valt att i denna debatt inte ägna mig åt flyktingpolitiken i stort utan koncentrera mitt anförande till de punkter som huvudsakligen behandlas i dag och som rör flyktingmottagande, etnisk diskriminering osv. Men det betyder inte att jag inte delar huvuddelen av den kritik som har framförts från både vpk och miljöpartiet i debatten.

Flyktingkvoten är egentligen mera ett uttryck för Sveriges solidaritet med de fattiga länderna som i dag är värdar för merparten av världens flyktingar. Detta är för folkpartiet det starkaste argumentet för varför det är väsentligt för Sverige att öka flyktingkvoten. Vi vet ju att det är bara några enstaka procent av all världens flyktingar som får skydd i de rika länderna i världen. De allra fattigaste länderna bär oftast de tyngsta bördorna.

Det enda argumentet med substans som jag kunde urskilja i Maud Björnemalms anförande mot en höjd flyktingkvot var att det skulle innebära ytterligare påfrestningar på förläggningarna. Men just kvotflyktingarna är den grupp flyktingar som tillbringar den kortaste tiden på förläggningarna. Här behövs det ingen utredning. Kvotflyktingarna kan i princip omedelbart slusas ut i samhället. Jag vill återigen fråga – framför allt mot bakgrund av de resonemang som Maud Björnemalm hänvisade till – om det ändå inte vore dags att klart uttala att vi kommer att och bör höja den svenska flyktingkvoten.

När det gäller förläggningsproblemet stundar det åter mycket bråda tider för invandrarverket. Nu är det dags för de asylsökande att utrymma sommaranläggningarna. I stället jagar man fjällhotell och andra anläggningar som kan hysa flyktingar under sommarhalvåret. Bussar och tåg kommer att frakta barnfamiljer och ensamstående kors och tvärs runt om i Sverige. Vad är det för fel på folkpartiets tanke om att fråga den asylsökande om han eller hon på egen hand kan ordna sin bostad och i så fall ge honom eller henne ekonomiska möjligheter att göra så? Vad är det för fel på den tanken? Jag kan inte begripa annat än att det för regeringen faktiskt borde vara en utom-

ordentligt bra idé att ta fasta på, inte bara av principiella frihetsskäl utan också på grund av kostnaderna och administrationen.

Anf. 34 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik:

Herr talman! Jag undrar om inte Maria Leissner blandar ihop begreppen när hon undrar varför inte den asylsökande får ordna sin egen bostad. Jag antar att Maria Leissner avser flyktingar. De bostäder som man kan uppbörja bör nog i första hand de som har fått uppehålls- och arbetstillstånd ha. De asylsökande bör vistas på förläggning tills de får besked om huruvida de får stanna i landet eller inte.

Maria Leissner talar om flyktingkvoten. Jag vill då påminna om vad FNs flyktingkommissarie sade vid den utfrågning som socialförsäkringsutskottet anordnade, nämligen att flyktingkvoten kanske inte borde användas till att låta större grupper komma hit, utan mera inriktas på enskilda människor som har ett starkt skyddsbehov. Jag kommer inte ihåg ordalydelsen, men jag kan hänvisa till den skriftliga redogörelsen för denna utfrågning.

Rune Backlund var orolig för att arbetsförmedlingarna inte skall uppfylla sina skyldigheter. Om jag förstod Rune Backlund rätt ville han att kommunerna skulle ha ett ansvar. I och för sig kan jag förstå oron, men jag tycker ändå att kommuner och arbetsförmedlingar har en vana att samarbeta, och det inte bara när det gäller att skaffa arbete till flyktingarna. Man samarbetar ju även när det gäller svenskar.

Sedan vänder jag mig till Alexander Chrisopoulos. Det finns en särskild byrå inom invandrarverket som har till uppgift att sköta de invandrapolitiska frågorna. Det som skall diskuteras och behandlas här i dag är propositionerna om åtgärder mot etnisk diskriminering, samordnat flyktingmottagande och ett nytt system för ersättning till kommunerna. Det är ju inte fråga om en debatt om invandrapolitiken i allmänhet. Den diskuterar jag gärna med Alexander Chrisopoulos en annan gång.

Anf. 35 MARIA LEISSNER (fp) replik:

Herr talman! Även om man skulle använda flyktingkvoten mer än vad man nu gör för att ta hit enskilda flyktingar som kommer kanske direkt från hemlandet motsäger inte Maud Björnemalms argument det faktum att vi behöver öka flyktingkvoten. Vad är det som säger att den behöver behålla en så låg nivå bara för att det är enskilda i stället för grupper som skall komma hit? Jag tycker inte att dessa argument har någon relevans i debatten om flyktingkvotens storlek.

Jag hoppas ändå att det arbete som pågår inom departementet kommer att leda fram till att det nästa år kommer ett helt annat slags betänkande som vi får att behandla i kammaren.

När det gäller förläggningar för asylsökande har folkpartiet krävt sådana i motioner och reservationer, inte enbart för att asylsökande med tillstånd skall ha en större frihet utan också för att man lika tidigt som för de asylsökande skall fråga flyktingarna huruvida de kan och vill ordna bostad på egen hand.

Det finns i dag ett stort antal asylsökande som på olika sätt genom att tricksa, slåss med myndigheter, övertala och bråka får möjlighet att lämna

förläggningen för att bo i en bostad som de själva har ordnat – det kan ofta röra sig om bostad i andra hand, ett uthyrningsrum, ett rum hemma hos någon god vän eller vad det nu kan vara fråga om. Det är deras önskan och det ger en bättre tillvaro än att bo på en förläggning.

Vi i folkpartiet menar att detta skall uppmuntras, framför allt för att förläggningsplatserna behövs till dem som anser att förläggning är det bästa alternativet. Att utgå ifrån att människor själva på egna initiativ skall kunna hitta alternativa bostadsmöjligheter är en självklar reform som borde införas som regel.

Anf. 36 RUNE BACKLUND (c) replik:

Herr talman! Maud Björnemalm sade att arbetsförmedlingar och kommuner är vana att samarbeta. När man träffar handläggare som arbetar med flyktingfrågor ute i kommunerna är man ju från det hållet ganska kritisk mot hur arbetsförmedlingen har fungerat – en kritik som bitvis är väldigt hård. Jag är orolig för att det, om man inte får ett klart definierat ansvar, kanske på sina håll inte kommer fungera på det sätt som det är tänkt i den här propositionen.

Eftersom man nu lägger över ansvaret på kommunerna vore det också rimligt att ge kommunerna de instrument som de behöver för att kunna fullgöra sina uppgifter. Det är därför som vi i vår reservation framhållit att kommunerna borde ha ett större ansvar och få en större rättighet att beställa den arbetsmarknadsservice som de behöver för att klara den uppgift som nu riksdagen ålägger dem.

Anf. 37 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Herr talman! Jag ger upp hoppet om att det i Maud Björnemalms föreställningsvärld skall finnas någonting som heter invandrapolitik. I vänsterpartiet kommunisternas omfattande motion som handlar om invandrapolitiken föreslår vi en utökning av anslaget till invandrarverket med 25 milj. kr. för att invandrarverket skall få förutsättningar att fullgöra sina uppgifter på detta område. Jag talar hela tiden om invandrapolitiken och inget annat.

Den tillståndsbyrå som Maud Björnemalm hänvisade till finns inte längre. Den fanns och hette då samordningsbyrån, men nu ingår den i tillståndsbyrån som ett led i att förstärka invandrarverkets resurser.

För att säga någonting konstruktivt anser jag, i fråga om diskriminering på arbetsmarknaden och den ökade rasismen i Sverige, att man borde diskutera mer kring de sociala bakomliggande orsakerna, vilka ligger till grund för stora delar av den diskriminering som finns i dag.

Utan tvivel skapar stora ekonomiska och växande sociala skillnader mellan olika grupper i samhället ökad segregation av invandrare – jag talar inte bara om ekonomisk, social och utbildningsmässig segregation, utan också om bostadsmässig – och grogrund för missnöjesgrupper och fascistoida partier. Detta sker i viss utsträckning överallt i Europa där dessa grupper utnyttjar och underbläser fördomar som leder till främlingshat och rasism. Även i Sverige blir klimatet allt hårdare efter hand. Det blir hårdare därför att vi har bostadsbrist, och det kommer att bli hårdare när vi går in i en lågkonjunktur med öppen arbetslöshet.

Vår uppfattning på detta område är att man inte kan föra en effektiv kamp mot rasism, mot fördomar och mot invandrarfientlighet om man inte lyckas öka invandrarnas sociala, ekonomiska och utbildningsmässiga rörlighet i samhället. Så länge invandrargrupperna befinner sig i en social situation med motsvarande segregation som jag har beskrivit tidigare, skapas de spänningar som utnyttjas av rasistiska partier. Det skapas spänningar som utnyttjas av personer som sprider fördomar och invandrarfientlighet. Detta bör vi diskutera om vi vill effektivt angripa rasismen och de tendenser som finns i dag.

Anf. 38 RAGNHILD POHANKA (mp) replik:

Herr talman! Hela skulden för rasismen skall inte läggas på de organisationer som jag vill vara med om att förbjuda, eller på individer. Myndigheter och lagar har naturligtvis också ett ansvar.

Jag anser att misstänkliggörandet och talet om falska flyktingar – jag fick inte något svar om det av Maud Björnemalm – är mycket allvarligt, när vi vet och har fått höra att kanske så mycket som 25 % av de flyktingar som har kommit hit har varit utsatta för tortyr. Läkarintyg anses knappt vara trovärdiga i dag, medan jag faktiskt tror på läkarintygen. På det här sättet får kvinnan från Köping – hon var också läkare – luft under vingarna för att sprida sin kampanj i Sverige med rasistiska förtecken, om vi inte ser till att myndigheterna är mera stringenta och försiktiga i sina uttalanden. Jag åsyftar de artiklar som har skrivits om falska flyktingar och det pressmeddelande som har kommit om missbruk av asylrätten.

Jag menar att det nu är viktigt att vanliga människor, politiska partier, olika frivilliga organisationer och myndigheter på kommunal, regional och riksnivå tar ett samlat grepp i denna fråga. Det kan hända saker i Sverige nu. Det är farligt i Sverige på det här området. Frågan är om vi skall försöka att vända den här trenden och få en mindre invandrarfientlig, mindre rasistisk anda i Sverige eller om den skall få växa. Vi står vid ett vägskäl i dag.

Då menar jag att alla medel skall användas, även lagar. Det gäller naturligtvis också det som Alexander Chrisopoulos nämnde, att vi måste ha en vettig invandrapolitik. Jag tycker att Sverige har haft det. Själv är jag förresten invandrabarn i andra generationen, fastän det varken syns eller hörs. Vi måste vända detta på allvar innan det blir farligt, alltså med nya Le Pen-partier o.d.

Anf. 39 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik:

Herr talman! Jag måste säga att jag har litet svårt att förstå vad Ragnhild Pohanka egentligen menar. Främlingsfientlighet och invandrarfientlighet är inget som har uppstått helt plötsligt, utan det har funnits i alla tider. Det gäller att komma till rätta med detta med hjälp av opinionsbildning, attitydförändring och kunskap.

Alexander Chrisopoulos! 27 personer arbetar faktiskt med invandrapolitiska frågor på den byrå som jag talade om.

Jag tror, Rune Backlund, att den introduktionsplan som skall göras för den enskilde flyktingen kan vara ett instrument för kommunerna att få de arbetsmarknadsresurser och den arbetsmarknadsservice som de vill ha.

Jag vet inte om Maria Leissner inte uppfattade vad jag sade i mitt anförande. Jag sade faktiskt att det inte råder några delade meningar om att flyktingkvoten bör öka. Det tycker vi alla att den bör göra. Frågan gäller bara tidpunkten, eftersom den situation vi nu har på förläggningarna är ganska kaotisk.

När det sedan gäller de asylsökandes möjligheter att få en egen bostad, är det viktiga att vi kan få ned handläggningstiderna till den tid det som avsågs i invandrarverkets organisation. Jag tror att det är viktigt att man har de asylsökande inom räckhåll för de utredningar som behöver göras, för att de snabbt skall få sitt tillstånd. Jag vidhåller att jag tycker att alla de som redan har fått uppehålls- och arbetstillstånd och har svårigheter att få bostad i första hand bör få de bostäder som finns.

Andre vice talmannen anmälde att Ragnild Pohanka och Maria Leissner anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 40 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Genom invandringen till Sverige under de senaste 20–30 åren har världen bokstavligen kommit till Sverige och svenskarna. Flyktingar och invandrare representerande drygt 150 länder lever i vårt land. De har kommit med sin kultur, sin religion, sina seder och bruk, sina värderingar, sina kunskaper och erfarenheter.

Sedan mitten av 1970-talet har arbetskraftsinvandringen kraftigt minskat samtidigt som flyktinginvandringen i allt högre grad kommit från utomeuropeiska länder. Fram till 1985 hamnade en stor del av flyktingarna i storstäderna. 1985 införde vi ett nytt system för flyktingmottagningen. Flyktingar tas nu emot i så gott som alla kommuner i landet.

En grundläggande tankegång bakom den nya flyktingmottagningen var att det skulle ordnas ett bra mottagande med hjälp till bostad, arbete, utbildning osv. för att komma i gång. Tanken var att om alla landets kommuner tog det här ansvaret och tog emot flyktingar, skulle *en* tänkbar grund för rasism och främlingsfientlighet elimineras, nämligen okunskap och fördomar. Brist på kunskap och brist på kontakt är främlingsfientlighetens förutsättningar.

Hur har det då gått under de här åren? Jag vågar påstå att det till allra största delen gått mycket bra. Även om invandringen alltid är och kommer att vara föremål för diskussion och även om det allt som oftast målas i enbart svart eller vitt, så har det gått mycket bra.

Runt om i landet bor svenskar och invandrare sida vid sida utan några motsättningar. Egentligen har invandringen lett till något ganska enastående, som jag inte tror att alla är medvetna om. Med rätta – menar jag – har det sagts att invandringen och vad den inneburit har medfört den största förändringen i svenskt samhällsliv sedan den industriella revolutionen på 1700-talet. Denna förändring har skett på bara några decennier. Det är enastående att den skett utan allvarliga konflikter eller djupgående motsättningar.

Men detta är väl inte sant, invänder många. Se bara på vad som hänt under senare tid – bråk mellan svenska och invandrade ungdomar, sprängattentat

i flyktningförläggningar, korsbränningar och gravskändning. Men det har visat sig att mycket av detta – även om man skulle kunna tro det – *inte* är ett utslag av rasism eller främlingsfientlighet. Om man bara tittar litet noggrannare bakom rubrikerna, så finner man att inte minst i flera av den senaste tidens händelser har det varit fråga om okunniga eller berusade ungdomar. I några fall har det också rört sig om konflikter mellan olika invandrargrupper.

Jag tror inte att man skall ta dessa rubriker till intäkt för att det skulle finnas en stigande rasism eller främlingsfientlighet. Det är alltså ingen som tror att det finns främlingsfientliga förtecken till alla dessa händelser – eller än mindre att det skulle vara en organiserad rasism som ligger bakom dem. Men ändå skall naturligtvis inte attentat eller skadegörelse som riktar sig mot invandrare och flyktingar, av vilket skäl det vara må och av vem de än må utföras, bara bli föremål för en axelryckning.

Vi måste lära och förstå att människor i Sverige skall leva sida vid sida oavsett vilket land man ursprungligen kommer ifrån och att det så kommer att förbli. Vi kommer att vara beroende av varandra, och vi kommer att bli beroende av att lära känna och förstå varandra.

Alla undersökningar om svenskarnas inställning till invandringen och till invandrare och flyktingar visar att den är positiv genom alla år. Men visst finns det också svenskar som vill stoppa invandringen eller drastiskt minska den. De tror ofta att de har en majoritet av svenska folket bakom sig, men så är det uppenbarligen inte.

En liten minoritet, några procent, visar sig vara klart fientligt inställd till invandrare. Denna minoritet tycks ha blivit mer öppet aggressiv och mer högljudd, och tecken finns också som tyder på att den är mer välorganiserad än tidigare: Denna minoritet agerar vid offentliga möten runt om i landet, skriver i tidningar och talar i närradion och visar en alltmer öppen främlingsfientlighet.

Bara det faktum att dessa grupper anser sig få gehör för det de säger och att de agerar mer öppet är oroande. Vi måste reagera på sådant i tid.

Jag håller med Maria Leissner och andra som sagt att de politiska partierna har ett stort ansvar i dessa frågor. Om debatten polariseras mycket kraftigt mellan dem som är våldsamt emot invandringen på ena sidan och dem som egentligen inte accepterar någon reglering alls av flyktningmottagandet på den andra sidan, finns det en risk för att det däremellan uppstår ett tomrum, ett slags ingenmansland där likgiltigheten eller okunnigheten får råda. Då är det just där som de invandrarfientliga grupperna kan fiska sympatier, om de blir ensamma på arenan i detta ingenmansland.

Men detta är ju inte något ingenmansland – egentligen. Det är nämligen här i detta ingenmansland som alla vi här i kammaren befinner oss. Med tämligen små nyanser är vi överens om hur viktigt det är att bekämpa – och med vilka insatser vi skall bekämpa – främlingsfientligheten och rasismen.

Den här breda enigheten borde, tycker jag, komma till uttryck i ett aktivt politiskt opinionsarbete i tillägg till den tilltro som vi ju har – det är vi överens om i proposition och betänkande – till folkrörelsernas arbete med folkbildning. I tillägg till det menar jag att de politiska partierna skulle finnas med på arenan i detta ingenmansland mellan polerna och sprida kunskap. Vi måste också vara högljudda, och vi måste vara tydliga.

Jag hoppas att alla de politiska partierna tar detta som en utmaning, och jag hoppas också att denna enighet som vi haft kring kommissionen mot främlingsfientlighet och rasism och dess betänkande, och nu propositionen och socialförsäkringsutskottets betänkande, kan komma att följas av ett fortsatt samarbete mellan riksdagspartierna i den här opinionsbildningen.

Det är ändå uppenbart att invandringen till Sverige har lett till osäkerhet, oro och rädsla bland många svenskar. Det här är reaktioner som jag ofta möter. Jag skulle tro att jag hör till dem som mer än de flesta får ta del av opinionsyttringar om invandrare och invandringspolitiken.

Det står klart att det också bottnar i att många tror att deras eget sätt att leva och deras värderingar hotas av människor med annan bakgrund, annat utseende eller annan religion. Men som vi hittills har gjort, måste vi även i fortsättningen ta denna oro på allvar. Många av oss har varit så rädda för att förknippas med vad som skulle kunna tolkas som främlingsfientlighet, att vi inte har vågat öppna denna dialog. Vi har i stället valt att möta denna oro från människor på ett snabbt, aggressivt och överlägset sätt. Så avfärdar vi människors oro med att säga att det bara handlar om främlingsfientlighet och rasism.

Vi har också kunnat vara vägleda av aldrig så goda syften, men i praktiken tror jag att vi ofta har kommit att stöta bort dem som ifrågasätter invandringen och därigenom göra en dålig sak sämre.

Många av dem som höjer kritiska röster mot invandrare och flyktingar anser att de inte får komma till tals – ingen lyssnar på dem utan de bara stämplas som rasister eftersom de vill diskutera en fråga där de inte är säkra på var de står. Denna osäkerhet kan förstärkas av vad man kan läsa i tidningarna, höra i radio eller se på TV om hur människor med ursprung långt bortifrån kommer i konflikt med varandra både här i Sverige och i omvärlden. Massmedia fokuserar ofta de negativa händelserna, konflikten, det dramatiska, kaoset och konfrontationen därför att det är det som har nyhetsvärde. Detta skrämmar människor.

Men i själva verket är det så att på de flesta platser i världen och i Sverige lever människor i fred och sammanhållning oavsett ursprung. Konflikter har alltid funnits, men samexistens mellan olika grupper är ju det naturliga och normala tillståndet. För detta krävs emellertid två saker: man måste visa respekt och man måste visa tolerans.

Vi måste således försöka ta människors oro inför invandringen mer på allvar, annars finns risken att människor med värderingar eller åsikter som vi stämplar som förbjudna tvingas att leva ett underjordiskt liv där fördomarna frodas och där bristen på kunskap styr.

Kan vi inte föra en dialog kring dessa frågor finns det risk för att den uttalade främlingsfientligheten får råda.

Ingen ändrar ju sin uppfattning bara därför att hans åsikter stämplas som rasistiska. Men visar det sig konkreta uttryck för rasism och främlingsfientlighet, då gäller det för samhället att snabbt visa att ett sådant beteende inte accepteras. Samhället måste ha sådana regler som visar att när det gäller intolerans så finns det inte utrymme för någon kompromiss. Det är det som vi nu diskuterar, nämligen hur samhället tydligare, eventuellt med lagstiftningens hjälp, skall visa vilka regler som gäller både i fråga om intoleransen i

arbetslivet och i fråga om de grövsta formerna av intolerans, nämligen de rasistiska organisationerna.

Trots att jag alltså vill hävda att politiken på detta område som vi kallar invandrar- och flyktingpolitik har varit framgångsrik, finns det naturligtvis också skäl för kritik. Många människor pekar också på att det finns mycket kvar att göra för att vi skall kunna säga att vi har gjort vad vi kan för flyktingar och invandrare.

Och visst kan mycket göras bättre, men faktum kvarstår ändå, nämligen att vi har fått en invandrapolitik som har angripit segregering och som har försökt sträva mot integrering av invandrarna i det svenska samhället. De tendenser till ökad främlingsfientlighet som vi kan notera i flera europeiska länder bottnar troligen i avsaknad av just invandrapolitik. Man kan kanske påstå att det finns en flyktingpolitik i flera europeiska länder, men det saknas en invandrapolitik, dvs. en vilja att integrera invandrarna och ge dem samma rättigheter som övriga invånare i landet. Detta bildar då grunden till mycket av den främlingsfientlighet som vi ser. T.ex. en sådan företeelse som att invandrare utnyttjas som gästarbetare och får leva i samhällets utkanter är den perfekta grunden för en ömsesidig misstro. På det sättet har det i många andra länder skapats ett klimat som vi i Sverige värjer oss kraftigt mot och som vi inte för vårt liv vill ha i Sverige. I vissa länder möter t.o.m. politiska partier på riksnivå framgångar med ett invandrarfientligt budskap.

Naturligtvis finns det även brister i vår politik i detta avseende när det gäller att integrera. Jag tycker att det är bra när det läggs fram förslag om förbättringar på det invandrapolitiska området. Men då måste vi även vara rädda om det som har visat sig vara en klok politik. Jag tänker då på grundprinciperna bakom invandrapolitiken – målen om jämställdhet, valfrihet och samverkan – dvs. att invandrare och flyktingar skall leva ett bra liv på samma villkor som andra invånare i Sverige. Detta har det hittills rått stor och bred enighet om. Men jag tycker att det görs inlägg i debatten i dag som man skulle kunna tolka som funderingar på att vi i Sverige skall gå i från denna princip. Det handlar inte bara om jämlikhetsmålet i invandrapolitiken, utan det handlar även om att man skall skapa förutsättningar för att nå målet.

Det krävs en hel del insatser för de nya invandrarna för att denna jämlikhetsprincip skall kunna hålla. Det behövs insatser och stöd under en övergångsperiod innan flyktingen står på egna ben i det svenska samhället. Och det är ju detta som flyktingmottagandet så att säga står för. Men dessa insatser skall givetvis inte fortsätta i evighet. I detta sammanhang gäller samma principer som i fråga om samhällets stöd till andra invånare i Sverige. Under vissa skeden i livet behövs det extra stöd – barnbidrag, bostadsbidrag, vuxenutbildning, m.m. – för att den som lever i Sverige skall kunna göra det under trygga och jämlika förhållanden.

Flyktingar har inte alltid, men ofta, inneboende och starka resurser, vilket Maria Leissner pekade på. Hon kallade dem starka och initiativrika. Och många klarar sig säkert vidare efter enbart en kort introduktion i det svenska samhället, och då skall de ges denna chans. Men de är också individer, våra nya vänner, grannar, arbetskamrater, skolkamrater, och de har olika förutsättningar. En del måste ha stöd under en längre tid, t.ex. undervisning i

svenska, som är en av de viktigaste förutsättningarna för att dessa människor skall kunna leva i samhället och inte vid sidan av.

Det finns ett samband mellan invandrar- och flyktingpolitiken. Om vi genom invandrapolitiken vill skapa de lika möjligheterna snabbt för att inte få ett C-lag på etnisk grund i samhälle så påverkar det flyktingpolitiken. Vissa bortser från det sambandet, vilket har framgått inte minst i debatten kring den tillfälliga inskränkningen av asylrätten i fjol. Många menar att det hade kunnat undvikas om de asylsökande hade tillåtits att klara sig själva från den stund de kom över gränsen.

Det har sagts att det var fel att grunda ett flyktingpolitiskt beslut på svårigheterna att ta emot asylsökande. Men då bortser man från vad riksdagen har uttalat om den reglerade invandringspolitiken.

I riksdagens riktlinjer för invandrapolitiken har det sagts att de som kommer hit skall ges möjligheter att leva och bo på lika villkor som andra. Om flyktingarna skall kunna integreras i samhällets krävs det också insatser för att dessa möjligheter skapas. Det går inte att bortse från detta.

Men jag är övertygad om att den i stort sett lyckade integreringen av invandrare i det svenska samhället inte hade varit möjlig om vi inte hade haft denna ambitiösa invandrapolitik. Det är det som nu kallas för byråkratisering, kommunal överplanering, dalt m.m. och framställs som en bromskloss mot flyktingar. Men det tycker jag i stället är garanten för goda etniska relationer också i fortsättningen.

Vi kan och skall ändå förbättra invandrapolitiken och flyktingmottagandet, och vi kan naturligtvis se till att onödiga hinder för dessa människors integrering i samhället inte uppstår. Det är ambitionen bakom de propositioner som riksdagen diskuterar här i dag. Jag tänker då naturligtvis främst på den proposition som handlar om ersättning till kommunerna för flyktingmottagande.

I diskussionen kring opinionsfrågor i invandrapolitiken tog Rune Backlund upp valfrihetsmålet. Det har i den allmänna debatten kommit att granskas inte minst utifrån händelser som rört bl.a. domar mot invandrare. Låt mig säga att valfrihetsmålet innebär att det skall vara möjligt för invandraren att inom ramen för den intressegemenskap som det svenska samhället omfattar kunna upprätthålla en egen identitet, både språkligt och kulturellt.

Men det svenska samhällets lagar och regler gäller lika för alla invånare oavsett kulturell eller religiös bakgrund. Därför har valfriheten sina begränsningar. Den innebär inte frihet från demokrati, från respekt för mänskliga rättigheter, t.ex. yttrandefrihet, eller från principen om jämställdhet mellan kvinnor och män – och om barns rättigheter.

Valfriheten gör halt vid dessa principer. Men även om ett tummande på sådana grundläggande värderingar inte kan accepteras, måste vi ändå tillåta att vårt samhälle syresätts av impulser utifrån. En del av dessa impulser kommer via invandrarna. Ett samhälle som avskärmar sig från allt nytt och främmande stagnerar och blir inskränkt. Där går människor miste om möjligheter till personlig utveckling, glädje och mognad som kontakter med människor från andra länder kan innebära. Ett sådant samhälle skall Sverige inte vara.

Anf. 41 RAGNHILD POHANKA (mp) replik:

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för hennes anförande. Jag har tidigare i dag sagt att dessa propositioner är framlagda för att invandrapolitiken skall bli bättre. En hel del reservationer har fogats till betänkandet, men de gäller inte huvudfrågan.

Bland de stora förändringar som har skett i Sverige är att flyktingar har placerats ut i kommunerna. När det skedde var vårt parti positivt till detta. Däremot hade vi kanske inte räknat med de folkstormar som skedde av solidaritet i kommunerna. Det visar det som jag talade om tidigare, nämligen att det finns en motkraft mot den etniska diskrimineringen. Många människor tyckte att Sverige inte skulle ha så många invandrare, men de sade: De som bor här och är klasskamrater med Kalle och Lisa, de måste ju få stanna.

Det finns alltså en solidaritet med flyktingarna när de får ett ansikte.

Jag vill även säga något om vad som skulle hända om de drygt 400 000 icke svenska medborgarna skulle stanna hemma från sina arbeten en vecka. Då skulle Sverige stanna. Det visar tydligt det behov som vi i Sverige har av invandrare och den resurs som de utgör när de väl har fått ett arbete. Forskning, sjukvård, lokaltrafik, restaurangnäring, ja, i stort sett de flesta områden skulle drabbas om inte dessa människor fanns i Sverige. Om man sedan skulle gå ett steg längre och räkna med dem som är födda i ett annat land, kan man tänka sig hur det skulle se ut.

Anf. 42 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Herr talman! Det finns mycket i det som invandrarministern sade i sitt anförande som jag är helt överens med invandrarministern om. Vad gäller flyktingpolitiken anser jag dock att invandrarministern något borde kommentera det faktum att ett av de viktigaste områdena inom flyktingpolitiken i dag – och förutsättningen att vi skall kunna behålla vår flyktingpolitik i Sverige och i viss mån självständigt utforma den med utgångspunkt i våra resurser och våra förutsättningar – faktiskt är svenska initiativ på det internationella planet till att förmå Europa att ta en större del av de flyktingströmmar som finns i dag och bidra till att skapa en mera generös flyktingmottagning i hela Europa. Lyckas vi inte med det kommer vi att bli tvungna att anpassa oss till en restriktivare flyktingpolitik. Det skulle vara olyckligt.

Vad gäller kampen mot rasismen håller jag helt med invandrarministern om att det på detta område inte finns något utrymme för partipolitiskt tänkande. Jag delar även bedömningen att integrationen av den allra största delen av invandrare och flyktingar i Sverige har fungerat bra. Inte minst har jag egna erfarenheter av det. Trots det skall man inte underskatta de tendenser och risker som finns i dag. Då är det viktigt att uppmärksamma de sociala och ekonomiska orsakssammanhangen, som bidrar till rasismens uppkomst. Man behöver inte gå så långt, det räcker om man bara ser sig om litet grand i Europa och i våra grannländer för att se olika grupperingar av partier skapas som vinner framgång i parlamentsval genom att de driver en invandrarfientlig politik och uppmuntrar fördomar om invandrare och rasism. Sverige är inte skonat från sådana tendenser. Sociala försämringar, ökad segregation, ökade klassklyftor i samhället kan bidra – låt oss säga under lågkonjunktur när arbetslösheten ökar – till att tendenser som också finns i Sverige

ökar. Det borde man fästa speciell uppmärksamhet vid. Dessutom anser jag att det krävs en omfattande idédebatt från de politiska partiernas sida, där man bemöter den enfaldiga exploatering av patriotism som vissa grupper ägnar sig åt.

Prot. 1989/90:125
18 maj 1990

Invandring, m.m.

Anf. 43 MARIA LEISSNER (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker att invandrarministrernas anförande var mycket fint och i stora delar klart liberalt till sitt innehåll. Låt mig ändå kommentera några punkter.

När det gäller rasismen i Sverige tror jag att det senaste året har inneburit en försämring som är allvarligare än det kan synas på ytan, mycket därför att en del av de incidenter som inträffat – protester mot flyktingförläggningar – verkar vara inspirerade från någon annanstans och inte alltid ha en spontan karaktär. Det finns en organiserad rasistisk verksamhet i Sverige, som inspirerar till den här typen av våldsdåd och som också, vilket påvisades av kommissionen mot rasism och främlingsfientlighet, helt klart på olika sätt inspirerar till våldsdåd riktade mot invandrare och flyktingar. Det är någonting som inte bara de politiska partierna bör ta ett ansvar för och bekämpa. Jag vill trots allt i sammanhanget påminna regeringen, i likhet med vad Ragnhild Pohanka sade förut, att regeringen själv har ett eget ansvar, inte minst när det gäller den utformning som flyktingpolitiken har fått under senare år och som kännetecknas av decemberbeslutet men också av språkbruket från regeringens sida. Det har låtit som om flyktingarna i allmänhet skulle vara falska, de har inte skäl att komma hit, de ägnar sig i stor utsträckning åt missbruk av asylrätten. Jag skulle önska att den här typen av uttalanden och aggressioner riktade mot flyktingar skulle kunna tillhöra historien i den debatt som vi för inom de svenska partierna om flyktingpolitiken. Jag är fullständigt övertygad om att sådant har tjänat som ett alldeles onödigt bränsle i många enskilda människors uppfattningar om vad för slags människor flyktingarna egentligen är.

Jag skulle dessutom vilja ta upp det som Maj-Lis Löow sade om flyktingar. Visst är de starka och initiativrika. Men vi har naturligtvis en reglerad invandring. Flyktingar är ingen del av den reglerade invandringen, utan flyktingar måste komma hit om de har skyddsbehov alldeles oavsett om vi har vackra lägenheter eller tillräckligt med förläggningar. Jag tycker därför att det är beklagligt om det även fortsättningsvis skall vara ett argument att det är bättre att en flyktingfamilj bor i ett sönderbombat hus i Libanon än i en barack någonstans i Sverige.

Anf. 44 RUNE BACKLUND (c) replik:

Herr talman! Jag är också beredd att instämma i mycket stora delar av det anförande som invandrarministern höll i kammaren. Jag skall inskränka mig till en kommentar som gäller valfrihetsmålet, som jag tog upp i mitt inledningsanförande. Vi är helt på det klara med att det finns begränsningar uttalade i valfrihetsmålet – när det står i direkt strid mot lagstiftningen. Men det finns ett antal kulturella anslag i olika grupper som gör att man vill hävda sin tradition, man har vissa religiösa skäl för att göra på ett visst sätt även i vårt land, trots att det avviker ganska starkt från de mönster som finns etablerade

i vårt samhälle. Då är det inte lika tydligt vad valfrihetsmålet ger utrymme för. Jag kan ta ett exempel för att belysa detta. Vi har muslimska krav bl. a. på att få ha halalslakt i Sverige. De svenska reglerna tillåter inte detta. För muslimer är det både en religiös fråga och mycket starkt kulturellt förankrat att få slakta på detta sätt. Med tanke på hur valfrihetsmålet är formulerat kan man tolka det på två sätt. Å ena sidan skall man inte tillåta detta, eftersom de svenska reglerna förbjuder sådant. Å andra sidan gäller enligt valfrihetsmålet att få ha den här rättigheten, eftersom det är en viktig del i det kulturella livet.

Sådana här saker tror jag kommer att öka under 90-talet. Allteftersom grupperna ökar i antal i vårt samhälle och ju mer etablerade de blir, desto större krav kommer att ställas på att få utnyttja valfrihetsmålet för sådana här saker. Då ökar också konflikterna med det övriga svenska samhället. Här tror jag att vi måste förekomma genom att försöka utveckla valfrihetsmålet så att det blir precisare och tydligare, både mot invandrargrupperna och mot det svenska samhället. Det är skälet till att vi har tagit upp frågan.

Anf. 45 GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Samtliga talare här har uttryckt sin positiva inställning till invandrarministerns tal. Jag tycker att hennes anförande var präglad av klokhet och respekt inför den svåra uppgift som hon främst företräder men där vi alla är delaktiga. Jag fäster särskild vikt vid några punkter i hennes tal. Hon sade att brist på kunskaper och kontakter är främlingsfientlighetens grogrund. Jag tror att det ligger väldigt mycket i det. Det är viktigt att vi som arbetar med dessa frågor lyssnar till människor, både positiva och negativa saker, och inte vänder dem ryggen. Jag kan tala av egen erfarenhet. Man har ibland kanske suttit i timslånga samtal med någon som i början har varit aggressiv men som efter samtalets slut, när man har fått förklara vilka regler som gäller, har förstått. Här har vi naturligtvis som enskilda politiker och som medlemmar i politiska partier en viktig uppgift att tillsammans ge information, lyssna och ställa upp för en human och mera medmänsklig invandrar- och flyktingpolitik.

Jag tror att vi inom samtliga i riksdagen representerade partier i hög grad är överens om detta. Det behövs alltså ett aktivt informationsarbete. Vårt arbete skall, som jag tidigare sade, präglas av nämnda humanitet, som har sina rötter i den västerländska idétraditionen och i kristendomen. Således menar jag att statsrådets anförande också präglades av en viss konservatism.

Det är viktigt att vi i det här arbetet inte bara är idealister utan också realister. Hänsyn måste tas till befintliga resurser och till gällande lagar. Vi har haft respekt för t.ex. regeringens ställningstagande i höstas. Det går dock inte att ta emot alla världens flyktingar, även om vi skulle vilja göra det.

Jag vill understryka – jag tror att det var Alexander Chrisopoulos som tidigare tog upp den saken – att det internationella flyktingarbetet framstår som allt viktigare. Det är verkligen viktigt att vi har kontakt med övriga länder och att det går att komma överens om riktlinjerna. Vi torde nämligen stå inför en epok av stora folkvandringar. Därför är det av betydelse att vi har en gemensam grund att stå på.

Till sist vill jag säga följande. Naturligtvis har invandrarna berikat vårt

samhälle på ett mycket fint sätt. Jag härstammar själv från en invandrargrupp – vallonerna, som kom hit en gång i tiden. Dessutom har vi i mitt hemlän, Värmlands län, sedan gammalt erfarenhet av invandring. Men jag kan också vittna om att vi i mitt hemlän har varit förskonade från många av de negativa tendenser som finns i dag.

Prot. 1989/90:125

18 maj 1990

Invandring, m.m.

Anf. 46 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Jag håller med Rune Backlund, och jag har också tidigare påpekat det, om att valfrihetsmålet måste utvecklas. Men jag har valt att säga att jag tycker att vi skall göra det i ett mera sammanhållet och principiellt resonemang. Jag har dessutom förutskickat att jag vill återkomma till riksdagen i dessa frågor 1991. Rune Backlund är dock mera otålig och vill ha ett förslag tidigare. I stort sett är det detta som är skillnaden mellan våra uppfattningar. Annars är det riktigt att det nog behövs ytterligare konkretiseringar och preciseringar.

Alexander Chrisopoulos efterlyser initiativ på det internationella planet. Men jag försäkrar att vi är mycket aktiva på det planet. I det avseendet är skillnaden kanske att Alexander Chrisopoulos vill ha ett agerande på statsministernivå. Han har inte riktigt tilltro till vad invandrarministern och hennes medarbetare kan åstadkomma i olika internationella fora. Men jag försäkrar, som sagt, kammarens ledamöter om att vi röner ett mycket stort intresse för den diskussion som vi nu försöker initiera – inte minst på grundval av den förstudie som vi har gjort och som skall ligga till grund för den mer långsiktiga principproposition som vi hoppas kunna lägga på riksdagens bord nästa år. Det gäller dock inte bara oss som är med i olika internationella fora. Ett väsentligt svenskt bidrag till en mer internationell och sammanhållen syn på detta är att Sverige är en av de största bidragsgivarna till det FN-organ som har att samordna de internationella insatserna på flyktingpolitikens område.

Jag kan också hålla med om att vi måste vara uppmärksamma på de sociala och ekonomiska orsakssammanhang som ligger bakom detta med segregering och som därmed också kan bidra till motsättningar i samhället. Men det är egentligen vad vi hela tiden hävdar när vi säger att en framgångsrik invandrarpolitik också måste föras, alltså inte bara en generös flyktingpolitik.

Till sist några ord till Maria Leissner. Jag tror inte att vi uppnår någonting genom att sopa problem under mattan. Om vi ändå diskuterar problem – inte minst på uppmaning av FNs flyktingkommissariat – rörande dokumentlöshet, falska handlingar etc., är det i och för sig inte riktat mot de asylsökande. Vi säger också att det inte är ett brott att söka fristad i Sverige. Men vi som nation tar ändå fasta på möjligheten att pröva vilka skäl som kan finnas för en fristad här. Självfallet är det ett bekymmer att många kommer utan dokument eller med falska handlingar – i varje fall tar det längre tid att utreda sådana ärenden.

Vidare vill jag påstå att det finns ett starkt stöd – för att inte säga en uppmaning – från UNHCR när det gäller att föra en flyktingpolitik som innebär att vi slår vakt om och ger skydd till dem som har det starkaste behovet av skydd. Dessutom gäller det att vi erkänner att det, inte minst när det gäller de senaste årens ökande flyktingström, finns de som har ett svagare skydds-

behov. Vi måste våga diskutera om vi i stället eventuellt skulle ge skydd i form av en väsentligt utökad flyktingkvot, något som ju många här har talat om.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarrens förhandlingar.

Anf. 47 RAGNHILD POHANKA (mp) replik:

Fru talman! Det var jag som var den första att komma med beröm efter statsrådets anförande. Jag vill dock göra en annan vinkling, som jag tycker är intressant. I stället för att uttala mig i grön riktning vill jag säga att anförandet gav exempel på gammal hederlig socialdemokratiskt internationell solidaritet, och det är något som vi ställer upp på. Men var och en av oss företräder ju sin åsikt.

Jag skulle med glädje se att det som här har sagts också ger de resultat i praktiken som vi väntar på. Vi hoppas alltså på en återgång till vad som gällde före den 13 december förra året.

Att Sverige arbetar internationellt genom UNICR tycker vi i miljöpartiet de gröna naturligtvis är bra. Men för att delta i Schengen- och Trevigrupperna, måste man anser vi, plädera för vår typ av flyktingpolitik, såsom denna uttrycks i lagen och utan inskränkningar. Vi skall inte anpassa oss till EG-politiken i den utsträckning som jag är rädd för att vi håller på att göra.

Jag talade tidigare om det här med falska handlingar, som ju är ett problem. Men för många människor som tänker fly återstår inget annat än att skaffa sig falska handlingar. I många länder har människor inte något pass. När människor i sådana länder kommer och begär pass, tänker man: Jaha, du tänker fly. Dessutom kan människor i sådana här länder inte gå till den svenska ambassaden för att få ett visum. Det är en omöjlighet. Vad återstår då för många människor? Jo, att köpa falska handlingar, att muta någon eller att få t.ex. en grupp eller släkten att ge hjälp.

Vi kan inte komma ifrån detta problem, eftersom det ligger i flyktingskaps natur att alla papper inte alltid är i ordning.

Anf. 48 MARIA LEISSNER (fp) replik:

Fru talman! Jag uppfattade en viss nyansskillnad hos invandrarministern, som nu talar något nedtonat om de problem som är förknippade med bl. a. dokumentlösheten. Detta tonläge skiljer sig från höstens och vinterns mycket uppskruvade tonläge, som kännetecknades av en stark indignation som olyckligtvis kom att riktas mot merparten av alla asylsökande som kom till Sverige. Jag är övertygad om att detta hade ett samband med att man upplevde att det var för många som kom hit. Därför blev irritationen större. Men det faktum att det är för många som kommer hit behöver inte betyda att merparten är falska flyktingar eller sådana som ägnar sig åt missbruk av asylrätten. Här skiljer sig nog våra bedömningar.

Jag hoppas, som jag tidigare har sagt, att den här typen av formuleringar – åtminstone de mer aggressiva formuleringarna – hör till historien och att vi i framtiden får en något mera nyanserad debatt om de problem som finns. Självfallet inser också vi i folkpartiet att det finns problem.

Jag blev ännu mera bekymrad när invandrarministern, som jag uppfattade det, började tala om att UNHCR hade uppmanat Sverige att i stället för att rikta in sig på spontanflyktingar öka flyktingkvoten för att på det sättet flytta tyngdpunkten i vår flyktingpolitik.

Jag skulle vilja be om ett förtydligande på den punkten: Vad menar egentligen invandrarministern med detta? Skall flyktingkvoten ökas i stället för någonting annat, i stället för en fortsatt spontaninvandring av flyktingar enligt gällande internationell rätt?

Till sist vill jag, när jag så att säga har invandrarministern på tråden, passa på att ta upp en fråga som egentligen inte berörs i dagens debatt utan som är ett mera akut problem, och det gäller invandrarverkets resurser på framför allt tillstånds- och medborgarskapsbyrå. Man har beräknat en organisation baserad på ungefär 20 000 asylsökande per år, och prognosen är nu ca 40 000. De extraanslag man har fått är nu i princip förbrukade, och om det inte kommer nya pengar till denna enhet tvingas invandrarverket, enligt uppgifter som jag har fått, att avskeda folk – möjligtvis kan de så småningom återanställas om det kommer nya pengar. Därför är det viktigt att invandrarverket får friska pengar ganska fort. Jag skulle vilja höra hur regeringens inställning är på den punkten.

Anf. 49 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Fru talman! Invandrarministern efterlyste aktiva insatser från de politiska partiernas sida i kampen mot rasismen. Jag delar uppfattningen att det är nödvändigt att vi aktivt medverkar till att bemöta rasismen, därför att det räcker inte längre med allmänna fördömanden och avståndstagande från invandrarfientliga yttringar.

Det är nödvändigt att de politiska partierna deltar i en brett upplagd idédebatt, där man bemöter rasismens och nationalchauvinismens tarvliga och enfaldiga exploatering av nationalkänsla och patriotism.

Det är viktigt att de politiska partierna tar sitt ansvar och bidrar till att vi i Sverige inte delar mänskligheten i "vi" och "de", där "vi", i egenskap av svenska medborgare, alltid kommer i första hand och "de", i egenskap av utländska medborgare, kommer i andra hand.

Det är viktigt att vi talar om för det svenska folket att människan inte kan ses som ett problem. Människan är inte ett problem. De som kommer och knackar på vår dörr är inte i första hand assyrier, iranier, palestinier, greker eller turkar, utan de är i första hand människor. Det är människor med erfarenheter, kunskaper, skaparkraft, fantasi och kreativ förmåga. Det är människor med brister och problem. Därför är det viktigt att vi inte ser dem som ett problem.

Vi från vpk:s sida anser att det är viktigt att i en brett upplagd idédebatt nu lyfta fram de gemensamma värden som inte minst arbetarrörelsen har skapat genom långvarig verksamhet i detta land, gemensamma värden som medmänsklighet, solidaritet, omtanke, humanism, frihet, demokrati, jämlikhet mellan människor, osv. Det är viktigt att definiera svenskheten med de begreppen. Det är viktigt att vi ger en definition av svenskheten som innehåller dessa värden, det som det är värt att slå vakt om. Den idédebatten är vi från

Invandring, m.m.

Anf. 50 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Fru talman! Jag hade inte tänkt ta någon mer replik, men som så ofta förr blev jag inspirerad av Maria Leissner. Vad FNs flyktingkommissarie alldeles tydligt har uttryckt är en uppmaning att vi skall slå vakt om flyktingpolitiken genom att se till att vi ger ett skydd åt dem som har de starkaste skyddsbehoven. Till yttermera visso har FNs flyktingkommissarie sagt att Europas länder skulle behöva tiodubbla sitt kvotmottagande.

Jag kan inte dra någon annan slutsats av detta än att resultatet, om vi skall möta de två kraven, blir att det kommer människor till Sverige som spontan-asylsökande som har svagare skyddsbehov och som vi avvisar. Men det betyder också att vi kan ta emot fler kvotflyktingar och möta det kravet från FNs flyktingkommissarie.

När det gäller utredandet av asylärenden har både polisen, invandrarverket och departementet förstärkts för att kunna möta de ökade krav som den stora inströmningen i höstas ställde. Jag har också klart för mig att invandrarverket, just därför att det var en ny situation, som man inte vet om den kommer att bestå, har en del personal som är tillfälligt anställd för detta ändamål. Jag har inte följt frågan så noga att jag vet hur det ligger till just nu, men det kanske vi kan återkomma till vid en frågestund.

Förste vice talmannen anmälde att Maria Leissner anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 51 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Man kan notera att Sverige nu är på väg att ställa sig bakom en korrekt flyktingpolitik, dvs. en politik som i första hand ger asyl åt dem som kan betecknas som flyktingar enligt Genèvekonventionens definition. Det finns ändå anledning att rikta viss kritik mot vad som har hänt tidigare och vad som nu händer.

Jag delar uppfattningen att man inte skall bevilja asyl till dem som har flyktingliknande skäl baserade på §§ 5 och 6 i lagstiftningen. Men man skall ändå inte göra som regeringen gjorde den 14 december, när den sade att de som hade kommit hit efter den 1 juli och som anförde skäl baserade på §§ 5 och 6 inte skulle få stanna i Sverige. Det är en lagstiftning som är mycket tivelaktig ur demokratisk synpunkt. Jag skall ta ett exempel.

Låt oss säga att man i en kommun den 1 juli börjar diskutera att det på en väg där det är tillåtet att köra 70 km och där det händer många olyckor bara skall bli tillåtet att köra 50 km. Sex månader senare beslutar man sig för att det på denna väg fr.o.m. den 14 december 1989 bara skall vara tillåtet att köra högst 50 km/tim. Det skulle kunna innebära att de som mellan den 14 december och den 1 juli hade kört över 50 km skulle kunna fällas, om polisen hade sparat sina hastighetskontroller på dataskärm.

På samma sätt fungerar den lagstiftning som regeringen beslutade om och som offentliggjordes den 14 december i fjol. Skälen var bra, och det var en

riktig skärpning som gjordes, men lagen skulle ha gällt från den dagen då beslutet offentliggjordes och inte sex månader tidigare.

Fru talman! Jag skall inte gå utöver någon uppfattning som finns i dag i något av riksdagens partier, men låt mig ändå säga att beträffande den fråga som berörs i reservationen 4 till SfU17 sympatiserar jag starkt med utskottsmajoriteten. I reservation 4 skriver mitt eget parti, folkpartiet och miljöpartiet att man skall besluta om att höja antalet kvotflyktingar från 1 250 till 2 000, trots att, som man skriver, situationen är ansträngd.

Här tycker jag att utskottsmajoriteten har en bättre skrivning. Den säger att vi visst kan öka flyktingkvoten, men låt oss först försöka ordna upp den situation som råder i dag. Därför tycker jag att det i reservationen skulle ha stått att vi på sikt skulle öka kvoten till 2 000. Det är inte riktigt sant att säga att situationen är ansträngd. I södra Sverige är den i dag katastrofal. Vi har problem att hysa dem som kommer hit och söker asyl i Sverige. Vi har stugbyar, hotell och fartyg i många hamnar i södra Sverige, där de asylsökande bor under mycket tvivelaktiga förhållanden. Det hade varit bättre, som majoriteten skriver, att behålla det gamla talet. Låt oss lösa den situation som råder i dag. Sedan kan vi öka kvoten. Jag håller i och för sig med om att 2 000 kvotflyktingar inte är något stort antal. Men varför skall vi ha så brått?

I dessa betänkanden kommer man också in på kommunernas framtida ekonomi vad gäller flyktingarna. Här kommer det att bli stora problem. Jag skall som ett exempel nämna Malmö kommun, som 1989 hade tecknat kontrakt för 500 flyktingar. När året var slut fick man framräkna att 2 000 flyktingar hade kommit till Malmö. Det har kostat kommunen mycket stora summor. Inom parentes kan man i den svenska flyktingdebatten säga att det är något förvånande att se på TV, höra på radio eller läsa i tidningar att små kommuner slår sig för bröstet och säger att de tar emot 30, 40 eller 50 flyktingar. De vet mycket väl om att flyktingarna i slutänden inte är kvar i deras kommuner, utan de söker sig till storstäderna.

Fru talman! Det har också varit tal om förbud mot rasistiska organisationer. Låt mig säga så här: En människa skall inte bedömas efter om hon är gul, svart, vit eller brun, inte efter om hon är kristen, muhammedan eller tillhör någon annan religion, utan enbart på grundval av sina gärningar.

Jag tror att det skulle ha varit kapitalt fel att ge de i dag i Sverige mycket små organisationer som är rasistiska statusen av att Sveriges riksdag hade förbjudit dem. Vi har i Sverige haft en lagstiftning genom åren där sådana organisationer inte har förbjudits. De har hamnat på den lilla nivå där de också skall förbli. Att nu plötsligt basunera ut ett förbud från Sveriges riksdag skulle ge organisationerna en näring och en attraktivitet som de sannerligen inte är förtjänta av. Jag är mycket tacksam för att förslaget om att förbjuda dessa miniorganisationer inte kommer att bli förverkligat.

Det har också någon gång under debatten i dag pratats om passlöshet. Jag tror att det var fru Pohanka som gjorde det. Hon hade en stor utläggning om att man i vissa länder inte kunde få pass, att det var förenat med fara att söka pass, m.m. Att det är så tror jag ingen någonsin har ifrågasatt. Problemet gäller de fall då personer har lämnat sina länder och vid resans början bevisligen har visat ett pass. Man har haft pass, biljetter och ID-handlingar. Men när man har landat i Sverige finns ingenting kvar. Jag begriper att jag, om

jag är politisk flykting i Iran, varken vågar gå till svenska ambassaden eller till iranska myndigheter och söka pass, för då kan otrevliga saker hända. Att en sådan människa, för att komma ur landet, måste försöka skaffa sig ett pass tror jag att alla förstår. Men varför kan de asylsökande inte tala om detta när de har anlänt till Sverige och visa det falska passet? Det hade varit mycket bättre. Det hade skapat mycket större förståelse. Alla vet att man inte går ombord på ett flygplan utan att visa pass och biljetter. Det är gärningen i sig som bidrar till den misstänksamhet som i dag finns i Sverige.

Till sist, fru talman, hälsar jag med glädje den lagstiftning som kommer att träda i kraft om någon månad och som ger lov att kroppsvisitera människor som kommer till Sverige och söker asyl och som säger att de inte har någon form av papper, vilket de bevisligen borde ha haft. Man skall inte kunna marschera in i Sverige och säga att "jag söker asyl" och därmed slippa den tullbehandling och den pappersexercis som alla andra är skyldiga att utstå.

Anf. 52 GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Av den tidigare debatten har framgått att även regeringen har ett arbete på gång där man diskuterar en förhöjning av flyktingkvoten. Även av statsrådets anförande framgick det att utvecklingen i en framtid går därhän att antalet kvotflyktingar kommer att öka i förhållande till spontanflyktingar.

Jag vill bara säga att vi sedan gammalt har haft ett moderat krav på att antalet kvotflyktingar skall ökas i förhållande till antalet spontanflyktingar. När vi nu har en flyktingbedömning huvudsakligen baserad på FN-konventionen, har vi ansett att vi bör följa upp partimotionen med krav på en ökad flyktingkvot.

Jag vill alltså återigen yrka bifall till reservationen 4, som vi har tillsammans med folkpartiet och miljöpartiet.

Anf. 53 STEN ANDERSSON i Malmö (m) replik:

Fru talman! Det är kanske litet onödigt av mig att diskutera den här frågan med vår främste företrädare i dessa frågor. Jag kan ändå inte underlåta att påpeka att i den partimotion som följs upp med en reservation till detta betänkande står ingen siffra. Där står att man skall öka antalet. Det har jag sannerligen ingenting emot, men man behöver inte i dag gå ut och säga att vi omedelbart skall öka kvoten till 2 000. Det kan gärna bli 3 000 eller 4 000 när vi har ordnat upp den situation som råder i dag. Om den inte är kaotisk i Värmland, är den det i alla fall i södra Sverige.

Anf. 54 GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Jag tror att vi i grunden är tämligen överens i den här frågan. Det står visserligen ingen siffra, men det fanns flera partier som hade liknande förslag. Något parti hade förslag om ytterligare ett antal flyktingar. Men vi enade oss därför att vi tyckte att det var riktigt att kunna komma fram till ett gemensamt ställningstagande just om antalet 2 000, vilket alltså är ca 500 fler än vi realiter tar emot för närvarande.

Fru talman! En förutsättning för att det här i landet och även i andra länder skall vara möjligt att föra en human och generös flyktingpolitik och en aktiv invandrapolitik är att man försöker uppnå så bred enighet som möjligt bakom den politiken. Jag har tidigare här i kammaren vid upprepade tillfällen varnat för att man kan lägga fram förslag och fatta beslut om åtgärder som skapar stor splittring. Om man gör det och fullföljer en sådan politik, då riskerar man att det kan leda till negativa verkningar inte bara för dem som är direkt berörda av politiken och av åtgärderna utan också för hela det opinionsarbete som behövs för att man skall kunna genomföra det jag först talade om.

Det är därför bra att det i dag har varit ett tonläge i debatten som skulle kunna öppna möjligheter för att återställa en bredd på insatserna och de politiska åtgärderna. Men jag vill samtidigt säga att det är väldigt viktigt att det inte framförs något dubbelbudskap i de här frågorna, så att man är angelägen om bredden och enigheten när man vill, som i dag exempelvis, tala om vissa åtgärder mot rasism och främlingshat men föra fram ett annat budskap när det rör sig om vissa flyktingpolitiska åtgärder av restriktivt slag.

Det som präglar debatten i dag är att det inte är så stor invandrarfientlighet i vårt land och att det inte är så mycket rasism. Jag håller med om det, och jag har sagt tidigare – och hänvisat till de undersökningar som finns på området – att en bred majoritet av det svenska folket har en bra inställning till invandrare. Det är en bred majoritet som reagerar mot rasism.

Jag skall inte upprepa alla de olika restriktioner som har vidtagits på flyktingområdet, men jag minns flera tidigare debatter, då man gång på gång åberopade att man får så mycket brev, att man har varit på det och det stället och där var det så och så mycket flyktingfientlighet, för att så att säga legitimera att man driver åt ett annat håll. Det här kan då bli ett dubbelt budskap, som jag bedömer som farligt. Til syvende og sidst är det avgörande att man kan enas om handlingar som motsvarar de ord man har att framföra.

Eftersom nu trots allt invandrarministern själv har breddat debatten i dag, även om det fanns en annan talare som ville strypa den, tycker jag att vi kan följa invandrarministerns uppläggning.

Då är det faktiskt angeläget att vi verkligen så snart som möjligt kan återgå till den politik och den lagstiftning och dess innebörd som vi hade före den 13 december, på det sättet att reglerna om starka flyktingliknande skäl skall vara vägledande och att även krigsvägrarna skall kunna komma in i bilden.

Det är alldeles klart, som invandrarministern säger, att det viktigaste måste vara de som har ett starkt skyddsbehov. Problemet är att det inte alltid är så lätt att avgöra sådana saker. Det är dessutom på det sättet att om man har för starka restriktioner, betyder det att man får ha en mycket mera invecklad och ingående procedur. Det är därför som det är så viktigt att det finns en generositet här och att man inte stramar åt för mycket.

Det är därför jag menar att det är viktigt att vi så snart som möjligt skall kunna återgå till det som tidigare gällde. Det borde finnas förutsättningar för det med hänsyn till att det trots allt nu finns strömningar i den internationella politiken som gör att det finns anledning att tro att flyktingströmmarna i någon mån kommer att avta.

Det här har också ett samband med vad som sagts om flyktingkvoten. Utöver det som sagts tidigare i debatten är det bara en sak som jag vill ta upp, och det är att problemet med de irakiska flyktingarna har flyktingkommissariaten inte kunnat lösa, beroende på att man inte har fått de pengar som behövs för att genomföra den aktionsplan man hade. Det fattas nära nog hälften av de pengar som behövs.

Här är det då fråga om pengar men också om placering av människor. De som besökt Irak och Turkiet vet att frågan är mycket akut, och på den här punkten borde det finnas möjligheter att göra någonting. Jag tycker att beslutet borde vara en ökning av flyktingkvoten, men det finns ju också möjligheter att vara flexibel i de här frågorna, och flyktingkvoten har inte varit så där alldeles precis, utan man har kunnat överskrida den med åtskilliga hundratal utan att det väckt någon invändning härifrån.

Så till frågan om rasism. Det är ju beklagligt att det nu faktiskt är omkring 20 år som den frågan har diskuterats fram och tillbaka. Det öppnade med att riksdagen beslutade om att grundlagen inte utgjorde något hinder. Anita Johansson och jag har en motion där vi säger att man skulle kunna göra ett tillägg till bestämmelsen om hets mot folkgrupp. Det bygger på det Öberg-ska förslaget, och det skulle ju betyda att det skulle vara förbjudet att nybilda organisationer eller delta i gamla.

Jag ser att invandrarministern är inne på detta och argumenterar för det. Jag tycker att det är tråkigt att utskottet har några ganska negativa skrivningar här, men det skall väl ändå inte ta ut det som står i propositionen.

Jag menar också att skulle man välja lösningen med ett tillägg till paragrafen om hets mot folkgrupp, skulle man kunna behandla den frågan med en viss förtur. Det är då inte nödvändigt att avvakta en större utredning, som kanske tar flera år med ett remissförfarande, utan det skulle kunna läggas fram ett förslag i den delen som kunde genomföras förhållandevis snabbt.

Anf. 56 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Fru talman! I socialförsäkringsutskottets betänkande 17 behandlas frågan om publicering av praxis i asylärenden. Folkpartiet har i en partimotion begärt att den praxissamling som regeringen utlovade 1984 snarast skall komma till stånd. I konstitutionsutskottets granskningsarbete har vi också vid ett flertal tillfällen tagit upp just den frågan, och åtminstone folkpartiet har kritiserat regeringen för att vi inte har fått se den här praxissamlingen.

Nu skriver majoriteten i socialförsäkringsutskottet att invandrarverket håller på att göra en sammanställning bl.a. utifrån situationen i olika länder. Vi tycker i folkpartiet att det finns anledning för riksdagen att uttala att arbetet bör påskyndas och att regeringen bör se till att så sker. En sammanställning bör göras snabbt.

Många av utlänningslagens bestämmelser får sin innebörd just genom lagens tolkning i enskilda fall. Det är viktigt att praxis i asylärenden redovisas så att det finns möjlighet att bedöma tillämpningen av lagen. Jag har de senaste åren undrat över vilken praxis som finns beträffande de ensamma asylsökande barnen. Det drama som i dagarna har spelats upp i Göteborg har gjort att många undrar över vilken praxis som gäller för de ensamma barnen. Hur kan det komma sig att två iranska pojkar skall utvisas i ett kollektiv på

30 iranska barn? Regeringens handlande ter sig obegripligt och orättvist. Ingen förstår varför just dessa pojkar skall utvisas. Personalen på kollektiven undrar och kan inte förstå logiken i detta. Klasskamraterna undrar, och allmänheten förstår inte heller vilken praxis som gäller. Jag tycker det är hög tid att vi får reda på vilken praxis som råder på detta område.

Jag har vid ett flertal tillfällen efterfrågat vad som gäller för de ensamma asylsökande barnen. Jag tycker att de är de mest utsatta bland de asylsökande. Något tillfredsställande svar på den frågan har jag dock inte fått.

Jag ser att Maj-Lis Löow är i kammaren, och det vore fint om invandrarministern kunde lämna ett besked om vilken praxis som gäller för de ensamma barnen. Härefter sade Maj-Lis Löow i ett svar till Ragnhild Pohanka, att det här var så komplicerat att det inte gick att besvara på en minut. Men nu finns det möjligheter att ta fler minuter i anspråk. Kan vi få ett svar om vad som gäller? Det tror jag många vill veta. I dag förefaller det som om slumpen avgör. Den i går till Iran utvisade 17-åriga pojken är ett exempel på hur jag tycker att det inte bör gå till. Homan Yousefi kom till Sverige som 15-åring i februari 1988. Han har alltså varit i Sverige i över två år. Det dröjde mer än sju månader innan han första gången blev kallad till asylutredning hos polisen. Efter ett par veckor fick han beskedet att han skulle avvisas, och tre månader senare fick han besked från invandrarverket att han inte fick stanna i Sverige. Sedan dröjde det nästan ett år till innan regeringen avtog ett överklagande. Det är enligt min mening oacceptabelt att ensamma barn skall behöva vänta så här länge på att få besked.

Homan Yousefi har alltså gått i svensk skola i två år. Åren mellan 15 och 17 år är ju mycket viktiga för en ung pojke. Att utsättas för den oro det innebär att inte få veta om man får stanna i Sverige eller ej är helt oacceptabelt. Till bilden hör att Homan Yousefi i början av sin vistelse i Sverige bodde i ett kollektiv för iranska ensamma barn som var inrymt i ett hotell i centrala Göteborg. Pojkprostitution och knarkhandel förekom in på knuten.

Hela utvisningsförfarandet har varit mycket dramatiskt och märkligt. Förra söndagen utvisades Homan Yousefi via London men fick av någon anledning återvända och kom tillbaka till Göteborg. I går ägde den andra utvisningen rum via Rom. Vad som händer honom just nu vet vi ingenting om. Jag hoppas verkligen att regeringen följer vad som händer Homan Yousefi och hans familj i Iran.

Till slut, fru talman, framför jag en önskan om att invandrarverket i sin praxissamling också redogör för den praxis som gäller ensamma asylsökande barn. Jag yrkar bifall till reservation 3 i socialförsäkringsutskottets betänkande 17.

Anf. 57 ERKKI TAMMENOKSA (s):

Fru talman! Jag har tydligen förmånen att få sista ordet i denna debatt, och jag är inte heller ensam ledamot i kammaren.

Jag vill påstå att debatten om flykting- eller invandringsfrågorna inte alltid är ärlig. Hur har det kunnat bli så? I dag har debatten faktiskt varit ärlig, men generellt är den inte det, och det gäller särskilt den pågående debatten i massmedia och bland politiker.

I en fråga där det borde råda nationell enighet börjar man bli splittrad

även inom de egna partigrupperna. Är det ett tidens tecken? Mycken naivitet, godtrogenhet, okunnighet och taktikspel blandas i dagens debatt med ärligt men ofta okritiskt engagemang. Debatten går i vågor och är ofta helt ologisk.

När man samtidigt börjar ifrågasätta vårt flyktingmottagande – själva apparaten så att säga – invandrarverkets avtal med kommuner och kommunplaceringen som sådan samt anklagar regeringens och invandrarverkets byråkrati, föreslår man i samma andetag åtgärder på det sociala området, inom psykiatrin och på juridikens område. Det handlar om åtgärder mot asylsökande redan vid gränsen. Måhända föreslår man i samma andetag också en fri invandring.

I en tidning som utkommer i Stockholmstrakten skrevs i går om listor som cirkulerar bland förskolefolk och föräldrar i Södertälje. Man kräver stopp för invandring till vissa stadsdelar som redan överbefolkas av invandrare. Dessa har fått upplysningen att i alla lägen och i alla frågor kräva samhällsin-satser för att få en lösning på sina vardagsproblem.

Jag träffade i går en invandrarförälder som var tvingad att flytta från området i fråga för att hitta ett ställe där det, som hon sade, finns balans mellan svenskspråkiga och invandrare.

Dessa människor i Södertälje är inte rasister. Jag vill påstå att Södertälje är en framstående invandrarstad, i positiv mening. Men situationen i Södertälje ger råg i ryggen åt dem som vill försvara vårt kommunplaceringssystem.

Somliga påstår att regeringens åtgärder för att få ett grepp om den stora gruppen asylsökande invandrare gagnar rasismen eller, rättare sagt, främlingsfientligheten. Jag träffar ofta folk som arbetar med dessa frågor i tjänsten och/eller är engagerade på annat sätt. Där finns både svenskar och invandrare. Gemensamt för invandrarverkets tjänstemän och folk i kommuner – helt vettiga människor – är att de vill ha ordning och reda samt kunna ge rätt information till de nyanlända. De är – liksom jag – rädda för att den vanlige Medelsvensson, eller Virtanen, Milonovic, Papadopoulos eller Farkas inte längre litar på att det går rätt till med vår flyktingpolitik. Om inte statsmakterna har grepp över situationen, så påstår jag att rasismen reser sig. Därför hälsade jag tillsammans med många andra regeringens åtgärder förra året med tillfredsställelse.

Den som anklagar regeringen och påstår att dess åtgärder applåderas av rasister förstår ingenting. Rasisterna vill ju ha ett idiotstopp för invandringen. Det vill inte vi ha. Sverige skall även i fortsättningen vara ett framstående flyktingmottagarland.

När den ohämmade debatten rasar här hemma, representerad av en del av oppositionen och delar av massmedia, då uppfattas det ibland i utlandet som att vi har en främlingsfientlig regering. FNs flyktingkommissarie fick häromdagen klargöra fakta, dvs. att Sverige faktiskt är ett av de mest progressiva flyktingmottagarländerna i världen.

Jag anser att det är bra med regeringens aktuella propositioner med förslag till åtgärder. Sanningen börjar sippra fram, nämligen att de nya invandrarna inte har förstått – eller har blivit vilseledda – att vi i Sverige sätter arbetslinjen högt. Förvärvsfrekvensen hos de nya invandrare som har fått asyl är förvånansvärt låg. Det har sagts tidigare i dag.

Det gäller också dem som redan är bosatta i samhället. Därför ställer jag mig helt oförstående till de tankar som förs fram i debatten om att de asylsökande direkt skulle placeras på arbetsmarknaden.

En annan sak är att vi skall göra vårt bästa för att invandrarna på sikt skall få ett arbete som motsvarar deras yrkesutbildning. Innan dess borde de inte neka att ta mindre kvalificerade arbeten. Denna fråga penetrerades i debatten tidigare i dag.

Som bekant sprids i dag rykten och en mängd flygblad av rasister på arbetsplatserna, skolorna, osv. Jag anser att de horribla påståenden som står att läsa i dessa flygblad skall bemötas. Är det inte dags att ta itu med dessa element i stället för att bara ösa all kritik över regeringen och de tjänstemän som arbetar med flyktingfrågorna?

Jag och mina partikamrater i riksdagen har motionerat om att landstingen behöver någon form av schablonbidrag från staten för att täcka sina utgifter. Utskottet har förståelse för att sjukvårdshuvudmännen kan få vidkännas baskostnader etc. Svaret är bra och kan utnyttjas i den kommande hanteringen av dessa frågor. Om man inte kommer fram till en lösning av problemet, får vi återkomma med förslaget.

Jag berörde de s.k. vanliga invandrarfrågornas behandling i den tidigare debatten. Jag konstaterade i min motion att det vore bra att överväga vilken instans som i framtiden skall ha ansvaret för koordineringen av dessa frågor, det ansvar som i dag ligger på invandrarverket. Jag hoppas att debatten i denna fråga fortsätter.

På måndag har vi här i kammaren en interpellationsdebatt om frågor gällande äldreboenden för invandrare. Jag välkomnar kammarens ledamöter och alla andra till den debatten.

Till slut något om min motion gällande förbud mot rasistiska organisationer. Om den kommande utredningen under sin beredning kommer till slutsatsen att effektiva åtgärder i detta sammanhang inte är möjliga att vidta, borde man överväga en lagstiftning som förbjuder dessa organisationer.

Fru talman! För att konsekvent fullfölja mitt tidigare agerande och mina motioner till riksdagen från tidigare år vill jag nu yrka bifall till att-satsen nr 1 i min motion Sf52 som behandlas i betänkandet SfU18. Utskottet konstaterar i det sammanhanget att regeringen kan tidigarelägga utvärderingen av diskrimineringsombudsmannens arbete. Jag nöjer mig med det konstaterandet.

I övrigt vill jag yrka bifall till utskottets hemställan i betänkandet och till Maj-Lis Lööws propositioner.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 23 maj.)

5 § Svar på interpellation 1989/90:166 om den treåriga omvårdnadsutbildningen

Anf. 58 Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Fru talman! Roland Larsson har frågat mig om jag avser att ta något initiativ för att hjälpa de elever som, enligt Roland Larsson, oförskyllt kommit i

Svar på interpellation

kläm mellan den tvååriga vårdlinjen och den på försök drivna treåriga omvårdnadslinjen.

Vad Roland Larsson åsyftar är de oklara besked som eleverna i försöksverksamheten med den treåriga omvårdnadslinjen anser sig ha fått när det gäller möjligheter att få anställning inom vårdområdet efter genomgången utbildning. Eleverna har protesterat när de inte har ansett sig ha fått tillräckligt klara besked om framför allt möjligheterna att få anställning som skötare i den psykiatriska vården.

Den 17 april, alltså för jämnt en månad sedan, gav jag Margitta Edgren och Isa Halvarsson ett uttömmande svar på denna fråga. Jag redovisade då de initiativ som tagits i denna fråga och som, enligt min mening, bör undanröja de oklarheter och otydligheter som har funnits.

Uppfattningen grundar sig på de underhandsbesked jag fått från både skolöverstyrelsen och arbetsgivaren. Skolöverstyrelsen har att utforma kursplanerna för försöksverksamheten. SÖ avser att ändra yrkesmålen i kursplanen så att de bättre motsvarar den tvååriga vårdlinjens gren för hälso- och sjukvård. Arbetsgivaren å sin sida är beredd att göra avtalsmässiga förtydliganden i fråga om elevernas anställningsmöjligheter.

Det kan tilläggas att jag har erfarit att Landstingsförbundet i början av maj skickade ut information om omvårdnadslinjen till bl.a. syo-konsulenter, landstingens utbildningsnämnder och personalnämnder och till sjukvårdsförvaltningarna. I skrivelsen framhåller Landstingsförbundet att det inte finns några behörighetsregler för skötare och undersköterskor. Förbundet betonar uttryckligen att det anser att försöksverksamhetens omvårdnadslinje, gren för omvårdnad och gren för hälso- och sjukvård, skall jämföras med vårdlinjens gren för hälso- och sjukvård vid tillsättning av skötartjänster.

I detta sammanhang vill jag framhålla att man i omvårdnadslinjen, som är en av studievägarna i försöksverksamheten med treåriga yrkesinriktade studievägar, har tillgodosett behovet av en bred utbildning med studieinnehåll från både den tvååriga vårdlinjens gren för hälso- och sjukvård och sociala servicelinjen. Arbete inom hälso- och sjukvården kräver i dag mer kunskap om socialtjänstens verksamhetsområde samtidigt som en utbyggd och förändrad äldreomsorg förutsätter att personalen har kunskaper i omvårdnad.

Parallellt med kravet på utbildningsvägar som ger bred kompetens och förändringsberedskap finns det också krav på att yrkesutbildningarna skall tillgodose mera specialiserade utbildningsbehov. Försöksverksamheten och remissvaren ger oss vägledning om hur avvägningen mellan dessa ofta motstridiga krav kan göras och hur de på bästa sätt kan förenas i en sammanhållen, bred studieväg. Därför hälsar jag Landstingsförbundets initiativ med tillfredsställelse.

Anf. 59 ROLAND LARSSON (c):

Fru talman! Jag tackar skolministern så mycket för svaret, som jag faktiskt tycker att det finns skäl att vara ganska nöjd med. Det kan väl vara trevligt för en minister med en nöjd interpellant någon gång då och då.

Samtidigt vill jag beklaga att jag av olika anledningar inte har uppmärk-

sammat att en fråga liknande min interpellation togs upp vid en frågestund redan för en månad sedan. Det må väl dock kunna ursäktas mig med tanke på att jag redan tidigare vänt mig till skolministern med anledning av problemet och då tyvärr inte fått något särskilt klagörande svar.

Det svar jag och tidigare frågeställare nu fått är desto bättre mer klarläggande såväl för de elever som redan går omvårdnadslinjen, av vilka de första nu har valt och blivit anvisade gren inför det tredje året, som för de elever som ännu inte påbörjat sin utbildning.

Det är bra att det klarläggs att man från arbetsgivarhåll vid rekryteringen inte kommer att göra någon skillnad på de sökande beroende på vilken gren de gått och att man samtidigt klarar ut de frågeställningar om behörighet som tidigare varit oklara.

För alla de elever som känt oro för sin fortsatta utbildning och sina möjligheter att få arbeta inom den sektor de önskar, är det naturligtvis mycket angeläget att den information som gått ut från Landstingsförbundet till syokonsulenter, utbildningsnämnder, personalnämnder och sjukvårdsförvaltningar verkligen också når ut till handläggarna, lärarna och framför allt eleverna.

Jag tycker även att det är mycket bra att SÖ efter de här diskussionerna har tagit initiativ till en förändring av kursplanerna så att de bättre motsvarar den tvååriga utbildningen. För de elever som ännu inte påbörjat utbildningen eller går något av de första åren är ju detta en angelägen information. Med tanke på den turbulens som varit kring dessa frågor är informationen säkert också angelägen för de elever som skall välja utbildning.

Slutligen, fru talman, vill jag gärna understryka att mina frågor och min kritik mot oklarheterna kring den treåriga omvårdnadsutbildningen inte är att uppfatta som kritik mot försöksverksamheten som sådan. Den har många positiva inslag, och tankarna bakom är säkert på många sätt riktiga.

Det är klart att det under en försöksverksamhet dyker upp olika typer av problem, annars behövs ju ingen försöksverksamhet. Ett problem som kommer att dyka upp, i den mån det inte redan har gjort det, är att det tredje året har riksintag. Det kan komma att betyda att den som bor på en ort där det finns en omvårdnadsutbildning vid val av gren det tredje året kan komma att slås ut i konkurrensen om en plats, och tvingas gå sitt tredje år i någon annan del av landet. Detta kan givetvis leda till vissa problem i vissa delar av landet, och det är någonting som man säkert behöver se över i den fortsatta utvärderingen av den treåriga försöksverksamheten.

Fru talman! Det är positivt att man nu har tagit till sig den kritik som framförts och visat att man är beredd att korrigera sig där så behövs. Det är viktigt, att informationen når ut ordentligt till alla delar av verksamheten.

Jag tackar än en gång Göran Persson för svaret och hoppas att han överser med att han nu fått svara på samma fråga två gånger. Men ett positivt svar ger ju å andra sidan en kort debatt.

Anf. 60 Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Fru talman! Det är naturligtvis mänskligt att missa en frågedebatt i kammardebatten, det lastar jag inte Roland Larsson för. Jag är, liksom Roland Larsson, glad över att de här problemen har fått en lösning.

Det har inte minst varit svårt för eleverna och deras föräldrar att förstå att utbildningen plötsligt får ett mindre kompetensvärde när man förlänger den ett år samtidigt som man upplever en kraftig arbetskraftsbrist. Detta är inte bra, och det är naturligtvis någonting som man måste rätta till. Nu har de ansvariga gjort detta, och det är jag glad över. Att Roland Larsson och jag är överens gör inte saken mindre intressant och viktig. Jag vill tacka Roland Larsson för hans synpunkter och önska honom en trevlig helg.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Bordläggning

Finansutskottets betänkanden

1989/90:FiU36 Aktiebolaget Tipstjänsts stöd till idrotten

1989/90:FiU38 Ansöknings- och expeditionsavgifter vid statliga myndigheter

Justitieutskottets betänkanden

1989/90:JuU33 Våldsdåd med internationell anknytning

1989/90:JuU35 Ett utvidgat knivförbud m.m.

Trafikutskottets betänkanden

1989/90:TU24 Tilläggsbudget II inom kommunikationsdepartementets område

1989/90:TU25 Luftfartsverkets verksamhet under perioden 1990/91–1992/93 m.m.

Jordbruksutskottets betänkanden

1989/90:JoU19 Tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1989/90

1989/90:JoU20 Tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1989/90

7 § Anmälan om frågor

Anmälades att följande frågor framställdes

den 17 maj

1989/90:63 av *Berith Eriksson* (vpk) till statsrådet Maj-Lis Lööw om möjligheterna till asyl:

I år har regeringen behandlat 246 asylärenden som avsett kurder från Turkiet. Dessa kurder har överklagat invandrarverkets avvisnings- eller utvisningsbeslut. Endast i fem fall har sökande fått rätt och i 21 fall delvis rätt. Endast i två fall godkände regeringen de asylsökandes krav på både upphävt utvisningsbeslut och att de skulle erhålla flyktingsstatus. Dessa påvisade förhållanden inger betänkligheter över det regelsystem som tillämpas av invandrarverket och som konfirmeras av regeringsbesluten.

Jag vill fråga Maj-Lis Lööw om vilka normer som skall gälla för att få asyl

i Sverige? Måste en sökande ha intyg från sitt lands regering på att han är förföljd?

Prot. 1989/90:125
18 maj 1990

1989/90:632 av *Viola Claesson* (vpk) till kommunikationsministern om underhållet av Blekinge kustbana:

Det brisfälliga underhållet av Blekinge kustbana drabbar järnvägstrafiken på ett sätt som nu ytterligare ökat oron för banans existens. På en sträcka har hastigheten nyligen satts ned till 40 km/tim på grund av uteblivet underhåll. Vid en station är det sedan någon vecka förbjudet att använda det ena spåret som mötesspår för godstrafiken för att bärigheten är otillräcklig. En följd av det senare blir att både gods- och persontrafiken drabbas genom ökade väntetider på grund av att tågmöten måste ske på andra platser. Många befarar därför att bristen på underhåll kommer att leda till en nedläggning av trafiken på banan.

Min fråga till Georg Andersson är:

Är det uteblivna underhållet ett led i en nedläggning av Blekinge kustbana?

1989/90:633 av *Jan-Erik Wikström* (fp) till statsrådet Margot Wallström om branden i Katarina kyrka:

Med anledning av branden i Katarina kyrka vill jag fråga kyrkoministern:

Vilka åtgärder avser regeringen vidta för att hjälpa Katarina församling i det läge som uppstått efter branden?

1989/90:634 av *Carl Frick* (mp) till miljöministern om cementåtgången m.m. för en Öresundsbro:

Jag vill med anledning av regeringens beslut att bygga Öresundsbron ställa en fråga. Detta blir ett stort bygge som kommer att konsumera stora naturresurser.

Jag vill veta vilka mängder cement som är aktuella för bygget och varifrån råmaterialet kommer att tas?

1989/90:635 av *Bertil Måbrink* (vpk) till utrikesministern om israeliska statens övergrepp på palestinska barn och ungdomar:

Svenska Rädda barnen offentliggjorde onsdagen den 16 maj en rapport om barnen som offer för den israeliska statens repression mot den palestinska intifadan. Rapporten visar att 159 palestinska barn skjutits ihjäl av israeliska soldater under de två år som intifadan pågått. Medelåldern på dessa barn är 10 år!

Varje dag under de två årens uppror har 86 palestinska barn misshandlats av israelisk militär. Sammanlagt visar Rädda barnens materiel att mellan 50 000 och 63 000 barn skadats så pass allvarligt att de varit tvungna att söka vård. Undersökningen visar med iskall tydlighet den israeliska statens allt brutalare karaktär.

I de närmaste dagarna gästas Sverige av Israels president Chaim Herzog. Med anledning av detta vill jag ställa följande fråga till utrikesministern:

Har regeringen för avsikt att i samband med president Chaim Herzogs besök kraftfullt protestera mot den israeliska statens mord på och misshandel av barn och ungdomar?

den 18 maj

1989/90:636 av *Per Gahrton* (mp) till statsministern om Storas utsläpp i Portugal:

I samband med statsministerns besök i Portugal i mars i år gjordes en uppvaktning hos svenska ambassaden i Lissabon av fem portugisiska miljöorganisationer, AGROBIO, GEOTA, GUEA, LPN och QUERCUS. Man överlämnade bl.a. en flaska med utsläpp från Storas CELBI-fabrik, vilket, som det uttrycktes i en åtföljande skrivelse, "är ett bevis för att ingen effektiv rening av utsläppen sker av den industri som Ert land finansiellt understödjer".

I skrivelsen framfördes också en protest mot "den massiva eucalyptysplanteringen" som betecknades som ett hot mot varje form av "integrerad skogsplanering". De fem miljöorganisationerna uttalade också sitt motstånd mot Storas planer på ytterligare massfabriker i Portugal och vädjade till den "f.d. miljöministern" att vidta åtgärder för att förmå de svenskägda företagen att tillämpa samma miljönormer i Portugal som de måste göra i Sverige.

Mot denna bakgrund vill jag fråga statsministern:

På vilket sätt och med vilket innehåll har statsministern besvarat skrivelsen från de portugisiska miljöorganisationerna angående Storas miljöstörande verksamhet i Portugal?

1989/90:637 av *Roland Larsson* (c) till civilministern om ökad kommunal självbestämmanderätt:

Kommunalsrådet i Malmö planerar att genomföra kommunalt betald förlängning av föräldraförsäkringen. Denna innovation kan ses ur olika perspektiv, nämligen dels utifrån insikten att föräldrar och barn behöver mer tid för varandra och att man därför väljer att infria regeringens svikna vallöfte om utbyggd föräldraförsäkring, dels utifrån förenligheten med kommunallagen att låta kommunen ta ett sådant fördelningspolitiskt ansvar.

En kommunal självbestämmanderätt som grundar sig på barnets behov och föräldrarnas önskemål är väl värd att understödja.

Med anledning av ovanstående vill jag ställa följande fråga till civilministern:

Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta för att undanröja de hinder som nu föreligger för att kommunerna skall få en större självbestämmanderätt på detta område?

1989/90:638 av *Lars-Ove Hagberg* (vpk) till industriministern om Storas köp av Feldmühle Nobel:

Prot. 1989/90:125
18 maj 1990

Stora köper samtliga aktier i den västtyska papperstillverkaren Feldmühle Nobel för 14 miljarder kronor. Vilka följderna blir för den svenska verksamheten har inte offentliggjorts av Stora. Var skall huvudkontoret ligga för dotterbolagen, t.ex. tryck- och finpappersbolagen? Hur skall fackens styrelsrepresentation och fackliga information garanteras? Hur blir det med investeringar i befintliga anläggningar och nyinvesteringar i Sverige? Regeringen har att pröva Storas aktieförvärv i Västtyskland.

Jag vill därför fråga industriministern:

Kommer regeringen i samband med prövningen av Storas köp av Feldmühle Nobels aktier att skapa garantier, som villkor för godkännande, för Storas investeringar i Sverige så att fackens inflytande inte minskar genom att dotterbolagens huvudkontor flyttas utomlands?

1989/90:639 av *Hans Göran Franck* (s) till försvarsministern om svenska nedrustningsinitiativ:

En lång rad länder i både öst och väst har, vid sidan av ingångna internationella avtal om rustningsbegränsningar, tagit ensidiga beslut om nedrustning i många fall mellan 10 och 20 % av försvarskostnaderna. Men regeringarna i Norden har ännu inte tagit något regionalt nedrustningsinitiativ. Med dagens nedrustningstrend i förening med den östeuropeiska demokratiseringsprocessen är den traditionella hotbilden inte aktuell.

I aprilnumret av tidskriften Försvarets forum uttalar försvarsministern att vår säkerhets- och försvarspolitik måste vara "trögrörliga storheter". Det bör rimligtvis finnas goda förutsättningar för nedrustningsinitiativ även i vår region.

I anledning av det anförda får jag fråga försvarsministern:

Är regeringen beredd att ta något nedrustningsinitiativ i vår egen region i Nordeuropa?

1989/90:640 av *Siw Persson* (fp) till industriministern om exportindustrins möjligheter att behålla marknadsandelar:

Det viktigaste stabiliseringspolitiska problemet i Sverige är sedan flera år tillbaka att priser och löner stiger snabbare i Sverige än i andra länder. Detta problem har framhållits i finansplan efter finansplan. Där har man också konstaterat att det kan lösas bara med en stramare finanspolitik som åstadkoms genom minskade utgifter.

De ekonomisk-politiska åtgärder som regeringen föreslagit överensstämmer i allt väsentligt med det krispaket om vilket folkpartiet och regeringen är överens. De föreslagna åtgärderna är nödvändiga men inte tillräckliga för att långsiktigt lösa Sveriges ekonomiska problem.

Från flera företag inom exportindustrin kommer nu en entydig bild. Kostnadsutvecklingen är explosionsartad. Man kan inte kompensera denna kost-

nadsutveckling med exportprisökningar och tappar därför i snabb takt marknadsandelar.

Med anledning av ovanstående vill jag fråga industriministern:

Vilken bedömning gör regeringen om möjligheten för t.ex. den svenska verkstadsindustrin att behålla sina marknadsandelar på exportmarknaden?

1989/90:641 av *Kent Carlsson* (s) till utbildningsministern om Katarina kyrka:

Katarina kyrka i Stockholm eldhärjades svårt natten mellan den 16 och 17 maj. Större delen av byggnaden förstördes, och kulturhistoriskt mycket värdefulla föremål försvann i lågorna.

Katarina kyrka har sedan den uppfördes på 1600-talet varit en av Stockholms mer välkända silhuetter. Den stora kupolen, som uppfördes efter en brand på 1700-talet, har kunnat ses över stora delar av staden.

För många stockholmare, speciellt för dem som växt upp och lever på Södermalm, är förstörelsen av Katarina kyrka en stor förlust.

Kan regeringen på något sätt hjälpa till för att få Katarina kyrka återuppbyggd?

1989/90:642 av *Kerstin Ekman* (fp) till jordbruksministern om moratoriet för kommersiell valfångst:

Skyddet av de stora valarna har sedan början av 1970-talet varit en symbolfråga för det internationella naturvårdsarbetet. Den internationella valfångstkommissionen, IWC, beslutade 1982 om ett stopp för kommersiell valfångst, ett moratorium, från 1986 till och med 1990. Sverige har i olika sammanhang aktivt stött moratoriet. IWC skall under första veckan i juli i år ta ställning till huruvida moratoriet skall förlängas. Såvitt jag vet kommer IWCs styrelse att förorda att så sker. Det finns ett intresse från bl. a. Norge att återuppta den kommersiella valfångsten. Nordiska Ministerrådets fiskeriministrar hade ett möte på Island i februari. I samband med detta uttalade en företrädare för det svenska jordbruksdepartementet att Sverige inte ville verka för en generell förlängning av valfiskemoratoriet.

Jag vill därför fråga jordbruksministern:

Innebär uttalandet i februari att Sveriges regering inte kommer att verka för en generell förlängning av moratoriet för kommersiell valfångst?

1989/90:643 av *Leif Marklund* (s) till civilministern om byggstarten för ett nytt polishus i Gällivare:

Sedan slutet av 1970-talet har det varit aktuellt med ett polishusbygge i Gällivare. Rikspolisstyrelsen uttalade 1979 att befintliga lokaliteter i olika avseenden var klart otillräckliga. Yrkesinspektionen har pekat på ett stort antal brister på lokalerna. Byggnadsstyrelsen har under 1987 gjort framställan om att få projektera ett nytt polishus, vilket har avslagits.

I budgetpropositionen 1990, bil. 15, redovisas byggnadsprojekt som blir aktuella efter 1992/93. Bland dessa objekt återfinns Gällivare bland de sista.

Prot. 1989/90:125

18 maj 1990

Med hänvisning till ovanstående vill jag fråga:

Är statsrådet beredd att tidigarelägga en byggstart för ett nytt polishus i Gällivare?

8§ Kammaren åtskildes kl. 14.02.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Gundborg Apelgren

Innehållsförteckning

Fredagen den 18 maj

1 §	Reformerad svenskundervisning för vuxna invandrare	1
	Utbildningsutskottets betänkande UbU27	
	Debatt	
	Ulf Melin (m)	
	Carl-Johan Wilson (fp)	
	Marianne Andersson i Vårgårda (c)	
	Björn Samuelson (vpk)	
	Ragnhild Pohanka (mp)	
	Ingvar Johnsson (s)	
	Barbro Evermo Palmerlund (s)	
	Erkki Tammenoksa (s)	
	Beslut	16
2 §	Meddelande om sammanträdet tisdagen den 29 maj m.m.	17
	Tredje vice talmannen	
3 §	Beslut om uppskjuten votering	17
4 §	Invandring, m.m.	17
	Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU17	
	Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU21	
	Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU22	
	Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU18	
	Debatt	
	Gullan Lindblad (m)	
	Maria Leissner (fp)	
	Rune Backlund (c)	
	Alexander Chrisopoulos (vpk)	
	Ragnhild Pohanka (mp)	
	Maud Björnemalm (s)	
	Statsrådet Maj-Lis Lööw	
	Sten Andersson i Malmö (m)	
	Hans Göran Franck (s)	
	Ingela Mårtensson (fp)	
	Erkki Tammenoksa (s)	
	<i>Beslut skulle fattas den 23 maj</i>	
5 §	Svar på interpellation 1989/90:166 om den treåriga omvårdnadsutbildningen	65
	Statsrådet Göran Persson	
	Roland Larsson (c)	
6 §	Bordläggning	68
7 §	Anmälan om frågor	
	1989/90:631 av Berith Eriksson (vpk) om möjligheterna till asyl	68

1989/90:632 av Viola Claesson (vpk) om underhållet av Blekinge kustbana	69
1989/90:633 av Jan-Erik Wikström (fp) om branden i Katarina kyrka.	69
1989/90:634 av Carl Frick (mp) om cementåtgången m.m. för en Öresundsbro	69
1989/90:635 av Bertil Måbrink (vpk) om israeliska statens övergrepp på palestinska barn och ungdomar	69
1989/90:636 av Per Gahrton (mp) om Storas utsläpp i Portugal	70
1989/90:637 av Roland Larsson (c) om ökad kommunal självbestämmanderätt.	70
1989/90:638 av Lars-Ove Hagberg (vpk) om Storas köp av Feldmühle Nobel	71
1989/90:639 av Hans Göran Franck (s) om svenska nedrustningsinitiativ	71
1989/90:640 av Siw Persson (fp) om exportindustrins möjligheter att behålla marknadsandelar.	71
1989/90:641 av Kent Carlsson (s) om Katarina kyrka	72
1989/90:642 av Kerstin Ekman (fp) om moratoriet för kommersiell valfångst.	72
1989/90:643 av Leif Marklund (s) om byggstarten för ett nytt polishus i Gällivare	72

